

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ERGENLERİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIKLARI İLE
ÖNEM ARAYIŞLARI ARASINDAKİ YORDAYICI
İLİŞKİLER**

YÜKSEK LİSANS

TUĞÇE TEMİZ ÇALIK

DR. ÖĞR. ÜYESİ EKREM SEDAT ŞAHİN

AKSARAY-2024

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ERGENLERİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIKLARI İLE
ÖNEM ARAYIŞLARI ARASINDAKİ YORDAYICI
İLİŞKİLER**

YÜKSEK LİSANS

TUĞÇE TEMİZ ÇALIK

DANIŞMAN : DR. ÖĞR. ÜYESİ EKREM SEDAT ŞAHİN

JÜRİ ÜYESİ : PROF. DR. REZZAN GÜNDOĞDU

JÜRİ ÜYESİ : DOÇ. DR. ZEYNEP SET

AKSARAY-2024

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 6 (altı) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Tuğçe

Soyadı : TEMİZ ÇALIK

Bölümü : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılıkları ile Önem Arayışları Arasındaki Yordayıcı İlişkiler

İngilizce Adı : Predictive Relationships Between Social Media Addictions and Quest for Significance of Adolescents

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Tuğçe TEMİZ ÇALIK

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Tuğçe TEMİZ ÇALIK tarafından hazırlanan “Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılıkları ile Önem Arayışları Arasındaki Yordayıcı İlişkiler” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN

.....

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı/ Aksaray Üniversitesi

Üye: Prof. Dr. Rezzan GÜNDÖĞDU

.....

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı/ Aksaray Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Zeynep SET

.....

Psikoloji Bölümü/ Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 13/06/2024

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Aybala ÇAYIR

İmza

TEŞEKKÜR SAYFASI

Yüksek lisans maceram boyunca destek ve yardımlarını esirgemeyen, tez yazma sürecimi tamamlamam için beni motive eden, bana sabır gösteren ve en önemlisi her an ulaşabileceğimi bildiğim kıymetli danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN'e çok teşekkür ederim.

Değerli fikir ve önerileri ile tezime katkı sağlayan Prof. Dr. Rezzan GÜNDOĞDU ve Doç. Dr. Zeynep SET'e çok teşekkür ederim. Hem ders hem tez sürecinde yardımlarını hiç esirgemeyen arkadaşım Rumeysa SAĞIR'a teşekkür ederim.

Bana olan sonsuz güvenini her zaman hissettiğim, güvendiğim dağım, babam Eyüp TEMİZ'e; her koşulda beni cesaretlendiren, özellikle bu süreçte bana ve bebeğime, bebeği gibi bakan canım annem Ferah TEMİZ'e; huzur bulduğum yol arkadaşım, her anlamda destekçim canım eşim Kutalmış Mustafa ÇALIK'a ve iki ay önce hayatımıza farklı bir renk katan, tez yazma sürecimde bana en çok uyuyarak destek olan bebeğim Bilge Sare'me teşekkür ederim.

6 Şubat depremlerinde Nurdağı'nda hayatını kaybeden öğrencilerim ve öğretmen arkadaşlarıma ithafen...

ÖZET

Önem arayışı, bireylerin kendilerini önemli ve değerli hissetmeleri ve bireyin başkasının gözünde de önemli ve değerli olduğunu hissetmesi, içinde bulunduğu grupta sevilen, sayılan ve tanınan biri olma arzusudur. Bireyin önem arayışına yönelmesi için bu ihtiyacın tetiklenmesi gerekir. Önem arayışı, mevcut önemde kayıp hissi, önemi kaybetmeye ilişkin tehdit ve önem kazanmaya teşvik olmak üzere üç yoldan harekete geçirilir. Kimlik geliştirme sürecinde olan ergen birey önemsendiği, değer gördüğü, sevildiği, saygınlık kazandığı ortamlarda bulunmayı tercih eder. Kendini daha rahat ifade ettiği sosyal medya ergen bireyin bu ihtiyaçlarını karşılamak için yöneldiği bir platformdur. Ergen birey aktifleşen önem arayışını sosyal medyada bulunduğu süre zarfında tatmin eder ve bu sürenin artışı ile birlikte sosyal medya bağımlılığı ortaya çıkabilir. Bu araştırmanın amacı ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile önem arayışları arasındaki yordayıcı ilişkileri tespit etmektir. Araştırmaya lise öğrenimine devam eden (378 kadın ve 229 erkek) toplam 607 ergen birey katılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeği, Önemlilik Arayışı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde iki boyutlu ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için t testi, ikiden çok grupların örneklem ortalaması arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Ayrıca araştırmanın bağımsız değişkeni olan sosyal medya bağımlılığı ile bağımlı değişkeni önem arayışı arasındaki ilişki basit doğrusal regresyon ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda ergen bireylerin cinsiyet, ailenin gelir düzeyi, ebeveynin evlilik durumu, algılanan akademik başarı ve sosyal medyada geçirilen süre değişkenlerine göre önem arayışlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buna ek olarak sınıf düzeyi, algılanan anne tutumu, algılanan baba tutumu ve sosyal medya kullanım amaçları değişkenlerine göre önem arayışlarında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ergen bireylerin sosyal medya bağımlılıkları ve önem arayışları arasında anlamlı ve pozitif orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar literatür ışığında tartışılarak yorumlanmıştır. Ayrıca bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda araştırma ve uygulamaya yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya bağımlılığı, Önem arayışı, Önem kaybı, Önem kaybı tehdidi, Önem kazanma fırsatı, Ergenlik

Bilim Kodu: 10907

Sayfa Adedi: 126

Yazar: Tuğçe TEMİZ ÇALIK

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN

ABSTRACT

Quest for significance is the desire of individuals to feel themselves important and valuable, to feel that they are important and valuable in the eyes of others, and to be loved, respected and recognized in their group. This need must be triggered for an individual to engage in quest for significance. Quest for significance is activated in three ways: a sense of loss of current significance, a threat of losing significance and an incentive to gain significance. Adolescents in the process of identity development prefer to be in environments where they are important, valued, loved and respected. Social media, where they express themselves more easily, is a platform that adolescents turn to in order to meet these needs. The adolescent satisfies his/her activated quest for significance during the time he/she is on social media and social media addiction may emerge with the increase in this period. The purpose of this study is to determine the predictive relationships between adolescents' social media addictions and their quest for significance. A total of 607 adolescents (378 female and 229 male) attending high school participated in the study. Relational survey method, one of the quantitative research methods, was used. Social Media Addiction Scale, Significance Quest Scale and Personal Information Form were used as data collection tools. In the analysis of the data, t-test was used to test whether the difference between the means of two unrelated samples was significant, and one-way analysis of variance (ANOVA) was used to test whether the difference between the sample means of more than two groups was significant. In addition, the relationship between the independent variable of the study, social media addiction, and the dependent variable, quest for significance, was examined by simple linear regression. As a result of the research, a significant difference was found in the quest for significance of adolescents according to gender, family income level, parental marital status, perceived academic achievement and time spent on social media. In addition, no significant difference was found in quest for significance according to grade level, perceived mother's attitude, perceived father's attitude and social media usage purposes. A significant and positive moderate relationship was found between adolescents' social media addictions and quest for significance. The results obtained from the research were discussed and interpreted in the light of the literature. In addition, in line with the results of this study, recommendations for research and practice are presented.

Keywords: Social media addiction, Quest for significance, Loss of significance, Threat of loss of significance, Chance gain significance, Adolescence

Science Code: 10907

Number of Pages: 126

Author: Tuğçe TEMİZ ÇALIK

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR SAYFASI	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
PROBLEM DURUMU	3
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Problemi.....	7
1.3.1. Alt Problemler	7
1.4. Araştırmanın Önemi	8
1.5. Araştırmanın Varsayımları	9
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
1.7. Tanımlar.....	10
İKİNCİ BÖLÜM.....	11

KURAMSAL ÇERÇEVE.....	11
2.1. Ergenlik	11
2.2. Bağımlılık	13
2.2.1. Madde Bağımlılığı.....	14
2.2.2. Davranışsal Bağımlılık	15
2.3. Sosyal Medya	17
2.4. Sosyal Medya Bağımlılığı	20
2.4.1. Sosyal Medya Bağımlılığının Tanımı ve Kriterleri.....	20
2.4.2. Sosyal Medya Bağımlılığının Etkileri	23
2.5. Sosyal Medya Bağımlılığı ile İlgili Araştırmalar.....	25
2.6. Önem Arayışı Kuramı	30
2.7. Önem Arayışı Kuramı ile İlgili Araştırmalar.....	35
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	39
YÖNTEM.....	39
3.1. Araştırmanın Modeli	39
3.2. Çalışma Grubu	39
3.3. Veri Toplanması ve Etik Süreçler	41
3.4. Veri Toplama Araçları.....	41
3.4.1. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ)	41
3.4.2. Önemlilik Arayışı Ölçeği (ÖAÖ).....	42
3.4.3. Kişisel Bilgi Formu (KBF)	44
3.5. Verilerin Analizi.....	44
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	46
BULGULAR	46
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	55
TARTIŞMA VE YORUM.....	55
5.1. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Önem Arayışlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu	55
5.2. Ergenlerin Sınıf Düzeylerine Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu	58
5.3. Ergenlerin Algıladıkları Anne Tutumu Açısından Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu	59

5.4. Ergenlerin Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu	61
5.5. Ergenlerin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu	63
5.6. Ergenlerin Ebeveynlerinin Evlilik Durumlarına Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorum	65
5.7. Ergenlerin Algıladıkları Akademik Başarıya Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu	67
5.8. Ergenlerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Süreye Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu	68
5.9. Ergenlerin Sosyal Medya Kullanma Amaçlarına Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu	70
5.10. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılıkları ile Önem Arayışları Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumlanması	72
ALTINCI BÖLÜM	75
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
6.1. Sonuçlar	75
6.2. Öneriler	77
KAYNAKÇA.....	78
EKLER.....	104
EK-1 Kişisel Bilgi Formu (KBF).....	105
EK-2 Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (Örnek Maddeler)	104
EK-3 Önemlilik Arayışı Ölçeği (Örnek Maddeler)	105
EK-4 Ölçme Aracı Kullanımı İzin Yazışmaları	106
EK-5 Etik Kurul İzni	107
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU	108

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Ergenlerin Demografik Özellikleri.....	40
Tablo 2. ÖAÖ ve SMBÖ'nün Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri	44
Tablo 3. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Önem Arayışlarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	46
Tablo 4. Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Önem Arayışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	47
Tablo 5. Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Önem Arayışına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	47
Tablo 6. Ergenlerin Algıladıkları Anne Tutumuna Göre Önem Arayışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	47
Tablo 7. Ergenlerin Algıladıkları Anne Tutumuna Göre Önem Arayışlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	48
Tablo 8. Ergenlerin Algıladıkları Baba Tutumuna Göre Önem Arayışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	48
Tablo 9. Ergenlerin Algıladıkları Baba Tutumuna Göre Önem Arayışlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	49
Tablo 10. Ergenlerin Ailelerinin Gelir Düzeyleri Açısından Önem Arayışlarına İlişkin İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	49
Tablo 11. Ergenlerin Ailelerinin Gelir Düzeyleri Açısından Önem Arayışlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	49
Tablo 12. Ergenlerin Ebeveynlerinin Evlilik Durumuna Göre Önem Arayışlarına İlişkin t Testi Sonuçları	50
Tablo 13. Ergenlerin Algıladıkları Akademik Başarıya Göre Önem Arayışlarına İlişkin t Testi Sonuçları	51
Tablo 14. Ergenlerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Süreye Göre Önem Arayışlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	51
Tablo 15. Ergenlerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Süreye Göre Önem Arayışlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	52

Tablo 16. Ergenlerde Önem Arayışının Sosyal Medya Kullanma Amacı Değişkenine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	53
Tablo 17. Ergenlerde Önem Arayışının Sosyal Medya Kullanma Amacı Değişkenine Göre ANOVA Testi Sonuçları	53
Tablo 18. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılıkları ile Önem Arayışları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Sonuçları	54
Tablo 19. Sosyal Medya Bağımlılığının Önem Arayışını Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	54

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. ÖAÖ'ye İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli	43
---	----

KISALTMALAR

DOI:	Digital Object Identifier
SPSS:	Statistical Packet for Social Sciencies
DSM:	Diagnostic and Statistical Manuel of Mental Disorders
OKB:	Obsesif Kompulsif Bozukluk
DEHB:	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Ergenlik; insanın gelişim dönemleri arasında en karmaşığı (Arnett, 1999), bireyin biyolojik değişimlerinin yanı sıra fiziksel, toplumsal ve bilişsel değişimleri de yaşadığı (Çok, 2019), bireyin kim olduğunu tanımaya başladığı, ne yapmak ve nereye gitmek istediğini sorguladığı özetle kimlik oluşturmaya başladığı kritik bir dönemdir (A. Çiftçi, 2023). Kimliğin şekillendiği ergenlik döneminde ergen birey sevildiği, saygı ve değer gördüğü ortamlarda bulunmaya özen gösterir. Kendilerini önemli hissettikleri olayların içinde olur, önemsendiğini hissettiği insanları çevresinde toplar. Her insan gibi ergen bireyler de sevilen, önemsenen ve yaşamı için gerekli bir değere sahip olduğunu kabul eden biri olmaya, önem duygusunu kazanmaya yani önem arayışına yönelirler (E. S. Şahin ve Derin, 2021). Ergen bireylerin önem arayışlarını nerelerde bulduğu yaratacağı kimlik üzerinde etkili olabilir (Kahrıman, 2002). Her türlü riske açık olan ergenin bu dönemde olumlu bir kimlik geliştirebilmesi, olumlu bir sosyal hayatının olması, kötü alışkanlıklar kazanmaması, gelişim dönemi görevlerini yerine getirebilmesi için önem arayışı için yöneldiği ortam ve kişilerin kendine faydalı olması gerektiği söylenebilir.

Ergenlik döneminde bir grubun üyesi olma, kendini arkadaş çevresine kabul ettirme gibi özellikler ergen bireyin hayatında daha ön plana çıkar. Bundan dolayı ergenin kendi önem arayışı için yöneldiği ortamlar için özellikle arkadaş çevresine ve kullandığı kitle iletişim araçlarına bakılabilir. Kitle iletişim araçları haberleşme, bilgi verme, araştırma, eğlendirme gibi işlevlerinin yanında insanları yönlendirme araçları olarak da kullanılmaktadır. Aile ve okul gibi toplumsal çevrenin etkisinin azaldığı yerde sosyal medya devreye girmektedir. Sosyal medyanın sunduğu hemen hemen her ihtiyacı karşılamaya yönelik olan kanallar, çocuklardan yetişkinlere kadar her kesimi kendine çeken bir cazibe ortamı oluşturmaktadır (Deniz ve Gürültü, 2018). Doğal olarak ergen bireyin önem arayışı sürecinde yöneldiği bir ortam da sosyal medya olabilir. Sosyal medya, aşırı kullanımdan kaynaklı tehditlerden biri olan bağımlılığa sebep olmakla birlikte, bilinçsiz kullanımda ergen bireyleri istenmeyen yollara sevk edebilir. Tüm bu bilgilerden hareketle ergen bireylerin kimlik oluşturma sürecine etki ettiği düşünülen önem arayışları için özellikle sosyal medyaya yöneldiği,

ergen bireyin ise bu dönemde her türlü yönlendirmeye açık olduğu için sosyal medyanın ergen bireyi hem olumlu hem olumsuz açıdan etkileyebileceği düşünölmektedir. Bundan dolayı önem arayışı kavramının sosyal medya bağımlılığı ile olan ilişkisinin araştırılması planlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde problem durumundan, araştırmanın amacı ve öneminden, araştırmanın varsayımları ve sınırlılıklarından bahsedilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise ergenlik, bağımlılık, sosyal medya ve bağımlılığı, önem arayışı kuramı ve son olarak sosyal medya bağımlılığı ile önem arayışı kuramı ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Çalışmaya ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler katılmıştır ve çalışma grubuna kolayda örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, Önemlilik Arayışı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde yöntem ile alakalı ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde bulgulara, beşinci bölümünde ise bulgular literatür ışığında tartışılıp yorumlarına yer verilmiştir. Çalışmanın altıncı bölümünde ergenlerin demografik özellikleri açısından önem arayışlarına ilişkin sonuçlar özetlenmiştir. Ardından ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile önem arayışları arasındaki yordayıcı ilişkilerin sonuçlarına yer verilmiştir. Daha sonra ise araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacı ve uygulayıcılara öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM DURUMU

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu açıklanmıştır. Sonrasında araştırmanın amacına ve alt amaçlara yer verilmiştir. Araştırmanın önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları sunulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Ergenlik dönemi, insanların gelişim çizgisinde puberte ile başlayıp yetişkin kimliğinin kazanıldığı zamana kadar geçen, hayatın ikinci 10 senesine denk gelen (10-19) bir dönemi kapsamaktadır (Dünya Sağlık Örgütü [WHO], 2023). Ergenlik dönemi birçok yeni özelliğin ve yeniliğin insan hayatına girdiği, psikolojik, biyolojik, fiziksel ve sosyal açıdan önemli değişimlerin meydana geldiği hatta toplumsal anlamda etkilerinin birey için büyük önem arz ettiği bir evredir (Akçan-Parlaz vd., 2012). Marshall ve Tanner (1986)'e göre ergenlik dönemi bireyin çocuk sahibi olup onu başarılı bir şekilde yetiştirebilecek fiziksel kapasiteye sahip olana kadar sona ermez. Ergenlik dönemindeki değişiklikler hemen hemen öngörülebilir bir sıraya sahip iken bu dönemin başlama ve seyriyle ilgili zamanlamalar bireyden bireye değişiklik gösterebilir (Kreipe ve McAnarney, 2001). Bu dönem, başlama ve bitiş zamanlarının net olmamasının yanı sıra yaşanan normal ve anormal olayların belirlenmesinde de zorlanılan bir geçiş aşamasıdır (Akçan-Parlaz vd., 2012).

Bireylerin doğumdan itibaren birçok farklı ihtiyacı vardır ve bunlar büyüdükçe değişir. Ergenlikte bireyin oluşturacağı kimliğin belirlenmesinde en önemli rol oynayan ise yaşamın ilk yıllarındaki ihtiyaçlarından biri sosyallik ihtiyacıdır. Ergenlerin diğer insanlarla olan sosyal ilişkileri, aile ilişkileri, okulu ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde hayatının ilk yıllarındaki öğrenmeleri önem taşımaktadır (Ş. Şahin ve Özçelik, 2016). Yaşamın ilk yıllarında bu ihtiyacı karşılayacak ve öğrenmelerimize etki edecek olan ilk kurum ise ailedir. Bu yüzden ailelerin doğumdan itibaren özellikle ergenlik dönemi ile

ilgili normal ve anormal olanı bilmesi ergenin kimliği için önemlidir. Bu dönemde ailenin desteğini alan bireylerin daha az karışıklık yaşamasının yanında buna karşılık olarak ağır ruhsal hastalıkların belirtilerinin görülebildiği bocalamalarla da karşılaşılabilir (Akçan-Parlaz vd., 2012).

Önemli değişimlerin insan hayatına girdiği bu dönemde edinilmesi gereken en temel özelliklerden biri kimlik kazanımıdır. “Kimlik” tanımı yapılırken kavramın çok yönlülüğu nedeniyle ortak bir noktada buluşulamamıştır. Örneğin Erikson (1968), ergenin kimliğini keşfederken çalışma hayatı, dünya görüşü ve romantik ilişkisi üzerinde denemeler yaptığını ve bu denemelerin kimlik biçimlendirme sürecinin motoru olduğunu belirtmiştir. Marcia (1993)’ya göre ise kimlik, kişinin inançlarının, bireysel geçmişinin, yeteneklerinin ve dürtülerinin örgütlenmesi sonucu oluşmaktadır. En nihayetinde kimliğin genel tanımı için bireyin “Ben kimim?” sorusuna verdiği yanıt kabul edilir (H. Atak, 2011). Uçar (1999) yaptığı bir çalışmada aile ilişkileri güçlü olan ergenlerin, stresle başa çıkma puanları ve benlik saygısı yüksek olan ergenlerin, kendine güvenen ergenlerin kimlik gelişimlerinin daha sağlıklı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çuhadaroğlu (2000) ise yaptığı bir çalışmada kimlik gelişimini olumsuz etkileyen etmenler olarak beden imgesi ve duygudurumundaki bozulmalar, aile ile ilişkiler ve sosyal ilişkilerdeki bozulmalar olarak tespit etmiştir. Uzman (2002) çalışmasında kimlik statüleri ile ergenlerin algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Araştırma sonucunda sosyal desteğin kimlik gelişimini olumlu etkilediği bulunmuştur. Aile sosyal desteğini yüksek düzeyde algılayan ergenlerin başarılı ve ipotekli kimlik statüsüne sahip olduğu bulunurken, aile sosyal desteği azaldıkça askıya alınmış kimlik statüsü ön plana çıkmaktadır. Sadece yapılan bu çalışmalar bile birlikte değerlendirildiğinde, ergenlerin kimlik oluşumunun çok yönlü olduğu sonucuna varılabilir.

Kimliğin şekillendiği bu ergenlik döneminde ergen birey sevildiği, saygı ve değer gördüğu ortamlarda bulunmaya özen gösterir. Kendilerini önemli hissettikleri olayların içinde olur, önemsendiğini hissettiği insanları çevresinde toplar. Özetle her insan gibi ergenler de sevilen, değer verilen ve yaşamı için gerekli bir değere sahip olduğunu kabul eden biri olmaya, önem duygusunu kazanmaya yani önem arayışına yönelirler (E. S. Şahin ve Derin, 2021). Ergen bireylerin önem arayışlarını nerelerde bulduğu yaratacağı kimlik üzerinde etkili olabilir (Kahrıman, 2002). Her türlü riske açık olan ergenin bu dönemde olumlu bir kimlik geliştirebilmesi, olumlu bir sosyal hayatının olması, kötü alışkanlıklar

kazanmaması, gelişim dönemi görevlerini yerine getirebilmesi için önem arayışı için yöneldiği ortam ve kişilerin kendine faydalı olması gerektiği söylenebilir.

Ergenin kimlik kazanma ve sosyalleşme sürecine bakıldığında aile, arkadaş, okul, toplumsal çevre ve kitle iletişim araçları çok önemli ve etkilidir. Bu çağın temel özelliklerine bakıldığında duygusal taşkınlık, çabuk sivrılme, dikkat çekme, hızlı kurulan ve bozulan ilişkiler, kolay etkinlenme, çevresinde saygınlık ve statü kazanma olarak sayılabilir (Yavuzer, 2013). Bu dönemde bir grubun üyesi olma, kendini arkadaş çevresine kabul ettirme daha ön plana çıkar. Bundan dolayı ergenin kendi önem arayışı için yöneldiği ortamlar için özellikle arkadaş çevresine ve kullandığı kitle iletişim araçlarına bakılabilir. Kitle iletişim araçları haberleşme, bilgi verme, araştırma, eğlendirme gibi işlevlerinin yanında insanları yönlendirme araçları olarak da kullanılmaktadır. Aile ve okul gibi toplumsal çevrenin etkisinin azaldığı yerde sosyal medya devreye girmektedir.

Çağımızın getirisi, hayatımızın büyük bir parçasını oluşturan internet ve sosyal medya biz yetişkinlerin olduğu kadar ergen bireylerin de sosyalleşmek için kullandığı sosyal ortamlarından biridir. Sosyal medyanın sunduğu hemen hemen her ihtiyacı karşılamaya yönelik olan kanallar, çocuklardan yetişkinlere kadar her kesimi kendine çeken bir cazibe ortamı oluşturmaktadır (Deniz ve Gürültü, 2018). Doğal olarak ergen bireyin önem arayışı sürecinde yöneldiği bir ortam da sosyal medya olabilir. Sosyal medya, aşırı kullanımdan kaynaklı tehditlerden biri olan bağımlılığa sebep olmakla birlikte, bilinçsiz kullanımda ergen bireyleri istenmeyen yollara sevk edebilir. Başka bir ifade ile sosyal medyanın bilinçsiz ve sağlıksız kullanımı sağlıksız yaşama, madde kullanımına, istismara, provokatif etkinliklere, siber zorbalığa ve kötü niyetli insanlarla iletişime sevk edebilir (Çelen vd., 2011) ve önem arayışlarını doğru olmayan yerlerde karşılamaya teşvik edebilir.

Sosyal medya, internet kullanıcılarının birbirleriyle bilgilerini, fikirlerini ve ilgilerini paylaştıkları, iletişim kurmalarına imkân veren online araçlardan oluşmaktadır. Zamanlarının çoğunu bu sosyal ağlarda geçiren insanlar için sosyal medya; aile, arkadaş, okul, toplum gibi kontrol mekanizmalarını geride bırakarak daha etkili bir kontrol mekanizması görevini görmektedir. Bu kontrol mekanizması ise kullanılan sosyal medya ağlarındaki grubun/çoğunluğun etkisi altında kalma, aidiyet duygusunun oluşması, kimlik oluşumu gibi görevleri üstlenmektedir (Çalışkan ve Mencik, 2015). Bundan dolayı insanların sosyal medya kullanım amaçlarıyla ilgili yapılan bazı çalışmalara bakıldığında

arkadaşlarla iletişim kurmak (Bostancı, 2010); sosyalleşme, iletişim, haberleşme, kendini ifade etme ve paylaşım yapma (Uysal, 2013); demokratik ifade ortamı sunma, kolay ve ekonomik iletişim kurma (İli, 2013); güncel olayları takip etme (Bedir, 2016) gibi ortak sonuçlara ulaşılmıştır. We Are Social (2023) raporuna göre ise Türkiye’de internet; bilgi bulmak (%73,2), güncel etkinlikleri, haberleri takip etmek (%67,6), arkadaş ve aile ile iletişim kurmak (%58,3), video, film, TV yayını izlemek (%53,7), müzik dinlemek (%49,6), boş zamanı değerlendirmek (%48,8), oyun oynamak (%36,4) amacıyla kullanılmaktadır. Yine aynı rapora göre ülkemizde en çok Instagram (%90,6), Whatsapp (%88,8) ve Facebook (%72,6) kullanılmaktadır. Ayrıca ülkemizde nüfusun %83,4’ü internet kullanıcısı iken %73,1’i aktif olarak sosyal medya kullanmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (2023) raporuna göre ise Türkiye nüfusunun %84,9 ile en çok Whatsapp uygulamasını kullanmıştır. Çağımızın iletişim ortamı olan sosyal medyayı yetişkinler ve ergenler birçok ihtiyacını karşılamak için kullanmakla birlikte önem arayışına da bu platformlar üzerinden girmekte oldukları düşünülebilir. Bireylerin önem arayışı için sosyal medyaya yönelmesi veyahut kendini orada önemli hissetmesi bireyin sosyal medyada geçirdiği süreyi artırabilir hatta bağımlılığa yol açabilir. Birey aktifleşen önem arayışını sosyal medyada geçirdiği bu süre içerisinde tatmin edebilir. Keza E. S. Şahin (2022a)’in yetişkinlerle yaptığı çalışmada önem arayışı ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır.

İnsan, sürekli olarak önem aramaz (Kruglanski vd., 2022). Bunun aktifleşebilmesi için önem arayışının tetiklenmesi gereklidir. Önem arayışı, mevcut önemde kayıp hissi, önemi kaybetmeye ilişkin tehdit ve önem kazanmaya ilişkin teşvik olmak üzere üç yoldan harekete geçirilir. Bundan dolayı önem kaybı duygusu/tehdidi yaşamamış veya önem kazanma şansı yakalamamış bireyler, herhangi bir önem arayışına girmezler. Özetle bireyin başkaları tarafından saygı görme arzusu, değerli olma/hissetme motivasyonunun tetiklenmesi bireyi önem arayışına sevk edebilir. Önemsenme ihtiyacının ağır bastığı ergenlik dönemindeki bireyler, kendilerini daha rahat ifade edebildikleri, fikirlerine daha kolay destekçi buldukları, bir arkadaş grubu tarafından daha hızlı kabul gördükleri sosyal medyaya önem arayışı için yönelebilir. Ergen bireye kendini her geçen gün daha önemli hissettiren sosyal medya, onun hayatının vazgeçilmez bir unsuru haline gelebilir ve bu da sosyal medya ortamlarına bağımlılığı tetikleyebilir. Bundan dolayı ergen bireylerin sosyal medya bağımlılıkları ile önem arayışları arasındaki yordayıcı ilişkileri bilmenin; sosyal

medya bağımlılığı ve önem arayışı konularında karşılaşılan problemleri çözmek, ergenlerin önem arayışlarını olumlu yönlendirmek ve sosyal medya kullanımlarının bağımlılığa dönüşmesini engellemek adına yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin önem arayışlarını demografik özelliklere göre incelemek ve ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ile önem arayışı arasındaki yordayıcı ilişkileri belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki problem ve alt problemlere yanıt aranmıştır.

1.3. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın problemi; “Ergenlerin demografik özellikleri açısından önem arayışlarında anlamlı bir farklılık var mıdır?” ve “Ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları önem arayışlarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?” şeklindedir. Bu problem doğrultusunda yanıt aranan alt problemler aşağıda sunulmuştur.

1.3.1. Alt Problemler

1. Ergenlerin önem arayışları cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Ergenlerin önem arayışları sınıf düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Ergenlerin önem arayışları algılanan anne tutumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Ergenlerin önem arayışları algılanan baba tutumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Ergenlerin önem arayışları ailenin gelir düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

6. Ergenlerin önem arayışları anne babanın evlilik durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Ergenlerin önem arayışları algılanan akademik başarı açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Ergenlerin önem arayışları sosyal medyada geçirilen süre açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Ergenlerin önem arayışları sosyal medyayı kullanma amacı açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
10. Ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları önem arayışı düzeylerini anlamlı olarak yordamakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Literatür incelendiğinde özellikle sosyal medya bağımlılığının farklı birçok değişkenle çalışıldığı görülmekte fakat önem arayışı kavramının incelendiği çalışma henüz bulunmamaktadır. Bu çalışmanın alan yazına özellikle ergenlik dönemi açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ergenliğin sıkıntılı evrelerinden biri olan lise çağı, bireylerin kolaylıkla yönlendirmeye açık olduğu bir dönemdir. Bu dönemde kimlik bunalımı yaşayan bireyler, her insan gibi sevildiği, saygı ve değer gördüğü ortamlarda bulunmaya çalışacak, kendilerini önemli hissettikleri olayların içine girecek, önemsendiğini hissettiği insanlarla birlikte olacaktır. Doğal olarak ergen bireyin içinde bulunduğu ortam ve birlikte olduğu kişiler yaratacağı kimlik üzerinde de etkili olabilir. Erikson (1968)'a göre de kimlik duygusu, kendi bedeninde evinde hissetme, nereye doğru gittiğini bilme, kendisi için önem arz eden kişilerin onu kabullendiği duygusudur. Bu tanımdan hareketle, bireyin belirsizlik yaşamaması ve aidiyet duygusunun oluşması yaratacağı kimlik üzerinde pozitif etkiye sahip olabilir. Ergenlik çağındaki bireylerin kimlik bunalımının ve ergenliğin getirdiği farklı birçok sorunun üstesinden rahatlıkla gelebilmesi için yetişkinlerin onları doğru anlaması büyük önem arz etmektedir. Bundan dolayı ergenlerin önem arayışlarını farklı özellikler açısından ve günümüzün büyük sorunlarından biri olan sosyal medya bağımlılığına göre incelenmesi önem taşımaktadır.

Günümüzün önemli problemlerinden biri olan sosyal medya bağımlılığı sadece ergenlik çağında değil, tüm yaş gruplarında tıpkı diğer bağımlılıklar gibi tedavi edilmesi gereken psikolojik bir sorundur (Mutlu, 2021). Gerçek hayattan kopup kendine sosyal medyada gerçeğine benzemeyen bir hayat kurabilme potansiyeline sahip olan ergenlerin önem arayışları için sosyal medyaya yöneldiği söylenebilir. Bu noktada gerekli önlemlerin alınabilmesi, ebeveynlere, öğretmenlere doğru yollar gösterilebilmesi ve hepsinden önce her yaş grubundan bireyin “önem arayışı” kavramının farkına varıp kendi davranışlarını anlamlandırabilmesi bu çalışmanın önemini ve gerekçesini oluşturduğu ifade edilebilir.

Tüm bu bilgilerden hareket ederek ergenlerin kimlik oluşturma sürecine etki ettiği düşünülen önem arayışları için özellikle sosyal medyaya yöneldiği, ergen bireyin ise bu dönemde her türlü yönlendirmeye açık olduğu için sosyal medyanın ergen bireyi hem olumlu hem olumsuz açıdan etkileyebileceği düşünülmektedir. Bundan dolayı önem arayışı kavramının sosyal medya bağımlılığı ile olan ilişkisinin araştırılması planlanmıştır. Bu değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin bilinmesi eğitim öğretim ortamlarına, ruh sağlığı alanına, öğretmenlere, ebeveynlere, ergen bireyin kendisine karşılaşılan problemleri açıklamada ve problemlerin çözülmesine yardımcı olması açısından önemli görülmektedir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmada verilerin toplandığı ergen bireylerin araştırmada kullanılan veri toplama araçlarındaki soruları samimi ve gerçek görüşlerini yansıtacak şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.
2. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının, konuyu açıklamada yeterli olduğu varsayılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma sonuçları, verilerin toplandığı ergen bireylerle sınırlıdır.

2. Bu araştırmanın bulguları, araştırmada kullanılan “Önemlilik Arayışı Ölçeği”, “Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu”nun ölçtüğü özellik ve ölçeklerin geçerlik ve güvenirlikleri ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Önemlilik Arayışı: İnsanlığa özgü bir motivasyon olan önem arayışı veya kişisel önem arayışı, kendisi ve başkaları tarafından önemli olduğunu hissetme, saygı duyulma isteği olarak adlandırılır (Kruglanski ve Bertelsen, 2020).

Sosyal Medya: Bireylerin duygu ve düşüncelerini paylaştığı, görüntü ve seslerin paylaşıldığı blogları, sosyal paylaşım sitelerini, iletişim kurulabilecek elektronik posta, tartışma ve sohbet edilebilen blogları, ürün/hizmet bilgilerine ulaşılacak siteleri içeren geniş bir genel ağ ortamıdır (Mangold ve Faulds, 2009).

Bağımlılık: Bireyin bir maddeye fiziksel, duygusal ve zihinsel olarak birtakım tepkiler vermesi ve buna neden olan maddeye alışması, onu uygulama ve bırakma süreçlerinde o eksikliği gidermek için ortaya çıkan gücü kontrol edememesidir (Byun vd., 2009).

Davranışsal Bağımlılık: Herhangi bir maddeye bağlı olmayan “zarar verici şekilde davranmaya yönelik tekrarlayıcı dürtüler” (Marks, 1990), bireyin hayatına zararlar vermesine rağmen bireyin bu davranışı göstermede karşı koyulamaz bir istek duyması ve haz veren davranışsal örüntülerini göstermesidir (Black, 2013).

Sosyal Medya Bağımlılığı: Davranışsal bağımlılık belirtileri ile kendini gösteren, sosyal medyaya yönelik uyumsuz bir psikolojik bağımlılık (Sun ve Zhang, 2021) ve günlük işleyişi, ilişkileri ve zihinsel refahı bozan sosyal ağ platformlarına zorlayıcı ve aşırı şekilde gerçekleşen bağımlılıktır (Fatuma, 2024).

Ergenlik: Bedensel, bilişsel, psikososyal ve cinsel gelişme ve olgunlaşmanın yaşandığı, bireyin bağımsızlığını ve üretkenliğini kazandığı, çocukluktan yetişkinliğe geçiş olarak kabul edilen kritik bir dönemdir (Santrock, 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde ergenlik, bağımlılık, sosyal medya bağımlılığı ve önem arayışı kuramı konularında bilgi sunulmuştur. Bu konularla ilgili yapılan araştırmalara örnekler verilmiştir.

2.1. Ergenlik

İnsan gelişim süreci içerisinde farklı dönemlerden geçmektedir. Bu dönemlere genel olarak bakıldığında ergenlik; çocukluk ile yetişkinlik dönemleri arasında bir geçiş dönemi olarak kabul edilir. Dönemler arası geçişler kesin bir yaş ve özellik ile belirlenmese de ergenlik döneminin farklı bakış açılarına göre başlangıç ve bitiş süreçlerinin netleştiği söylenebilir. Örneğin duygusal bakış açısına göre ergenliğin başlangıcı ve bitiş; anne babadan ayrılmaya başlama ve kendine ait bir kimlik duygusu kazanmadır. Toplumsal bakış açısına göre; iş, aile ve vatandaşlık rollerine ait sorumlulukların farkına varma ve yetişkinlik statüsü ile rollerinin elde edilmesidir. Bilişsel anlamda; ileri seviye akıl yürütme becerilerinin ortaya çıkması ve bu becerilerin güçlenip kalıcı hale gelmesidir. Kişilerarası anlamda ise; ergen bireyin ilgisinin ailesinden daha çok arkadaşlarına kayması ve arkadaşlarıyla olan yakınlık potansiyelini geliştirmesidir (Steingberg, 2017).

Ergenlik döneminin teknolojik gelişmelere, farklı kültürlere ve cinsiyete bağlı olarak net bir tanımını yapmak zordur. Genel itibarıyla ergenlik; insanın gelişim dönemleri arasında en karmaşığı (Arnett, 1999), bireyin biyolojik değişimlerinin yanı sıra fiziksel, toplumsal ve bilişsel değişimleri de yaşadığı (Çok, 2019), bireyin kim olduğunu tanımaya başladığı, ne yapmak ve nereye gitmek istediğini sorguladığı özetle kimlik oluşturmaya başladığı kritik bir dönemdir (A. Çiftçi, 2023).

Ergenliği herhangi bir takvime sığdırmak mümkün olmamakla birlikte genel kanı ergenliğin üç aşamadan oluştuğudur. Biyolojik ve fiziksel gelişimlerin daha ayırt edici dönem olduğu erken ergenlik döneminde ikincil cinsiyet özelliklerin gelişimi görülür. Bilişsel anlamda öncelikli olarak hala şimdi ve burada odaklı olurlarken ahlaki anlamda ise hala genel kural ve standartlar tarafından yönetilirler. Hormonal değışimlerin yanı sıra değışen aile ilişkileri, akran baskısı, akademik başarı gibi farklı stresli olaylarla birlikte karamsar, değışken tavırlar sergileyebilirler (Ayhan, 2023).

Kızların ikincil cinsiyet özelliklerin gelişimini hemen hemen tamamladığı, erkeklerde ise bu sürecinin devam ettiği orta ergenlik döneminde birey, kişisel kimliğini daha derinlemesine sorgulamaya başlamıştır (Roisman vd., 2004). Bu dönemde arkadaşlık ilişkileri ve akran grupların sosyal normları daha önemli hale gelir. Birey karmaşık ilişkileri daha iyi değerlendirir ve bakış açısını daha çok derinleştirir ve dolayısıyla toplumsal olaylarla ilgilenmeye başlar (Shullman ve Ben-Artzi, 2003).

Bireyin artık yasal olarak kendinden sorumlu olduğu geç ergenlik döneminde, kişisel kimliği yaratmış olmak, bağımsızlığa ulaşmış olmak, aile ile duygusal bağlarını korurken yakın ilişkilerinde de duygusal yakınlığı kurabilmiş olmak temel görevler arasındadır (Tuncer-Kayhan, 2023). Soyut düşünme potansiyelinin genel anlamda kazanılmış olduğu bu evre, olayları değerlendirirken ve karar verirken daha geniş yaşam deneyimlerinden yararlanıldığı bir dönemdir.

Ergenliğe toptan bakıldığında bu evre özellikle fiziksel, duygusal ve hormonal açıdan gelişmelerin çok üst düzeyde yaşandığı bir dönemdir. Bu yüzden ergen birey her ne kadar ebeveynlerinden ayrılmaya çalışsa da sağlıklı bir gelişim göstermesi için aslında ebeveyninin onu desteklemesine de bir o kadar ihtiyaç duyar. Ergen bireyin bu dönemde yaşadığı karmaşık duygular hem heyecan verici hem de ürkütücüdür çünkü birey, artık duygularını çocukluktaki gibi şeffaf bir şekilde yaşayıp ifade etmek yerine içinde ve özel bir şekilde yaşamaya başlar (Kulaksızoğlu, 2011). Ergen birey bu dönemde kendi içinde kendini bulma savaşı verirken bir yandan da ergen onun toplumsal beklentileri karşılamak, sosyal ilişkilerini geliştirmek, akran gruplarına dahil olmak ve onların sosyal normlarını kabul etmek gibi farklı toplumsal rolleri de vardır. Bir başka ifade ile bireyin hem bireysel hem de toplumsal açıdan desteklenmesi büyük önem taşımaktadır (Baş, 2021).

Fırtınalı bir süreçten geçen ergen, bu dönemin her görevini her zaman başarıyla tamamlayamayabilir. Örneğin sosyallik arayışında olan birey, herhangi bir gruba dahil olamamış ve yalnızlık duygusu ile baş başa kalmış olabilir. Bu durumda birey sosyallik ve iletişim kurma ihtiyacını farklı kanallardan karşılama yoluna gidecektir. Bu ihtiyacı karşılamanın günümüzde en yaygın yolu ise sanal dünyadır. Gerçeğin bazen bambaşka şekilde kurgulanarak sunulduğu (Baş, 2021), yalnızlığını sanal dünyada gideren ergenin gerçek yaşamdan soyutlanabildiği hatta bazen yüz yüze iletişime engel olduğu, bireyin sorumluluk almaktan kaçtığı, uyku problemleri ve yalan gibi birtakım istenmeyen olayların yaşandığı (Makas, 2008) sanal dünyanın ergenin ebeveynleri tarafından sürekli kontrol altında olması, ergen bireyin istenmeyen davranışları normalleştirmemesi, kalıcı hale getirmemesi ve bir sonraki gelişim dönemi olan yetişkinliğine aktarmaması için önemlidir.

2.2. Bağımlılık

Alanyazında çok sık incelenen bir kavram olan bağımlılığın birçok tanımı mevcuttur. Uzun bir süre de sadece kimyasal madde kullanımı ile ilgili tanımlar üzerinde durulmuştur. Günümüzde kabul gören tanımlara göre ise bağımlılık sadece kimyasal maddelere olan bağımlılığı ifade etmemektedir. Bağımlılık, bireye biyolojik veya psikolojik olarak zararının bilinmesine karşı kişinin o zararlı davranışı gerçekleştirmeyi veya maddeyi kullanmayı bırakamaması durumudur. Kişinin alışkanlık kazandığı maddeye veya eyleme karşı konulamaz şekilde ihtiyaç duyması, isteğinin sıklığının ve şiddetinin günbegün artması, bu alışkanlığı sebebiyle günlük rutinlerinin bozulması da bağımlılık olarak tanımlanmaktadır (Çevik, 2023). Genetik faktörler, bireyin çevresi ve yaşam deneyimleri arasındaki karmaşık döngüyü içeren, kronik ama tedavisi mevcut olan bir hastalık olarak da tanımlanmıştır (Amerikan Tıbbi Bağımlılık Derneği, 2019). Farklı birkaç tanıma daha bakıldığında; kişinin alışkanlık haline getirdiği bir maddeyi kendi iradesi ile terk edememesi, maddeye erişemediğinde yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması, madde kullanımının sürekli artması (Arslan, 2019), alışkanlığın söz konusu olduğu maddenin sürekli kullanılması sonucu hem kişilikte hem de davranışlarda bozulmaların meydana gelmesi, algılamının zarar görmesi, kişinin iradesinin devre dışı kaldığı bir bozukluk (Alkış, 2020) olarak da bağımlılık tanımları mevcuttur.

Bağımlılığın tanısını erken koymak, daha erken bir tedavinin mümkünlüğü ve daha kötü sonuçlara mahal vermemek adına önemlidir. Bu anlamda DSM-5 Tanı Ölçütleri Kitabına bakıldığında kullanma isteğı, yoksunluk belirtileri, tolerans geliştirme, bırakma isteğine karşı başarısız girişimler, zamanın çoğunu alışkanlık kazanılan madde veya eylemi bulmaya, aramaya harcamak, bireyin kendinde meydana gelen zararların farkında olup kullanıma devam etmesi gibi kriterler bağımlılığın tanı kriterleridir (Çevik, 2023). Griffiths (1999)'e göre bağımlılığın davranış ölçütleri ise; dikkat çekme, duygu durum değışikliği, yoksunluk, tolerans, çatışma ve nüksetme olarak belirlenmiştir. Amerikan Psikiyatri Derneğine göre bağımlılık olasılığının hemen hemen yarısını genetik faktörler oluşturmaktadır (Çevik, 2023). Ögel (2017)'e göre ise bu olasılığa ruhsal problemler, kişisel özellikler, psikolojik faktörler, genetik faktörler, biyolojik etkenler ve sosyokültürel çevre sebep olmaktadır.

Bağımlılık kavramının tanımları göz önüne alındığında, bağımlılığın önceleri sadece madde kullanımıyla ilişkili olduğu görölmektedir. Fakat günümüzde alanyazın incelendiğinde ve DSM-5'e de bakıldığında "davranışsal bağımlılık" başlığı altında ele alınan kumar bağımlılığı gibi madde bağımlılığından farklı olan bir bağımlılık türünün yer aldığı ortadadır. Bu çerçeveden bakıldığında bağımlılığı fiziksel bir maddeye ilişkin bağımlılık ve davranışsal bir eyleme ilişkin bağımlılık olarak tanımlamak mümkündür (Arslan, 2019).

2.2.1. Madde Bağımlılığı

DSM-5'e göre 10 ayrı türde sınıflandırılan madde bağımlılığı (esrar, kafein, alkol, uçucu madde, sakinleştirici, opiyatlar, halüsinojenler, nikotin, uyarıcılar ve diğer maddeler) birdenbire değil, uzun bir süre kullanımı ve süreklilik arz etmesi koşulu ile meydana gelmektedir (Çevik, 2023). Maddeye ulaşamadığında fiziksel veya psikolojik farklı semptomlar gösteren, tedavi edilebilir fakat maddeye tekrar ulaşım sağlandığında tekrarlayabilen özellikleri olan bir hastalıktır (Erişen, 2023). Maddenin vücuda alınmasına karşı koyulamaz bir istek, kullanılan dozda sürekli bir artış, alınan madde ve etkilerine karşı fiziksel veya psikolojik bir gereksinim madde bağımlılığının üç ana ölçütüdür (S. Aslan, 2011). Bu bağımlılığın yol açtığı birçok hastalıklı etki vardır. Algılama ve problem

özme becerilerinde azalma, öğrenmede zayıflık, kendini ifade edememe, şiddet eğilimi, öfke sorunları, saldırgan davranışlar, takıntılı düşünce ve eylemler, zayıflık veya obezite, duygudurum bozuklukları gibi insan hayatının her alanında etkili problemlere yol açtığı görölmektedir (Ercan, 2021). Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığının (2023) raporunun madde kullanıcıları genel profil analizine bakıldığında hayatının herhangi bir döneminde madde kullanmış olan 31406 kişinin ortaöğretim altı eğitim düzeyine sahip olanlarının oranı %68,6'dır. Özellikle ergen bireyler arasında heves veya meraktan dolayı sıkça görölen bu bağımlılığın önüne geçebilmek için çok boyutlu çalışmalar yürütmenin gerekli olduğu söylenebilir.

2.2.2. Davranışsal Bağımlılık

Maddeye bağılı gelişmeyen davranışsal bağımlılık terimini ilk olarak Marks (1990, s. 1389) "zarar verecek şekilde tekrarlayan dürtüler" olarak tanımlamıştır. Bireyin bağımlı olduğı davranışı yapmadığında huzursuz ve kaygılı hissetmesi (Karabulut, 2023), davranışın ortaya çıkması durumunda kendine veya başkasına zarar vereceğini bile bile kişide davranışı ortaya koymaya karşı koyulamaz bir isteğın olması ve haz verici tekrarlanan davranış örüntülerinin ortaya çıkması (Nazlıgöl-Denizci ve Yılmaz-Esin, 2019) olarak da tanımlanabilir.

Davranışsal bağımlılıkları ölçüp tanı koymak madde bağımlılığına göre daha zordur ancak benzer yönleri de mevcuttur. Madde bağımlılığında birey maddeyi kullanım sonucu huzur ve rahatlama hissederken aynı şekilde davranışsal bağımlılıkta da birey davranışı sürekli tekrarlamak isteyebilir ve tekrarlama sonucu mutluluk hissedebilir ve tüm bu alışkanlıklar zorunluluk halini aldığı taktirde bağımlılığa dönüşür (Çevik, 2023). Söylemez (2021) her iki bağımlılık türünde de insan beyninin aynı bölgelerinin aktifleştüğini ifade etmiştir. Davranışsal bağımlılığı madde bağımlılığından ayıran bazı unsurları Arslan (2019) şu şekilde açıklamıştır; çoklu bağımlılığın daha az meydana gelmesi, fiziksel bir madde kullanımının söz konusu olmaması, takıntılı düşüncelerin davranışlara eşlik etmesi ve kişinin zihinsel olarak bağımlılık yaşamaması. Marks (1990)'a göre de davranışsal bağımlılığın tedavisi madde bağımlılığına göre görece daha pozitifdir. Davis (2001)'e göre

ise madde bağımlılığında görülen fiziksel belirtiler, davranışsal bağımlılıklarda görülmemektedir.

Davranışsal bağımlılık kategorisine giren davranışların hangileri olduğu tam anlamıyla belirlenememiş olsa da son yıllarda bu bağımlılık türü üzerine yapılan çalışmalar artmaktadır. 1990 yılında Marks'ın OKB, kleptomani, aşırı yemeyi bu bağımlılık kategorisinde kabul etmesi, 2012 yılında sadece davranışsal bağımlılıkları konu edinen "Journal of Behavioral Addictions" isimli derginin çıkarılması, DSM-5'te kumar bozukluğunun maddeyle ilişkili davranışsal bozukluklar kategorisine dahil edilmesi gibi çalışmalar bu bağımlılık türünün varlığını kanıtlar niteliktedir (Starcevic, 2016). Yine de davranışsal bağımlılıkların en uygun ve doğru şekilde kategorilendirilmesi konusunda tartışmalar sürerken yapılan araştırmalar göz önüne alındığında şu şekilde bir liste sıralamak mümkündür; problemli sosyal medya kullanımı, internet kullanımı, bilgisayar oyunu oynama, marazi kumar oynama davranışı, cinsellik, ilişki bağımlılığı, yemek yeme bağımlılığı, istifleme, OKB, egzersiz bağımlılığı, alışveriş bağımlılığı, kleptomani, tırnak yeme, saç yolma, kundakçılık, hastalık hastalığı, mükemmel vücut takıntısı (Çevik, 2023). Bu kategoride yer alan eylemler, oldukça farklı bağımlılıklar gibi gözükse de aslında hepsinin ortaya çıkarılıp sürdürülmesinde kişilerin duygu düzenleme stratejileri, bazı kişilik özellikleri gibi faktörler etkili olmaktadır (Männikkö vd., 2015).

Davranışsal bağımlılıkla ilgili yapılan tanımlar ve sınıflandırmalara bakıldığında bu bağımlılık türünün tekrarlayan, süregelen, belirli bir eylem ile karakterize olmuş bir tür olduğu ifade edilir. Bu açıdan bakıldığında bağımlılık bir döngü halinde devam eder. Bu döngü; niyet öncesi aşama, niyet aşaması, hazırlık, eylem ve sürdürme aşaması olarak tanımlanmıştır (Prochaska ve Diclemente, 1983). Tam olarak sürdürme aşamasında yeni davranış modeli bireyin yaşamı ile bütünleşir ve uzun vadede yeni davranış örüntüsü oluşturma amaçlanır.

Davranışsal bağımlılık konusunda dikkat edilecek önemli bir dönem olan ergenlik döneminde, ergen birey bir arayış içinde olduğundan dolayı riskli davranışları da denemekten geri kalmayacaktır. Aileden daha çok bir arkadaş grubuna dahil olma, ilgi çekme, beğenilme, büyüdüğünü kanıtlama gibi davranışlarından ötürü birçok yeni davranış örüntüsü geliştirme ve alışkanlık kazanma noktasında ergen bireye dikkat edilmelidir.

Ergen bireyin bu dönemde kazandığı alışkanlıkları ve bağımlılıkları hayat boyu sürecek olan davranış örüntüleri üzerinde etkili olacağından bu dönem oldukça kritiktir. Ergen bireyin akran grupları tarafından kabul edilme, onaylanma, ilgi odağı olma gibi sosyal ihtiyaçlarından dolayı dahil olduğu grubun yaygın davranışlarını benimseme ve sürdürme konusunda çekingen davranmayacaktır (Biçer, 2014). En yaygın olanlar arasında alkol ve sigara kullanma, suç teşkil eden davranışlar, pornografi bağımlılığı, kötü beslenme, internet kullanımı, oyun oynama ve sosyal medya bağımlılığı ön plana çıkmaktadır (Çevik, 2023).

2.3. Sosyal Medya

Günümüzde yedisinden yetmişine neredeyse tüm insanlığın vazgeçilmez bir parçası haline gelen internetin tarihine bakıldığında Amerika’da 1960’larda ortaya çıktığı ve 50 sene içerisinde tahmin edilemez bir boyutta büyüdüğü görülmektedir (Batıgün-Durak ve Kılıç, 2011). İnternetle birlikte ortaya çıkan sosyal medyanın temellerinin ise 1979 senesinde Jim Ellis ile Tom Truscott’un internet erişimi olan insanların herkese açık mesaj gönderebilmelerine olanak sağlayan “Usenet” isimli bir platform oluşturmaları ile atıldığı söylenebilir (Ünal, 2024). 1991 senesinde “World Wide Web (www)” uygulamasının ortaya çıkması ile sosyal medya gelişim göstermiştir (Kamiloğlu ve Yurttaş, 2014). Yine de “sosyal medyanın” günümüzdeki halini alması, hayatımızda kendine yer edinmesi 2000’li yıllarda gerçekleşmiştir (Bat ve Akıncı-Vural, 2010). 2004 öncesinde internet tabanının renkli olmaması ve internet kullanıcılarının sadece paylaşımları okuyup gözlemlemesi; yorumda bulunamaması, fikir beyan edememesinden ötürü mevcut olan internet tabanı web 1.0 olarak isimlendirilmekteydi (Horzum, 2010). Fakat 2004’ten sonra internet tabanında yapılan köklü değişiklikler sebebi ile yeni nesil internet tabanı Tim O’Reilly tarafından web 2.0 olarak isimlendirilmiştir (T. Kara, 2013). Web 2.0 genel tanımıyla kullanıcı profillerini ve bağlantılarını içeren, yorum yapma, değerlendirme, etiketlemeye fırsat sunan, resim veya fotoğraf, video, metin paylaşımı hizmeti veren web sitelerini bir çatıda toplayan uygulamaların bütünüdür (Cormode ve Krishnamurthy, 2008). Web 2.0 kullanıcılara tüketimin yanında kendi içeriklerini de üretmelerine ve çift yönlü etkileşime olanak sağlamaktadır (C. Atak, 2023). 1998’de Google’un, 2004’te

Facebook'un, 2005'te Youtube'un, 2008'de Twitter'in, 2009'da Whatsapp ve Foursquare'in, 2010'da Instagram'in, 2011'de ise Snapchat'in kurulması ile birlikte sosyal medya aslında günümüzdeki anlamını tam olarak kazanmıştır (Taş, 2011; Tektaş, 2014).

Sosyal medya kavramının gelişim sürecini incelediğimizde bu kavramın günümüzde iletişim kurmak, paylaşım yapmak, etkileşim halinde olmak, güncel kalmak için kullanıldığı sonucunu çıkarabiliriz. TV, radyo, gazete gibi geleneksel medya araçlarından farklı ve web 2.0 teknolojisi üzerine kurulmuş olan (Bat ve Akıncı-Vural, 2010), kullanıcıların bizzat kendilerinin hazırladığı içerik ve gönderileri paylaşabildikleri (Çaycı, 2023), kişilerin farklı kullanıcılar ile iletişim kurup sürdürebildiği, yeni arkadaşlıklar kurabildiği çevrimiçi platformların bütünü olarak tanımlanabilir (C. Atak, 2023). Her yaştan insana hitap edebilme özelliği olan ve birden fazla kişi ile iletişim kurulmasına olanak sağlayan (Meriç, 2015), hem eş zamanlı hem de eş zamanlı olmayan etkileşime fırsat veren internet tabanlı kanallardır (Carr ve Hayes, 2015). Sosyal medya toplumsal bağların kurulması, sürdürülmesi ve yeni bağların oluşturulmasında rol oynayan ağlar olarak tanımlanmaktadır (Belin ve Yıldız, 2011'dan aktaran Güleç, 2018, s. 110).

Günümüzde internet ve sosyal medyaya ulaşım oldukça kolaylaşmış durumdadır. Öyle ki TÜİK (2023)'e göre ülkemizde evden internete erişim oranı %95,5'tir. İnternet kullanım oranı erkeklerde %90,9 iken kadınlarda bu oran %83,3'tür. Kıran ve diğerleri (2020)'nin çalışmasına göre ise sosyal medya bağımlılığı kadınlarda erkeklere oranla daha fazladır. TÜİK (2023)'e göre internet üzerinden mesleki ya da özel amaçlar için öğrenme, eğitim hizmeti alanların oranı %18,7'dir.

Her yaş grubundan insanı etkisi altına alan sosyal medya platformları çok çeşitlidir. Bunlardan bazılarını istatistiksel olarak incelemek gerekirse; sosyal medya ve mesajlaşma uygulaması olarak en fazla kullanılan %84,9 oranı ile Whatsapp olmuştur. Bunu %69,0 ile Youtube; %61,4 ile Instagram takip etmiştir (TÜİK, 2023). We Are Social (2023) raporuna göre ise Türkiye'de yaşayan insanlar günde 7 saat 24 dakikasını internette geçiriyor. Nüfusumuzun %73,1'i ise aktif bir şekilde sosyal medya kullanıyor. Dünya genelinde Facebook aktif kullanıcı bakımından zirvede olsa da Türkiye'de zirveyi Instagram devralıyor. Aylık sosyal medya kullanımına kullanıcı başı bakıldığında ise zirvede yine Instagram var iken bu sırayı TikTok, Youtube, Whatsapp ve Facebook takip ediyor. Online

alışveriş yapan ülkelere bakıldığında ise Türkiye 3. sırada yer alıyor (We Are Social, 2023).

Günümüzün en gözde iletişim araçlarından biri olan sosyal medya, hayatımızda her geçen gün daha fazla yer kaplamaya başlamıştır. Bunda her türlü bilgiye ulaşmanın en pratik yolunun internet ve sosyal medya olduğu gerçeği inkâr edilemez. Bunun yanında sosyal medya, her türlü aramayı yapma, bilgi edinme, iletişimi sağlama, arkadaşlık kurma, sosyallik ihtiyaçlarını da karşıladığından dolayı yakın bir gelecekte başka bir araca ihtiyacımızın olmamasını sağlayacaktır. Her ne kadar internet ve sosyal medyanın insanların gereksinimlerinin büyük bir çoğunluğunu karşıladığı söylene de her insanın sosyal medyayı kullanma amacı, beklentisi ve doyumu farklıdır. Kimi internet ve sosyal medyayı sosyalleşmek için kullanırken kimi de tam tersi sosyalleşmekten kaçmak için kullanır (Tektaş, 2014). Diğer bir ifade ile sosyal medyanın insan üzerinde hem olumlu hem olumsuz etkileri mevcuttur. Her yaştan bireyin sosyal medyayı bilinçli kullanması halinde kullanıcı için olumlu etkileri ortaya çıkmaktadır. Etkileşim ve sohbet, sosyalleşme, bilgi edinme, eğitim ve öğretim için kullanım, ekonomik fayda, boş zamanları değerlendirme, dil öğrenme, haber takip etme, duygu ve düşüncelerin paylaşımı gibi durumlar sosyal medyanın bilinçli kullanıldığı taktirde ortaya çıkan faydalarındandır.

İnternet ve sosyal medyanın bilinçsiz kullanıldığı haller de mevcuttur. Özellikle aşırı kullanımdan kaynaklı bir bağımlılık söz konusu olabilir. Bu bağımlılığa farklı sağlık sorunları, uyku bozuklukları, geç algılama, göz problemleri eşlik edebilir. Sosyal medyada harcanan fazla zaman ve efor ise rutin işleri aksatmaya, akademik başarısızlığa, ilişkisel ve duygusal problemlere yol açabilir. Sosyal medyanın yüz yüze iletişimin aksine insanlara sunmuş olduğu eşit şartlar özellikle kimlik karmaşası yaşayan ergenleri ve henüz kendini gerçekleştirememiş olan yetişkinleri kendini olduğundan farklı tanıtmaya açıktır olumsuz etkileyebilir. Kişinin kendi fotoğraf ve videolarını farklı efektlerle gerçeğinden apayrı bir şekilde paylaşması, kendinde olmayan özelliklere sahipmiş gibi kendini tanıtmaya gibi durumlar kişinin gerçek benliği ile ideal benliği arasında uçuruma sebep olacaktır. Özetle insanlar isterlerse gerçek kimliklerini çok rahat bir şekilde saklayıp gerçek kimliğinden farklı bir sanal kimlik oluşturabilir (Baban, 2012). Sosyal medyada takip edilen ünlüler/ünsüzler, fenomenler büyük bir kitleyi kısa sürede etkisi altına alma yeteneğine sahip oldukları için bireyler bundan hem olumlu hem olumsuz anlamda etkilenebilir.

Sosyal medyanın bu gibi olumsuz etkilerine maruz kalmamak için çocukların, ergenlerin, yetişkinlerin ve yaşlıların sosyal medya kullanımı konusunda bilinçlenmesi son derece önem arz etmektedir.

2.4. Sosyal Medya Bağımlılığı

Bu bölümde sosyal medya bağımlılığının tanımı ve kriterlerine yer verilmiştir. Ardından sosyal medya bağımlılığının sonuçları ve bu konuda gerçekleştirilen araştırmalara örnekler sunulmuştur.

2.4.1. Sosyal Medya Bağımlılığının Tanımı ve Kriterleri

Yaşadığımız dünyanın son elli yılında teknolojinin insan hayatına hızlı bir şekilde girdiği ve günümüzde insan hayatında çok büyük bir yer kapladığına tanıklık etmekteyiz. İnsan hayatına neredeyse her geçen gün daha farklı bir teknolojik araç girmektedir. Bu araçlar arasında en ulaşılabilir olanı da şüphesiz sosyal medyadır. Sosyal medya, insanların hayatında o kadar büyük bir yere sahiptir ki insanların büyük çoğunluğu artık yediğini içtiğini, gezdiğini paylaşmadan duramaz hale gelmiştir. Bu durum hem ergenler hem de yetişkinler için geçerlidir. Kimlik arayışında olan ergenler, sosyal medya aracılığı ile kendi hayatlarından daha mükemmel gibi görünen hayatlara özenmekte ve kendi hayatlarını o mükemmel görünen hayatlarla karşılaştırma yoluna gidip kendilerinde bir yetersizlik duygusu oluşmasına sebep olmaktadır (Turel, 2019). Sosyal medya üzerinden kimliğini arayan, aidiyet duygusunu geliştirmeye çalışan ergenler bu ihtiyaçlarının az da olsa doyuma ulaştığını görünce sosyal medyada daha fazla vakit geçirmeye yönelebilirler. Bu durum da süreklilik arz ettiğinde bir alışkanlığa dönüşebilir.

Telefon ve bilgisayarlarla başka insanlara ulaşımın tek tuşla olması, bilgiye ulaşımın hızlı ve kolay olması, insanların istedikleri an ve zamanda istedikleri fotoğrafı, videoyu, müziği paylaşma özgürlüğünün olması ve istedikleri kişiye anında ulaşma ve kişilerle mesajlaşma imkânı sunması sosyal medyaya olan rağbeti artırmıştır. İnsanlar artık sosyal medyada kurdukları iletişimi yüz yüze kurdukları iletişim kadar özümsemiş ve sosyal medyanın

sunduğu çift yönlü iletişim, geleneksel medyayı (gazete, radyo, televizyon) geride bırakmıştır (T. Aslan, 2020). Bu yüzden de sosyal medya insanların büyük çoğunluğunda bir alışkanlık haline almıştır (Vural ve Bat, 2010).

İnsanın alıştığı bir şeyi aşırı şekilde yapma isteğine bağlı olarak yapıldığında doyum sağlayan, yapılmadığında huzursuzluk yaratan olguya bağımlılık denir. Daha önce doyum sağladığı için kişinin bunu sürekli tekrar etmek istemesi olasıdır. Bu tekrarın bağımlılığa dönüşmesi ise insanda huzursuzluk yaratmama derecesine bağlıdır (D. V. Erdem, 2023). Birçok sebepten ötürü artan sosyal medya kullanımı bireyin rutinlerini engelliyorsa akademik başarısını düşürüyorsa sosyal medyaya girilmediğinde bir huzursuzluğa neden oluyorsa, sanal yaşam kişinin gerçek yaşamının önüne geçtiyse sosyal medya kullanımı, bağımlılık seviyesine gelmiş demektir. Sosyal medya bağımlılığının literatürde birçok tanımı mevcuttur. Sosyal medya bağımlılığı “bilişsel, duyuşsal ve davranışsal süreçler ile gelişerek kişinin hayatındaki özel, iş/akademik, sosyal alan gibi günlük yaşamının pek çok alanında meşguliyet, duygu durum düzenleme, tekrarlama ve çatışma gibi problemlere yol açan psikolojik bir sorun” (Tutgun-Ünal, 2015, s. 108) olarak tanımlanmıştır. Sosyal medyanın ihtiyaçtan daha fazla ve bilinçsiz bir şekilde kullanılması, kişinin yaşamındaki işlevselliği bozması sosyal medya bağımlılığı olarak adlandırılır (Çifçi, 2018). Kişi, gün içerisinde sık sık sosyal medyasını kontrol etme isteği duyuyorsa, bu kontrol etme isteğini gerçekleştirirken çevresine karşı duyarsızlaşıyorsa, vaktini gönüllü bir şekilde sosyal medyada geçirip sosyal medyasını kontrol edemediğinde korku ve kaygıya kapılıyorsa bağımlı hale gelmiş olabilir (Köseoğlu, 2023).

Sosyal medya bağımlılığını net bir şekilde tanımlayacak ölçütler tam olarak ortaya konmamakla birlikte davranışsal bağımlılıklardan internet bağımlılığının bir alt türü olarak kabul edildiği söylenebilir (Sağar, 2022). Bundan dolayı sosyal medya bağımlılığı incelenirken internet bağımlılığı ile birlikte incelenmesi daha doğru olacaktır. İnternet bağımlılığı kavramsal olarak ilk kez Goldberg tarafından 1996 senesinde ortaya atılmıştır. “On iki aylık bir dönem içinde herhangi bir zaman ortaya çıkan belirtilerden 3’ü veya daha fazlasıyla kendini gösteren, klinik olarak belirgin bir bozulmaya ya da sıkıntıya yol açan uygunsuz internet kullanımı” olarak tanımlanmıştır (Tutgun-Ünal, 2015, s. 79). Bu tanı ölçütleri farklı çalışmalarda zamanla geliştirilmiştir. Sonrasında Young (1998), internet bağımlılığı için 8 ölçüt belirlemiş ve bunlardan en az 5’ine sahip olanları “bağımlı” olarak

tanımlamıştır. Bu tanı ölçütleri şu şekildedir: internet ile ilgili aşırı şekilde zihinsel uğraşı, internet kullanımının azaltılmasına yönelik başarısız girişimlerin olması, internette planlanandan daha fazla vakit geçirme, keyif almak için her geçen gün daha da fazla internet kullanma ihtiyacı duyma, çevresindeki insanlara internette geçirilen süre hakkında yalan söyleme, internet kullanımının azalması veya kesilmesi durumunda kaygı, korku, çökkünlük hissedilmesi, internetin aşırı kullanımı sonucu günlük rutinlerin bozulması veya riske atılması ve internetin olumsuz duygu ve olaylardan kaçmak için kullanılmasıdır. Kuss ve Griffiths ise sosyal medya bağımlılığı kriterlerini; sosyal medyayı kullanmakla meşguliyet (salience), sosyal medyayı olumlu duygular hissetmek için kullanım (modification), sosyal medya kullanırken ilk hissedilen duyguları tekrar hissetmek için sosyal medyada fazladan enerji ve zaman harcamak (tolerance), kişinin sosyal medya kullanımı engellendiğinde fizyolojik/psikolojik birtakım sorunlar yaşaması (withdrawal), sosyal medyayı yeniden kullanmaya başlamak (relapse), sosyal medyayı aşırı kullanıma bağlı kişilerarası ilişkilerde sorunlar yaşama (conflict) olarak açıklamışlardır (B. Çakır, 2018).

Grohol (1999) aslında internet bağımlılığının da diğer bağımlılıklarda olduğu gibi kişinin içinde bulunduğu duygusal ruh halini dengelemek, stresle başa çıkmak için izlenilen bir yol olduğunu savunmuştur. Bundan dolayı bu bağımlılık türünü BDT ile açıklama yoluna gitmiş ve bağımlı davranış ve bunun tedavisi üzerine yoğunlaşmıştır. Lin ve Atkin (2021) ise insanların çevrelerinde neler olup bittiğini merak ettikleri için doğuştan getirdikleri heyecan arayışından dolayı, belli bir süreden sonra sosyal medya kullanımının alışkanlığa dönüşmesi nedeniyle insanların oluşturdukları sosyal kimliklerini onaylatma ihtiyacı başkalarının hayatlarına röngencilik yapma isteği günlük sıkıntılardan uzaklaşma ve vakit geçirme arzusunu tatmin etmek için sosyal medya kullanmaya yöneldiklerini savunmuşlardır. Ekinci (2002)'ye göre de her an ulaşılabilir olması, illegal olan şeylere ulaşımı ve riskli davranışlarda bulunmayı kolaylaştırması gibi sebepler de internet ve sosyal medyayı çekici hale getirmektedir.

2.4.2. Sosyal Medya Bağımlılığının Etkileri

İnsanlar arası iletişim, etkileşim, çeşitli aktivitelerin ve eğitimlerin internet ve sosyal medya üzerinden yürütüldüğü bu dönemde insanların hayatlarında köklü değişiklikler, dönüşümler mevcuttur. Bu değişiklik ve dönüşümlerden kasıt aslında en dirençli olanlar da dahil insanların hayatlarının içine internet ve sosyal medyayı almaya mecbur kalmalarıdır. Hatta bu direnci gösterenlerin toplum tarafından dışlanması bile söz konusu olabilir (Pulurluoğlu, 2022). Bundan dolayı çoğu insan internet ve sosyal medyadan uzak kalamamakta hatta kullanmayı alışkanlık haline getirebilmektedir. Bu alışkanlığın insanlar üzerinde elbette ki hem olumlu hem de olumsuz sonuçları vardır. Aslında bu alışkanlığın bağımlılığa dönüşmemesi ve sonuçlarının olumlu olabilmesi kişilerin sosyal medyayı bilinçli kullanıp kullanmamasıyla ilgilidir.

Sosyal medyanın özellikle sosyalleşme konusunda hayatımıza kazandırdığı olumlu sonucu inkâr edemeyiz. Sosyal medya bireye arkadaşlık kurma, çevredeki yeni yerleri keşfetme olanağı sunmaktadır. Sosyalleşme aile, okul, arkadaş çevresi sayesinde gerçekleşmekte; çoğu zaman yüz yüze olmakla birlikte sosyal medya da sosyalleşme noktasında dolaylı bir araçtır (Yalçın-Şahin, 2023). Yaşadığımız çevrenin, ailenin kültürünü, değerlerini, gelenek ve göreneklerini öncelik olarak gözlerimizi açtığımız aile içinde öğrenmeye başlasak da sosyal medyanın da bu noktada etkisi büyüktür. Merak edilen herhangi bir konu hakkında çok fazla farklı fikirlere ulaşmak sosyal medya sayesinde pratik hale gelmiştir. Özellikle covid-19 pandemisinden sonra yaygınlaşan çevrimiçi eğitimler varlığını hala sürdürmekte ve bireylere zaman, para ve emek konularında tasarruf sağlamaktadır. Bir öğrencinin ödevini yapabilmesi, tez yazabilmesi, istediği eğitimlere katılabilmesi internet ve sosyal medya sayesinde eskisinden daha kolay ve zahmetsizdir. Veri toplamak, ölçme araçlarını daha geniş kitlelere daha kısa sürede uygulamak yine internet ve sosyal medya sayesinde araştırmacıların yükünü hafifletmektedir. Eğitim, sağlık, boş zamanları değerlendirme ve ekonomi gibi farklı her türlü alanda bilinçli kullanıldığı takdirde internet ve sosyal medyadan fayda sağlanabilir. Örneğin 174 üniversite öğrencisi ile yapılan bir çalışmada sosyal medya kullanımı ile iletişim becerileri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (Çakmak ve Müezzın, 2018). Yine başka bir araştırmada sosyal medyayı her gün kullanan öğrencilerin, haftada en fazla iki kere kullanan öğrencilere göre sosyal medya ortamında kendilerini daha iyi ifade ettikleri

sonucuna ulaşılmıştır (Ü. Demir, 2016). Pittman ve Reich (2016)'in araştırmasında ise yalnızlığın, mutluluk arttıkça azaldığı ve mutluluğu artıran faktörlerden birinin de sosyal medya kullanımı olduğu bulunmuştur.

Sosyal medya kullanımının alışkanlıktan bağımlılığa dönüşmesinden sonra özellikle kişinin iradesini kontrol edemediğı durumlarda olumsuz etkileri ortaya çıkar. Sosyal medya bağımlılığı bireyi psikolojik, fizyolojik, bilişsel ve duygusal açıdan etkileyebilir. Bireyler, sosyal medya üzerinden takip ettikleri “çok takipçili” kişilerin reklamlarından, kullandıkları ürünlerden, yedikleri yemeklerden, giydikleri kıyafetlerden, bindikleri arabalardan, yaşadıkları evlerden etkilenip kendilerini onlarla karşılaştırma yoluna giderek yetersizlik ve kıskançlık duygularına kapılabilirler. Sosyal medyada rol model olan kişilerin giyimleri, konuşma tarzları, paylaştıkları akımlar takipçilerinin kişiliklerini, hal ve hareketlerini etkileyebilir (Karaboğa, 2018). Bu açıdan bakıldığında özellikle kimlik oluştırma sürecinde olan ergenlerin ve bastırılmış duygulara sahip olan ve sosyal medyada bu duyguları istedikleri gibi açığa vurma özgürlüğüne kavuşan yetişkinlerin sosyal medyayı daha bilinçli kullanması önemlidir. Sosyal medyanın günlük rutinlerimizin önüne geçecek kadar kullanılması algılama problemlerine ve uyku bozukluklarına yol açabilmektedir (Xanidis ve Brignell, 2016). Korkmaz ve diğerlerinin (2023) 13-18 yaş arasındaki ergenlerle yaptıkları çalışmada da sosyal medya bağımlılığının uyku problemlerini anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal medya bağımlılığı ile bazı alışkanlıklarımız da değişime uğramıştır. Okumaktan, araştırmaktan, çalışmaktan vazgeçen amaçsız bir nesil ile karşı karşıya kalırken intihar, eşcinsellik, depresyon, anksiyete bozukluğu gibi durumlarda da artış gözlenmiştir (M. Atak, 2020). Borak ve Beki (2021)'nin lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmaya göre de öğrencilerin sosyal medyayla olan meşguliyetleri ne kadar artarsa not ortalamalarının da o kadar düştüğu yani akademik başarılarının olumsuz etkilendiğı sonucuna ulaşılmıştır. Hamurcu (2023)'nun çalışmasına göre de sosyal medya bağımlılığının yeme bozukluğu riskini ve ortorektik eğilimi anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Özellikle lise çağında olan ergenlerin en sık maruz kaldığı durumlardan birisi de sanal zorbalıktır. Sosyal medyanın amacı dışında, bilinçsiz veya eksik bilgi ile kullanılması durumları bu zorbalık türüne zemin hazırlamaktadır. Aşantuğrul ve Karabacak-Çelik (2023)'in araştırması da bu sonucu desteklemekte; öğrencilerin sosyal medya bağımlılıkları ile hem sanal zorba olma

hem de sanal mağdur olmaları arasında anlamlı ve pozitif ilişki bulunmuştur. Yine bu olumsuz etkilerin dışında Şireli-Bingöl ve Çolak (2023)'in araştırmasına göre de sosyal medya bağımlılık düzeyi ile DEHB belirti düzeyi ve sosyal anksiyete düzeylerinin ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. H. Çiftçi (2018)'nin araştırmasında da günlük 5 saat ve üzeri internet kullanan üniversite öğrencilerinin benlik çatışması yaşadıkları ve asosyal eğilimli oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Fazla sürede sosyal medya kullanımından dolayı eşlerin birbirlerine ayırdıkları vaktin azalması, sosyal medya üzerinden yapılan beğeni, yorum veya paylaşımlardan dolayı anlaşmazlıkların çıkmasından dolayı sadakatsizlik ve güvensizlik oluşabilmektedir. Güleç (2018)'in çalışmasına göre boşanma oranının artmasında sosyal medya bağımlılığının etkisi vardır. Sosyal medya kullanımının kıskançlık ve memnuniyetsizlikle birlikte ilişki problemlerine de yol açtığı da bulunmuştur (Elphinston ve Noller, 2011).

Sosyal medya ve internetin insanlar üzerindeki etkilerine yapılan bazı çalışmalarla birlikte bakıldığında nasıl kullanıldığına, kullanırken neyi amaçladıklarına bağlı olarak olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğu ortadadır (Valenzuela vd., 2014). Özellikle günümüzdeki çocuk ve ergenler için sosyal medya bağımlılığının uyuşturucu bağımlılığı kadar zararlı olabildiği üzerinde durulmuştur çünkü bu sanal aleme dalan çocuk ve ergen için zaman algısı anlamını çoğunlukla yitirmiş, gerçek hayattan uzaklaşmışlardır. Bu da bireyin ailesi ve çevresi ile kurduğu ilişkiyi olumsuz yönde etkileyecek, ciddi problemler yaratacaktır (Büyükgebiz-Koca ve Tunca, 2020). Özellikle kimlik arayışında olan lise çağındaki ergenlerin giderek artan sosyal medya kullanımı ve bağımlılıklarının incelenmesi ve takip edilmesi büyük önem arz etmektedir (Deniz ve Gürültü, 2018). Aynı şekilde G. Erdem (2019) de lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı bakımından savunmasız bir grup olduğunu ve önleyici çalışmaların yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

2.5. Sosyal Medya Bağımlılığı ile İlgili Araştırmalar

Sosyal medya bağımlılığı ile alakalı alanyazında çok farklı çalışmalar mevcuttur. Bunların bir kısmı burada özetlenmiştir.

Yalçın (2015), 18-24 yaş aralığındaki üniversite öğrencilerinin yoğun sosyal medya kullanımlarının yalnızlık ve depresyon üzerindeki etkisini incelemek amaçlı çalışma yapmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden BÖTE (Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi) bölümünde öğrenim görenlerin diğer bölümde okuyanlara göre daha uzun süredir Facebook ve Instagram kullandığı ve yalnızlık ve depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Maqableh ve diğerlerinin (2015) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada sosyal ağ sitelerinin kullanımının öğrencilerin akademik performansları üzerinde önemli bir etkisi olduğu bulunmuştur. Ek olarak haftalık sosyal ağ siteleri kullanımının öğrencilerin akademik performans üzerindeki etkisinde yaş, akademik başarı ve en çok kullanılan sosyal ağ sitesinin günlük kullanımına bağlı olarak bir farklılığa rastlanılmamıştır.

Xu (2017) çalışmasında telefon kullanan lise öğrencilerinin telefon bağımlılık oranlarını %17.95 olarak bulmuştur. Ek olarak bu oranın farklı okul türüne göre değiştiği, telefon bağımlılığı ile sosyal kaygı arasında bir ilişki bulunmadığı ve telefon bağımlılığı olan öğrencilerin sınıf arkadaşlarına göre daha yüksek bir yalnızlık duygusuna sahip oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çakmak ve Müezzini (2018)'in üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada katılımcıların sosyal medya kullanımları ile iletişim becerileri arasında pozitif yönde iyi bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ek olarak sosyal medya kullanımının bağımlılık yapabilecek bir riske sahip olduğu bulunmuştur.

Çömlekçi ve Başol (2019)'un üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılıkları ilişkisini inceledikleri çalışmada; sosyal medyayı boş zamanı değerlendirmek, fikir alışverişinde bulunmak, eğlence maksatlı kullanmak, insanlarla tanışmak, mesajlaşmak ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bayhan (2020)'ın lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada katılımcıların sosyal medya bağımlılığı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet yaşantıları arasında bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer önemli sonuç ise “ilgisiz” aile tutumu içerisinde yetişen öğrencilerin hem sosyal medya bağımlılık oranlarının hem de siber zorbalık ve mağduriyet

yaşantılarının yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı sonuç parçalanmış aile çocukları için de geçerlidir.

Gürsu ve Musara (2021)'nın lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ile dindarlık ilişkilerini ele aldıkları çalışmada katılımcıların sosyal medya bağımlılıkları ile dindarlık ilişkileri arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir ifade ile ergenlerin dindarlık düzeyleri yükseldikçe sosyal medya bağımlılık düzeyleri düşmüştür.

Pulurluoğlu (2022)'nın çalışmasında 2020 senesinde gösterime giren “Sosyal İkilem” filmi analiz edilmiş olup değerlendirilmiş. Teknoloji ve sosyal medyanın bilinçli kullanılmaması durumunun özellikle gençlerin psikolojik ve sosyal açıdan çeşitli problemlere sebep olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

D. V. Erdem (2023)'in 12-18 yaş aralığındaki ergen bireylere yönelik yaptığı çalışmada öz-kontrol ve sosyal medya bağımlılığı ve sosyotelizm arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilirken sosyal medya bağımlılığı ile sosyotelizm arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ek olarak öz-kontrol hem sosyal medya bağımlılığı aracılığı ile hem de doğrudan sosyotelizmi yordamaktadır.

Akçakese (2023)'nin üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada FoMo (gelişmeleri kaçırma korkusu) ile sosyal medya bağımlılığı ve ait olma ihtiyacı arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir. Yine sosyal medya bağımlılığı ile ait olma ihtiyacı arasında da pozitif bir ilişki bulunurken sosyal medya bağımlılığı ile serbest zaman tutumu arasında bir ilişki bulunamamıştır.

aycı (2023)'nın lisede öğrenim gören öğrencilerle yaptığı çalışmada ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ile Covid-19 anksiyetesi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine bu çalışmada da ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ile FoMo arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ek olarak en çok vakit harcanan uygulamaların Whatsapp ve Instagram olduğu ortaya konmuştur.

Erişen (2023)'in yetişkinlerle yaptığı çalışmada bekar katılımcıların sosyal medya bağımlılıklarının evli katılımcılara göre daha fazla olduğu, katılımcıların eğitim durumlarına ve gelir düzeylerine göre sosyal medya bağımlılıklarının farklılaşmadığı,

sosyal medyayı her gün kullananların her gün kullanmayanlara göre daha fazla bağımlı olduğu ve yetişkin bireylerin ebeveyn kabul-reddi ile sosyal medya bağımlılıkları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya konmuştur.

Duman ve Baştanur (2023)'un lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada ergenlerin sosyal medya bağımlılıklarının sergiledikleri riskli davranışları ve sosyal kaygılarını %5 düzeyinde etkilediği bulunmuştur. Bu sonuca ek olarak da ergenlerin sosyal kaygılarının ve sergiledikleri riskli davranışların sosyal medya bağımlılıklarını anlamlı olarak etkilediği tespit edilmiştir.

Korkmaz ve diğerlerinin (2023) 13-18 yaş arasındaki ergenlerle yaptığı çalışmada sosyal medya bağımlılığı ile uyku kalitesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu iki değişken arasında güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiş olup sosyal medya bağımlılığının uyku problemlerini anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hamurcu (2023)'nın üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada katılımcıların sosyal medya bağımlılıklarının yeme bozukluğu riskini, yeme davranışını ve ortorektik eğilimlerini anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu çalışmada en çok kullanılan sosyal medya platformunun Instagram olduğu bulunmuştur.

Şireli-Bingöl ve Çolak (2023)'ın lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmada sosyal medya bağımlılıkları açısından cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığı, günlük sosyal medya kullanım süresi ile sosyal medya bağımlılığı arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu, katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile DEHB ve sosyal anksiyete düzeyleri arasında da orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu, katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Şimşek ve diğerlerinin (2023) lise öğrencilerinin teknolojik bağımlılıklarını inceledikleri çalışmaya göre katılımcıların akıllı telefon bağımlılığı ile sosyal medya bozukluğu ve internette oyun oynama bozukluğu arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur. Yine aynı şekilde sosyal medya bozukluğu ile internette oyun oynama bozukluğu arasında da orta düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Göksu ve Gültekin (2023)'in lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada katılımcıların sosyal medya bağımlılığının akademik başarılarıyla ve farklı değişkenlerle olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ile akademik başarıları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların okul türüne göre sosyal medya bağımlılık düzeyleri değişmezken okul türüne göre akademik başarıları arasında anlamlı fark saptanmıştır.

S. Erdem ve Tuzgöl Dost (2024)'un üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada temel psikolojik ihtiyaçlardan özerklik ihtiyacı sosyal medya bağımlılığını olumsuz yönde anlamlı bir şekilde yordarken temel psikolojik ihtiyaçlardan yeterlik ve ilişki ihtiyaçları sosyal medya bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer sonuç ise sosyal medya bağımlılığını utangaçlık olumlu yönde anlamlı bir şekilde yordar. Ayrıca sosyal medya bağımlılığının %13.9'unu utangaçlık ve özerklik ihtiyacı açıklamaktadır.

Aydoğan (2024)'ın 18-25 yaş aralığındaki katılımcılarla yaptığı çalışmada sosyal medya bağımlılığı, benlik saygısı ve beden memnuniyeti arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Sosyal medya bağımlılığının benlik saygısını ve beden memnuniyetini negatif yönde etkilediği bulunurken, beden memnuniyetinin benlik saygısını pozitif yönde etkilediği sonucu bulunmuştur. Sosyal medya bağımlılığı ile benlik saygısı arasında beden memnuniyetinin aracı rolü bulunamamıştır.

Victor ve diğerlerinin (2024) 384 Malezyalı ergenler üzerinde yaptıkları çalışmada yüksek düzeyde sosyal medya bağımlılığı ve depresyon kaydedilmiştir. Ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile depresyonları arasında pozitif düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal medya bağımlılığı ve depresyon düzeyleri yaş grupları, cinsiyet, ırk ve sosyal medya platformlarında geçirilen süreye göre farklılık göstermiştir. Bu bulgular, ergenler arasında aşırı sosyal medya kullanımının ele alınması gerektiğini yansıtmaktadır.

Özetle sosyal medya ile ilgili çalışmaların hem yurt içinde hem de yurt dışında yaygın olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmalardan bazıları incelendiğinde sosyal medya ve internetin her yaş grubundan birçok insanı bağımlılık derecesinde etkisi altına aldığını, sosyal medya bağımlılık kavramının her sene fazlasıyla farklı birçok değişken ile

incelendiğini ve bu kavramın hala da revaçta olduğunu görmekteyiz. Farklı değişkenler ile ilişkisi incelendiğinde ise uyku problemleri, depresyon, benlik saygısı, beden memnuniyeti, akademik başarı, DEHB, yeme bozukluğu, öz-kontrol, FoMo (gelişmeleri kaçırma korkusu), siber zorbalık gibi farklı birçok kavram ile arasında ilişkiler bulunmuştur. Kimlik oluşturma sürecinde olan ergenlerin sürekli bir arayışta olması, bu arayış için günümüzde sosyal medyanın ağırlıklı olarak tercih edilmesi üzerine alanyazına katkı sağlaması amacı ile önem arayışı kavramı incelenmiştir.

2.6. Önem Arayışı Kuramı

Önem, bir şeyin nitelik veya nicelik bakımından değerli olmasıdır. Önemle kastedilen şeylerin çoğu, sosyal değer, haysiyet, saygı, şeref (Nisbett ve Cohen, 1996) ve statü (Neel vd., 2016; Ridgeway ve Walker, 1995) kavramları ile ilişkili olarak ele alınır. Önem kavramı birçok araştırmacı tarafından tanımlanmıştır. Bu çalışmada ise “önem” ile kastedilen, kişinin kendisi de dâhil diğerleri tarafından değerli olduğunu hissetmesidir (Flett, 2022). Flett önem kavramının; ilgi, önem, bağlılık, yokluğun fark edilmesi, takdir görmek, bireyleşme ve benlik uzantısı bileşenlerinden oluştuğunu ifade etmektedir. Önem; kişinin kendisi ve diğerleri için değerli olma hissi, diğerleri tarafından dikkate alınması, takdir edilmesi, kişinin yakın ilişki kurduğu insanlar ile benzer duyguları hissedebilmesi gibi durumlar ile açıklanabilir. Önem kavramı, kişinin diğer insanlar nazarında değerli olma ihtiyacını yansıtır ve diğer insanlarla anlamlı ilişkilerin kurulması kişinin kendisini güvende hissettirir (Flett, 2018).

Bireylerin, diğerleri tarafından kıymetli ve saygın olduklarını hissetme temel arzuları vardır. Önem arayışı, bireyin başkalarının ve kendisinin gözünde önemli olma ve saygı görme arzusudur (Kruglanski vd., 2009; Kruglanski vd., 2014; Kruglanski vd., 2022). Önem ihtiyacı, yaşamda yeterlilik, saygınlık ve anlam kazanma arzuları da dahil olmak üzere birçok ihtiyacı kapsar (Deci ve Ryan, 2000; Fiske, 2010; Frankl, 2000; George ve Park, 2016; Maslow, 1943; Martela ve Steger, 2016; Steger vd., 2009). İnsan motivasyonuna ilişkin yapılan analizler incelendiğinde türümüzün fiziksel olarak hayatta kalmaya yönelik biyolojik ihtiyacın, kişisel anlam ve önem arayışıyla bağlantılı olduğu ifade edilebilir (Becker, 1973; Greenberg vd., 2004). Nitekim Abraham Maslow'un (1943)

ihtiyaçlar hiyerarşisinde kendini gerçekleştirme ihtiyacı ve Frankl'ın “anlam arayışı” üst düzey insan çabaları olarak tanımlanır ve fiziksel ihtiyaçların karşılanması gerekliliği kadar insan hayatında önemli bir yere sahiptir.

Önem arayışı kavramı ile benzerlikleri olan başka bir kavram ise sosyal ilgidir. Sosyal ilgi, Adler'in insanların başkalarını duygusal olarak anlamaya ve onlarla bağlantı kurmaya ihtiyacı olduğu fikridir (La Voy vd., 2013). Sosyal ilgideki empati, yalnızca başkalarını anlamak ve önemsemek değil, bunun yanında başkalarının gelişmesine yardımcı olmak olarak da yorumlanmıştır (Crandall, 1981). İnsan topluluğuna aidiyet duygusuyla ilgili olan sosyal ilgi, bireyin başkalarının ve kendisinin gözünde önemli olma, diğer bireyler tarafından kıymetli ve saygın olduklarını hissetme arzusu olan önem arayışı kavramı ile de benzerlik göstermektedir. Adler, bireylerin içinde bulunduğu topluma dair temel bir sosyal duygusu olmadan başarıya ulaşamayacaklarını ve sosyal ilginin sosyal, romantik ve mesleki alanlarda başarılı olmanın koşulu olduğunu iddia etmiştir (Johnson-Migalski vd., 2017). Önem Arayışı Kuramına göre ise bireyin kendini önemli ve saygın hissedebilmesi sosyalleşme sürecinde edinilir ve bireyler, çevresindeki insanların ve grupların ne istediğine, neye değer verdiğine dikkat edip bu standartlara uygun davranmaya, başkalarından kabul veya onay almaya motive olduklarını gösterirler (Baldwin vd., 1990; Leander vd., 2020).

Önemlilik duygusu, bireylerin diğerleri veya ait oldukları grup üyeleri tarafından nasıl değerlendirildiklerine ilişkin algılarıyla belirlenir. Önem ihtiyacı, bireylerin toplum ve kültür için değerli olan konum ve statüleri elde ederek hem kendi hem de çevresindeki önemli kişilerin gözünde önemli sayılma mücadelesi olarak ifade edilebilir (Kruglanski vd., 2014; Kruglanski vd., 2022; E. S. Şahin, 2022a). Önem ihtiyacı, bireylerin saygınlık kazanma, kültürünün “değer verdiği” şeyleri başarma, kendisi ve diğerleri tarafından onaylanan sonuçlara ulaşma çabalarını ifade etmektedir (Kruglanski vd., 2013). Bu noktada önemli olan itibarın, yeterliliğin, başarının, sosyal ve kültürel olarak nasıl tanımlandığıdır.

Önemlilik arayışı kuramına göre önem ihtiyacı, dışlanma, ayrımcılık, haklardan mahrum bırakılma, hakaret, başarısızlık ve yenilgi gibi çeşitli nedenlerle ortaya çıkmakta ve bireyin önem kaybı yaşamasına yol açmaktadır. Önemsizlik duygusu, bireylerin toplumdaki

önemini yeniden sağlamak için harekete geçmeyi gerektiren istenmeyen bir duygudur (Kruglanski vd., 2009). Kişinin toplumdaki önemini yeniden kazanma ihtiyacı, kişinin bireysel önem arayışını artırmaktadır (Milla vd., 2019). Önem Arayışı Kuramı'na göre bireyler, önem kaybı yaşadıklarında, önem duygusu kazanmalarına yol açan eylem ve davranışları gerçekleştirmeye motive olurlar. Önem arayışı kuramına göre, önem arayışında iki farklı motivasyonun olduğu belirtilmektedir. Bunlar, bireylerin ait oldukları grubun aşağılandığı ve/veya saygı görmediği algısına ilişkin kolektif önem arayışı ve bireylerin kişisel deneyimlerine dayanan bireysel önem arayışıdır (Jasko vd., 2018). Burada bazı bireylerin önem ihtiyacı diğerlerinden daha yüksek veya diğerlerinden daha düşük seviyede olabilir.

Önem kaybı bireysel veya grup olarak aşağılanma nedeniyle çeşitli şekillerde gerçekleşebilir. Örneğin; hayatlarında bir tür damgalanma (kısırlık, boşanma veya evlilik dışı ilişki nedeniyle) yaşıdıktan sonra intihar eylemlerinde bulunan kadınlar (Pedahzur, 2005) gönüllü olarak kendi varlıklarını yok edecek düzeyde bireysel bir önem kaybı yaşamışlardır. Ancak önem kaybı çoğu zaman, kişinin başkaları tarafından saygısızlık edilen sosyal kimliğiyle ilgilidir (Kruglanski vd., 2008; Sageman, 2004). Bir kişinin ait olduğu grubun aşağılanması ve kutsal değerlerinin çiğnenmesi (Atran, 2010), grubun tüm üyeleri tarafından hissedilen bir önem kaybına yol açabilir. Bireylerin önem arayışı, bireysel veya sosyal düzeyde yaşadıkları olumsuz deneyimler tarafından tetiklenebilir. Bu durumlar bireylerin saygınlık, değerlilik duygusunu ve dolayısıyla kişisel önem duygusunu azaltmaktadır (Webber vd., 2017).

Önem arayışı psikolojide bireylerin davranışlarını etkileyen bir güdü olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin önemlilik duygusuna yönelik tehdit, önemi yeniden kazanmayı amaçlayan davranışları meydana getirir. Benlik bütünlüğüne yönelik tehditler karşısında bireyler, kendileri ve grupları için değerli sonuçlar ortaya çıkaracak davranışlara yönelebilmektedir. Bu süreçler önem kaybının önlenmesiyle ilgilidir; ancak Kruglanski ve diğerleri (2022) önem arayışını sadece önleyici olarak ele almayarak harekete geçirici bir yönünün olduğunu da belirtmiştir.

Örneğin, bir kişinin kendi toplumunun normlarına uygun yaşamaması nedeniyle maruz kalabileceği sosyal utanç ve dışlanma da bireyin davranışları üzerinde etkili

olabilmektedir. Tüm bu durumlarda ve diğer birçok durumda kişisel önem kaybı duygusu, bir dava uğruna kendini feda ederek hizmet edeceğine inanılan güçlü bir anlam inşa etme arayışını başlatmış olabilir. Özellikle bir gruba bağlılığıyla övünen bireyler, eğer kendi gruplarının değerlerini savunmak için hayatlarını riske atmaktan kaçınırlarsa, aşağılanma ve ikiye bölünme gibi çeşitli suçlamalarla karşı karşıya kalabilirler (Kruglanski vd., 2012). Bireyler bu gibi suçlamalar sonucunda oluşacak dışlanma riskini alamadıkları için görevi kabul edebilirler.

Önem kazanmanın çekiciliği ve bir değere sahip olma olasılığı, genellikle bireyleri harekete geçmeye teşvik eder (Kruglanski vd., 2022). Ayrıca önem kaybını ortadan kaldırmaya veya önlemeye yönelik müdahaleler yoluyla önem kazanma fırsatı (Kruglanski vd., 2018) her zaman dışlanma, aşağılanma gibi olumsuz süreçlerden veya kaçınma arzusundan kaynaklanmayabilir. Bunlara ek olarak önem arayışındaki bireyler, herhangi bir istismar ya da ayrımcılık deneyimi olmayan, ünlü bir figür ya da kahraman olmanın çekiciliğiyle motive de olabilirler (Sprinzak, 2001; Webber vd., 2017). Burada amaç sadece önem kaybı gibi önemsizlik duygularından kaçmak değil, normal yaşam koşullarının nadiren karşılayabileceği büyük bir önem kazanmak olabilir (Webber vd., 2017). Bu kısımda bireylerin önem kaybı yaşamasına gerek yoktur onları motive eden şey daha fazla önem kazanacak olumasıdır.

Bireye önem kazandıran bazı değerler kültüre özgü (örneğin; milliyetçilik, ırkçılık karşıtlığı) olabilir. Bireylerin içerisinde bulunduğu kültür de bu bağlamda etkilidir. Bireyler bu sayede önemli oldukları ve hafife alınamayacakları hissine kapılabilir. Anlaşıldığı üzere bireylerin önem ihtiyaçları farklılık gösterebilir (Molinario vd., 2022; Resta vd., 2022) ancak önem arayışı herkes için önemlidir. Önemlilik arayışını teşvik etmede kültürün ve grup türünün rolü incelendiğinde bireylerin içinde bulundukları kültürel bağlam, onların önem arayışının gücünü belirleyebilir. Önem arayışı çabalarındaki bireysel farklılıkları da muhtemelen içerisinde büyüdükleri köken ailelerinde algıladıkları ebeveyn stilleri ve sosyal ağları tarafından belirlenmektedir (Kruglanski vd., 2022).

Bireyin kendini değerli ve saygın hissedebilmesi genellikle sosyalleşme sırasında edinilir ve bireyin önemli olduğuna inandığı, içselleştirdiği ve grup üyeleri tarafından değerli kabul edildiğine dair algılarına dayanır (Mead, 1934). Bireyler, diğer insanların ve grupların ne

istediğine ve neye değer verdiğine dair şemaları zihinlerinde tutarlar ve standartlara uygun yaşamaya, başkalarından kabul veya onay almaya motive olduklarını gösterirler (Baldwin vd., 1990; Leander vd., 2020). Erich Fromm'un (1973) ifade ettiği gibi: “İnsanın odak noktası olması için adanmışlık nesnesine ihtiyacı vardır.”.

Ailede başlayan sosyalleşme süreci, bireylerin önem algısını, önem kaybını, önem kaybı tehditlerini ve kazanma fırsatını görme ve değerlendirmeyi, bunlara yönelik davranışları planlamayı ve uygulamayı şekillendirebilmektedir. Bireylerin önem arayışının aileden, toplumdan ve kültürden ayrı değerlendirilemeyeceği söylenebilir (E. S. Şahin, 2022a).

Bir ihtiyaç olarak kişinin önem duygusu, birçok kendine özgü ihtiyaç örneğinde görüldüğü gibi, çeşitli şekilde yansıtılabilir ve zayıflatılabilir. Özellikle hayal kırıklığı, kişinin önemlilik duyguları üzerinde bir anlam kaybıyla sonuçlandığında, aşağılanma, utanç, suçluluk veya küçümsenme gibi belirli duyguların ortaya çıkmasına neden olabilir. Baumeister ve diğerleri (1996) tarafından yapılan araştırmada; saldırganlık veya şiddet eylemlerinin çoğunlukla, insanlar aşağılandığında, utandırıldığında, küçümsendiğinde veya başka bir şekilde benlik bütünlüklerine karşı tehdit algılandığında ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bireyler bu tür saldırgan davranışlarla kaybetmiş oldukları benlik değerlerini geri kazanmaya çalışmışlardır.

Sonuç olarak bir dürtüyü uyandırmanın etkili yöntemlerinden biri de bireyi ihtiyaçtan mahrum etmektir. Diğer bir ifadeyle, önem ihtiyacı, algılanan önem kaybı yoluyla uyandırılabilir. Önem Arayışı Kuramına göre önemlilik ihtiyacının harekete geçmesi iç içe geçmiş üç durumda ortaya çıkmaktadır. Bu üç durum; yaşanan önem kaybı, önem kaybı tehdidi ve önem kazanma fırsatı olarak nitelendirilebilir (Kruglanski vd., 2014, Webber vd., 2017). Önem kaybı, yaşanan olumsuz deneyim ve başarısızlıklar gibi ciddi aşağılanma nedenleri ile birçok durumda meydana gelebilir. Genel itibariyle iki tür önem kaybı vardır. Bunlar, kişinin kendi kişisel süreçlerine yönelik yaşanan önem kaybı ve içerisinde dâhil olduğu sosyal gruplara yönelik yaşanan önem kaybıdır (Webber vd., 2018). Önem kaybı tehdidi kişiyi önem arayışına yönlendirebilir (Kruglanski vd., 2022). Kişi kendinden beklenen rolü yerine getiremediğinde toplum nazarında hem kendisine hem de ailesine yönelik oluşacak olumsuz tutum karşısında, bu riski almaktan kaçınarak istemediği halde bazı görevleri yerine getirmek durumunda kalabilir. Bu nedenle birey, öleceğini bilse dahi

görevi gerçekleştirmek için çabayabilir (E. S. Şahin ve Derin, 2023a). Burada bireyin önem kazanma fırsatı bulunur (Kruglanski vd., 2013). Kişiler kişisel önem duygusu kazandıklarında, bu kazanılan önem duygusunu kaybetmemek için fedakârlık yapmaya isteklidirler. Burada bireyin içinde bulunduğu sosyal grubun değer verdiği şeyler, kahraman olabilmesi, şehit statüsü alabilmesi, tarihte bir yer edinebilmesi gibi fırsatlar, kişinin önem arayışını tetikleyebilir. Başka bir açıdan ele alındığında, bir toplumun üyeleri tarafından onaylanan davranışların neler olduğunun bilinmesi, toplum tarafından kabul gören davranışların sergilenmesine neden olur. Örneğin, gençlerin ne yaparsa akranlarının onayını alacağına dair bilgiye sahip olması gençlere önem kazanma fırsatı yakalama imkânı verir (Kruglanski vd., 2009).

2.7. Önem Arayışı Kuramı ile İlgili Araştırmalar

Önem arayışı konusunda yurt içinde ve dışında yapılmış çalışmalara rastlanmaktadır. Bu kısımda bazıları özetlenmiştir.

Kruglanski ve diğerleri (2009) tarafından yapılan çalışmada “İntihar Bombacılarının Motivasyonu ve Kişisel Önem Arayışı” arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada, intihar terörizminin motivasyonel analizinin ana hatları, önem arayışı kavramına dayandırılmaktadır. İntihar terörünün kişisel nedenleri olarak tanımlanan faktörlerin (örneğin; travma, aşağılanma, sosyal dışlanma) bunu haklı çıkardığı varsayılan çeşitli ideolojik nedenlerin (örneğin; yabancı işgalinden kurtuluş, kişinin ulusunu veya dinini savunması) ve toplumsal baskıların olduğu ileri sürülmektedir. İntihara yönelik terörizm adaylarının gündeme getirilmesi ve önem kaybının önlenmesine yönelik girişimler bütünlendirici bir çerçeve içerisinde sunulmuştur. Çalışmadan elde edilen sonuçlar terörle mücadele için potansiyel olarak önemli bir araç sunmaktadır.

Jasko ve diğerleri (2016) tarafından yapılan çalışmada “Önem Arayışı ve Şiddet İçeren Aşırıcılık: Yurt İçi Radikalleşme Örneği” siyasi şiddet kullanımını açıklamak için radikalleşmede önem arayışı kuramı ele alınmıştır. Araştırmanın örneklemini, Amerika Birleşik Devletleri'nde siyasi/ideolojik suçlar işleyen bir grup birey oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre, insanlar kişisel önemlerini

yitirdiklerinde (örneğin sosyal reddedilme, başarısızlıkları veya istismar nedeniyle), önemi yeniden kazanma motivasyonu onları aşırı uçlardaki yollara başvurmaya itebilir. Ayrıca ekonomik ve sosyal önem kaybı deneyimlerinin, siyasi suçların faillerinin şiddet kullanmasına ilişkin pozitif belirleyiciler olduğu tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak araştırma sonuçları, bireylerin sosyal çevresinde şiddet uygulamayı destekleyen kişilerin varlığının, bireyin şiddet uygulama olasılığını arttırdığını göstermektedir.

Kruglanski ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada araştırmacılar, şiddet aşırılığının oluşumunu analiz etmişlerdir. Araştırmacılar, farklı kültürler ve jeopolitik bağlamlarda çeşitli örneklemeler üzerinde hipotezlerini deneysel olarak test etmişlerdir. Şiddette aşırılığın çeşitli biçimleriyle mücadele etme ve önleme çabalarına rehberlik edecek genel bir yol haritası sunmaya çalışmışlardır. Önem arayışı teorisi ile şiddet aşırılığının oluşumunun temelinde 3 genel etkeni tanımlamışlardır. Bunlar; ihtiyaç, anlatı ve sosyal ağ'dır. Kişisel önem ihtiyacının (önemli olma, "birisi olma" ve kişinin hayatında anlam sahibi olma arzusu) şiddet aşırılığının altında yatan baskın ihtiyaç olduğu öne sürülmüştür. Şiddeti meşrulaştıran bir ideolojik anlatı, bir bireye arzu ettiği anlam ve önemi kazandırabilecek kolektif bir davanın yanı sıra bu davayı takip etmek için uygun araçları tasvir ederek radikalleşmeye katkıda bulunur. Son olarak, bu anlatıya katılan insanlardan oluşan bir ağ, bireylerin şiddeti meşrulaştıran anlatıyı bilişsel olarak erişilebilir ve ahlaki açıdan kabul edilebilir olarak algılamasına yol açmaktadır.

E. S. Şahin (2022a) tarafından yapılan bir diğer çalışmada; yetişkinlerin önem arayışı demografik özelliklerine göre analiz edilmiş, yetişkinlerin önem arayışı ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki yordayıcı ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi, 18 yaş ve üzeri 188 erkek, 368 kadın olmak üzere toplam 556 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcılara “Önem Arayışı Ölçeği”, “Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi sonucunda yetişkinlerin önem arayışında yaş düzeyi, medeni durum, sosyal medyada geçirilen süre, sosyal medya kullanım nedeni ve sosyal medya kullanımının uyku düzenine etkisinin olup olmadığı dikkate alındığında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca yetişkinlerin sosyal medya bağımlılığı ile önem arayışı arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki saptanmıştır. Bunların yanında yetişkinlerin önem arayışında cinsiyet, gelir ve eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Contu ve diğerkleri (2023) tarafından yapılan çalışmada; insanların belirli bir yaşam alanına ilişkin önem kaybı yaşadıklarında, farklı bir yaşam alanında aşırı davranışlarda bulunarak önemlerini yeniden kazanmayı hedefleyecekleri varsayılmıştır. Araştırmada hipotezlerini test etmek için iki kesitsel çalışma yürütölmüştür. Birinci çalışmada, romantik ilişkiler alanında önem kaybı yaşayan kişilerin iş yerlerinde aşırı davranışlar sergilemeye yatkın olup olmadıkları; ikinci çalışmada, iş yaşamında önem kaybı yaşayan kişilerin romantik partnerlerine yönelik olumsuz tepkileri gerçekleştirmeye yatkın olup olmadıkları test edilmiştir. Her iki çalışmadan elde edilen sonuçlar ile araştırmanın hipotezleri doğrulanmıştır. Hem romantik ilişkilerin hem de iş yaşamının, kişinin kişisel önem duygusunu sürdürmesi veya geri getirmesi açısından önemin geri kazanılabileceğı alanlar olarak algılandığı sonucuna varılmıştır.

Resta ve diğerkleri (2023) tarafından yapılan çalışmada önem arayışı ile hırs arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma öncelikle İtalya örneğı ardından, sonuçların desteklenmesi ve genellenebilmesi için, Amerika örneğı olmak üzere iki çalışma ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada hırsın bazı yönleri ile önem arayışı ile ilişkili olduğu sonucuna varılmış ve aşırı davranışları önlemeye yönelik stratejiler hakkında bilgi verilmiştir.

E. S. Şahin ve Derin (2023b) tarafından yapılan çalışmada, yetişkin bireylerin önem arayışı çeşitli demografik özelliklerine göre incelenmiş ve yetişkin bireylerin önem arayışı ile psikolojik belirtileri arasındaki yordayıcı ilişkiler tespit edilmiştir. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 18-65 yaş arasında 383 kadın ve 222 erkek, toplam 605 yetişkin birey oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcılara “Önemlilik Arayışı Ölçeğı”, “Semptom Değerlendirme Ölçeğı” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin sonucuna göre yetişkin bireylerin önem arayışında yaş düzeyi ve gelir seviyesine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak diğerk taraftan cinsiyet açısından yetişkin bireylerin önem arayışında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Yetişkin bireylerin önem arayışı ile paranoid düşünceleri, öfke/düşmanlık ve kişiler arası duyarlılıkları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki tespit edilmiştir.

S. Şahin (2024) tarafından yapılan çalışmada yetişkinlerin önem arayışı ile mükemmeliyetçilik arasındaki yordayıcı ilişkiler incelenmiştir. Çalışmada ilişkisel tarama

modeli kullanılmış olup çalışmaya 180 erkek ve 232 kadın toplam 412 kişi katılmıştır. Çalışmada Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği-Kısa Formu, Önemlilik Arayışı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yetişkinlerin algılanan anne ve baba tutumu, kişiliklerini tanımlama şekillerine ve cinsiyetlerine göre önem arayışlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Ek olarak gelir düzeyi, aile bütünlüklerinin bozulup bozulmaması ve yaş düzeylerine göre önem arayışlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yetişkinlerin mükemmeliyetçilikleri ile önem arayışları arasında ise pozitif orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Önem Arayışı Kuramına göre yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde özellikle yurt dışında (Türkiye dışında) yapılmış çalışmaların odak noktasının; aşırı şiddet eylemleri, terör, dışlanma, aşağılanma vb. olumsuzluklar ve önemlilik arayışı arasındaki ilişki olduğu dikkat çekmektedir. Çünkü çoğu zaman, şiddet ve terörizm, bireye hatırı sayılır bir önem kazanma, tarihte bir yer edinme ve ait olduğu grubun gözünde bir kahraman ya da şehit statüsü kazanma fırsatı vermektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalarda şiddet, terör saldırıları ve önem ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesinin bir diğer nedeni de şiddet, dikkatleri doğrudan bir amaca çekmektedir. Şiddet içermeyen protestolar çoğu zaman fark edilmemekte; ancak şiddete dönüşenler medyanın ve yetkililerin dikkatini kolaylıkla çekebilir. Bu nedenle, şiddet içeren eylemlerin kişinin anında fark edildiğini ve eyleme geçtiğini hissetmesini sağlaması yüksek bir olasılıktır. Görmezden gelindiğini ve kendini güçsüz (yani önemsiz) hisseden birine muhtemelen bu faktörler cazip gelecektir (Grossman, 1996). Bunlara ek olarak aşırı şiddet oluşumunun tek göstergesi Önem Arayışı Kuramı olmamakla birlikte önem kaybı perspektifi, bireylerin bu tür şiddet içeren davranışları hakkında önemli fikirler vermektedir. Yurt içinde yapılmış çalışmalar ise sınırlı olmakla birlikte çeşitli demografik özellikler, sosyal medya bağımlılığı, psikolojik belirtiler ve önem ihtiyacı arasındaki ilişkilerin incelenmesinden oluşmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubunun özelliklerine, veri toplama süreci ve etik durumlara yer verilmiştir. Ardından araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve elde edilen verilerin analizi hakkında bilgi sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişkenin birlikte değişimi olup olmadığını, değişim varsa derecesini belirlemeyi amaçlayan bir yöntemdir (Karasar, 2018). Bu araştırmada da ergenlerin farklı demografik özellikleri açısından önem arayışları incelenmiş ve bunun yanı sıra ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile önem arayışları arasındaki yordayıcı ilişkiler ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmaya 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencileri katılmıştır. Katılımcılara ulaşmada kolayda örnekleme (convenience sampling) yönteminden yararlanılmıştır. Bu yöntem Erkuş (2017)'a göre herhangi bir bölgenin söz konusu olmadığı, ulaşılması kolay ve yakın çevrede mevcut bulunan gönüllü bireylerin araştırmaya katılmalarının uygun olduğu bir örnekleme yöntemidir. Araştırmaya katılan bireylerin demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Ergenlerin Demografik Özellikleri

Değişken	Düzye	n	%
Cinsiyet	Kadın	378	62.3
	Erkek	229	37.7
Sınıf Düzeyi	9. Sınıf	143	23.55
	10. Sınıf	141	23.22
	11. Sınıf	198	32.61
	12. Sınıf	125	20.59
Algılanan Anne Tutumu	Baskıcı-Otoriter	115	18.9
	Aşırı Serbest	76	12.5
	Aşırı Koruyucu	309	50.9
	Demokratik	107	18.8
Algılanan Baba Tutumu	Baskıcı-Otoriter	114	18.8
	Aşırı Serbest	113	18.6
	Aşırı Koruyucu	277	45.6
	Demokratik	103	17.0
Ailenin Gelir Düzeyi	5500 ve altı	205	33.8
	5501-7500 arası	171	28.2
	7501-10000 arası	92	15.2
	10001 ve üstü	139	22.9
Anne Babanın Evlilik Durumu	Sağ ve birlikte	556	91.6
	Ebeveyn kaybı olan/ Ayrı/Boşanmış	51	8.4
Algılanan Akademik Başarı	Düşük/ Orta	480	79.1
	Yüksek	127	27.9
Sosyal Medyada Geçirilen Süre	1 saat ve daha az	203	33.4
	2- 3 saat arası	285	47.0
	4- 6 saat arası	85	14.0
	7 saat ve daha üstü	34	5.6
Sosyal Medyayı Kullanma Amacı	Arkadaşlarla iletişim kurmak	197	32.5
	Akademik gelişim sağlamak	61	10.0
	Vakit geçirmek	280	46.1
	Haber ve gelişmeleri takip etme	69	11.4

Tablo 1 incelendiğinde; araştırmaya katılanların çoğunun kadın olduğu görülmektedir. Sınıf düzeyi açısından dengeli dağılım sağlanmaya çalışılmış olsa da çoğunluk 11. sınıflardadır. Araştırmaya katılan ergenler annelerinin ve babalarının tutumlarını daha çok koruyucu olarak algılamaktadır. Araştırmaya katılanların çoğunluğunun aylık gelir düzeyi 5500 ve altındadır. Katılımcıların çoğunluğunun anne ve babası sağ ve birliktelerdir. Araştırmaya katılan ergenler akademik başarılarını çoğunlukla düşük veya orta olarak

algılamaktalar. Sosyal medyada çoğunlukla 2-3 arasında bir vakit geçirdiklerini ve sosyal medyayı “vakit geçirmek” için kullandıklarını belirtmişlerdir.

3.3. Veri Toplanması ve Etik Süreçler

Yapılan bu araştırmada Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ), Önemlilik Arayışı Ölçeği (ÖAÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği ve katılımcıların içten olmalarını sağlamak amacı ile araştırmanın konusu ve önemi hakkında katılımcılara gerekli açıklamalar yapılmıştır. Katılımcılara isimlerini veya araştırmaya katıldıkları ili/okulu belirtme zorunluluğu getirilmemiştir. Çalışmanın etik kurul izni Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’ndan 29/08/2022 tarihinde 2022/05-19 protokol numarası ile alınmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada “Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ)”, “Önemlilik Arayışı Ölçeği (ÖAÖ)” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Kullanılan veri toplama araçları hakkında bilgi sunulmuştur.

3.4.1. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ)

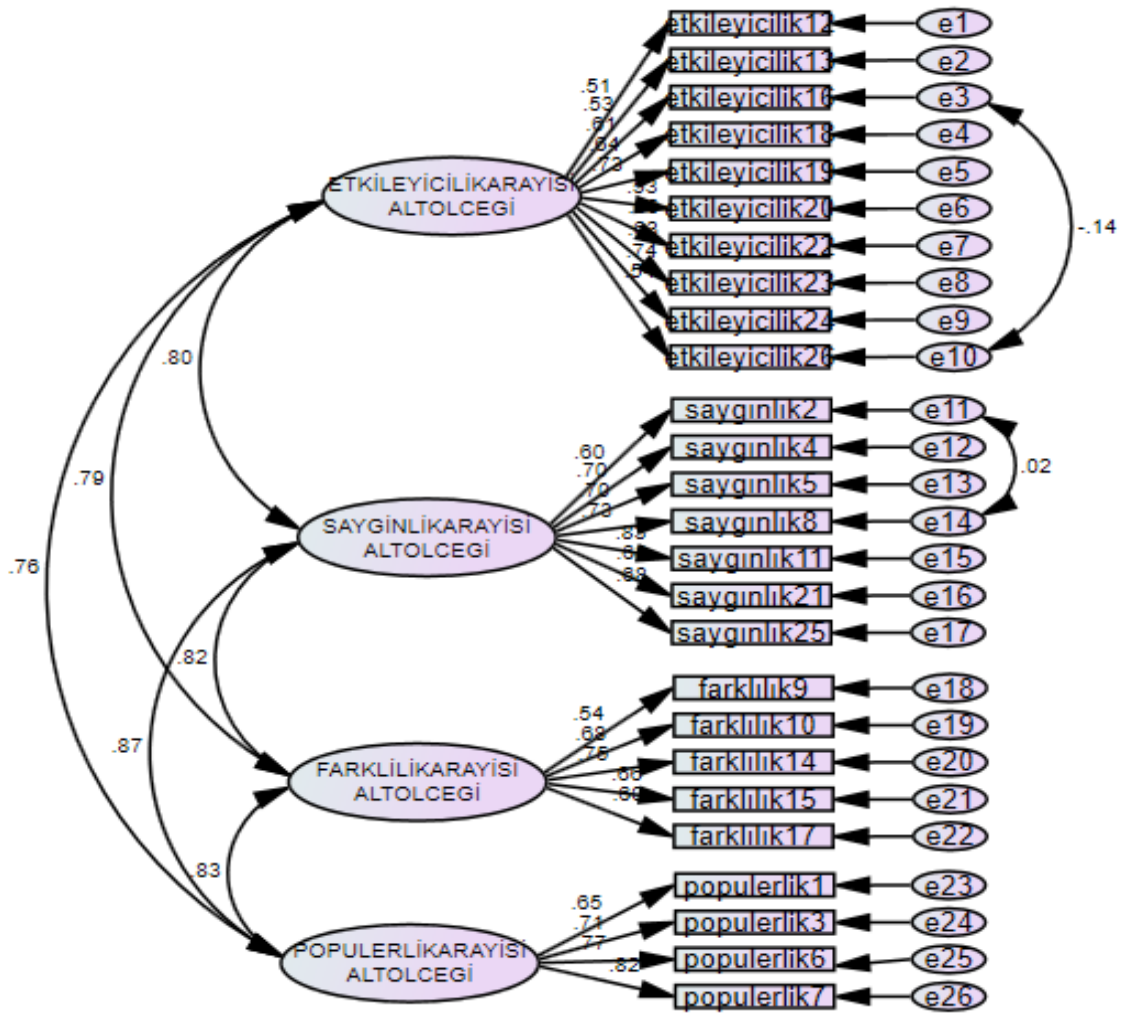
Tutgun-Ünal ve Deniz (2015) tarafından sosyal medya bağımlılığını ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Toplam 41 maddeden oluşan bu ölçeğin “meşguliyet” alt boyutu için “Belli süre sosyal medyaya girmediğimde sosyal medyaya girme düşüncesi zihnimi meşgul eder.”, “duygu durum düzenleme” alt boyutu için “Kendimi yalnız hissettiğim zamanlarda sosyal medyada vakit geçiririm.”, “tekrarlama” alt boyutu için “Sosyal medya kullanımını durdurmaya çalışıp başaramadığım olur.”ve “çatışma” alt boyutu için “Sosyal medya kullanımı yüzünden uyku düzenimde değişiklikler/bozukluklar olur.” maddeleri örnek olarak verilebilir. “Meşguliyet” alt boyutunu 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12. maddeler; “duygu durum düzeneleme” alt boyutunu 13, 14, 15, 16 ve 17. maddeler; “tekrarlama” alt

boyutunu 18, 19, 20, 21 ve 22. maddeler; “çatışma” alt boyutunu 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40 ve 41 maddeler oluşturmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçeğin toplamından alınan puan sosyal medya bağımlılık seviyesini belirliyor. Alınabilecek en düşük puan 41 iken en yüksek puan ise 205’tir. Ölçekten yüksek puan almak sosyal medyaya bağımlı olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin orijinalinde Cronbach α katsayısı .96 (Tutgun-Ünal ve Deniz, 2015) iken ergenlere yönelik olan bu çalışmada Cronbach α katsayısı da .96 olarak bulunmuştur.

3.4.2. Önemlilik Arayışı Ölçeği (ÖAÖ)

Yaşı 18 ve üstü olan yetişkinlerin Türk kültüründe önemlilik arayışı seviyelerini belirlemek amacı ile E. S. Şahin ve Derin (2023a) tarafından geliştirilmiştir. 406 yetişkin bireyden elde edilen veriler ile “etkileycilik”, “saygınlık”, “farklılık” ve “popülerlik” isimli 4 alt boyut elde edilmiştir. Toplam 26 maddeden oluşan bu ölçeğin “etkileycilik” alt boyutu için “Grup içinde varlığımı hissettirmek için yüksek sesle konuşurum.”, “saygınlık” alt boyutu için “Çevremdeki herkes benim yaptığım şakalara gülsün isterim”, “farklılık” alt boyutu için “İmrenilen bir kişiliğim olması için uğraşırım.” ve “popülerlik” alt boyutu için “İçinde olduğum grupların popüler kişisi ben olmak isterim.” maddeleri örnek olarak verilebilir. “Etkileycilik” alt boyutunu 12, 13, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 24 ve 16. maddeler; “saygınlık” alt boyutunu 2, 4, 5, 8, 11, 21 ve 25. maddeler; “farklılık” alt boyutunu 9, 10, 14, 15 ve 17. maddeler; “popülerlik” alt boyutunu ise 1, 6 ve 7. maddeler oluşturmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten yüksek puan alınması bireyin önem arayışının yüksek olduğunu ifade eder. Ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi için 132 kadın ve 83 erkek olmak üzere toplam 215 yetişkin bireyden veri toplanmıştır. Uyum iyiliği değerleri ise şu şekildedir; $\chi^2/sd=1.89$, GFI= .86, CFI= .92, RMSEA= .065, IFI= .92, TLI= .91. Ölçeğin orijinalinde cronbach α katsayısı .95 olarak bulunmuştur. Hesaplanan test-tekrar test değeri ise .84’tür. Tüm bu değerler göz önüne alındığında ölçeğin güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu söylenebilir (E. S. Şahin ve Derin, 2023a).

Önemlilik Arayışı Ölçeği bu araştırma kapsamında ergen bireylere uyarlanmıştır. Uyarlama sürecinde 140 kadın ve 117 erkek olmak üzere toplam 257 ergen bireyden veri toplanmıştır. Bu süreçte SPSS 20 ve Amos 24 programı kullanılarak Doğrulayıcı Faktör

Analizi (DFA) yapılmıştır. Modelin uyumluluk indeksleri şu şekildedir; CMIN/DF=2.259, RMSEA=.070, GFI=.85, CFI=.90, IFI=.90. Bu değerler Önemlilik Arayışı Ölçeği'nin lise öğrencileri için kabul edilebilir bir uyum düzeyine sahip olduğunu gösterir. DFA sonucu ortaya çıkan yapı Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. ÖAÖ'ye İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Ölçeğin ergenlere uyarlama sürecinde iç tutarlılığı belirlemek için hesaplanan Cronbach α katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Bu değer, ÖAÖ'nün ergenler için iç tutarlılığı yüksek bir ölçek olduğuna işaret eder (Karagöz, 2016).

3.4.3. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Araştırma için kullanılan Kişisel Bilgi Formunda cinsiyet, sınıf düzeyi, anne ve babanın evlilik durumu, algılanan anne ve baba tutumları, ailenin gelir düzeyi, algılanan akademik başarı, sosyal medyada geçirilen süre ve sosyal medya kullanma amacına dair sorular yer almaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için SPSS 20 programı kullanılmıştır. Analize sınıf düzeyi 9. ve 12. sınıf arasında değişen 378 kadın ve 229 erkek ergen olmak üzere toplam 607 kişinin verisi dahil edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerde ters puanlanan madde bulunmadığı için herhangi bir dönüştürme işlemi uygulanmamıştır. Araştırma dağılımının normal dağılıma sahip olup olmadığının tespiti için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. ÖAÖ ve SMBÖ’nün Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri

Ölçme Aracı	Basıklık/Çarpıklık	İstatistik	Standart Hata
Önemlilik Arayışı	Çarpıklık (Skewness)	.298	.099
Ölçeği	Basıklık (Kurtosis)	-.294	.198
Sosyal Medya	Çarpıklık (Skewness)	.757	.099
Bağımlılığı Ölçeği	Basıklık (Kurtosis)	.163	.198

Tablo 2’ye göre ÖAÖ çarpıklık değeri .298 ve basıklık değeri -.294; SMBÖ çarpıklık değeri .757 ve basıklık değeri ise .163’tür. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 değerleri arasında olmasından dolayı puanların normal dağılım gösterdiği kabul edilir (Hair, Black, Babin, Anderson ve Tatham, 2013). Normallik koşulunun sağlanmasından ötürü de analiz yapılırken parametrik testler kullanılmıştır. İkili grupları karşılaştırmak için t testi kullanılmıştır. İki den fazla grupları karşılaştırmak için de tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Varyansların homojenliğinin sağlanıp sağlanmadığının tespiti için Levene Testi uygulanmıştır. Levene Testi sonucunda ise değişkenlerden algılanan

baba tutumu haricindeki değişkenlerin varyansların homojenliği varsayımını sağladığı ($p < .05$) görölmüştür. Varsayımı sağlamayan algılanan baba tutumu değişkeni için ise Welch Testi uygulanmış ve bu testin sonucu dikkate alınmıştır. Ailenin gelir düzeyi ve sosyal medyada geçirilen süre değişkenleri dışındaki değişkenlerde grupların ortalamaları arasında herhangi bir fark tespit edilmemiştir ($p > .05$). Ailenin gelir düzeyi ve sosyal medyada geçirilen süre değişkenleri için grupların ortalamaları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiş olup ($p < .05$) post hoc testlerinden LSD testi uygulanmıştır.

Sosyal medya bağımlılığı ile araştırmanın bağımlı değişkeni olan önem arayışı arasındaki ilişkileri incelemek için pearson korelasyon testi uygulanmıştır. Son olarak da sosyal medya bağımlılığının lise öğrencilerindeki önem arayışını yordayıp yordamadığını tespit etmek için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkeni üzerinde bağımsız değişkenlerin ne ölçüde etkili olduğunu tespit edebilmek için etki büyüklüğü istatistikleri hesaplanmıştır (Büyüköztürk, 2018). Bu kapsamda t Testi ile karşılaştırılan grupların etki büyüklüğü için Cohen d değeri hesaplanmıştır. Cohen d değeri 0,2'den küçük olduğu takdirde etkinin zayıf; 0,5 olduğu takdirde etkinin orta; 0,8 olduğu takdirde ise etkinin büyük olarak tanımlanabileceği söylenmektedir (Cohen, 1988). ANOVA testi ile karşılaştırılan gruplarda ise etki büyüklüğünü hesaplamak için eta-kare (η^2) katsayısı hesaplanmıştır. Bu katsayı ise .01 civarında ise küçük; .06 civarında ise orta; .14 civarında ise büyük bir etki büyüklüğü olarak yorumlanır (Büyüköztürk, 2018).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle ergenlerin demografik özelliklerine göre önem arayışı düzeyleri sunulurken; sonrasında ise ergenlerin önem arayışları ile sosyal medya bağımlılıkları arasındaki yordayıcı ilişkilerle ilgili bulgulara yer verilmiştir. Ergenlerin önem arayışı düzeyleri cinsiyet, sınıf düzeyleri, algıladıkları anne tutumu, algıladıkları baba tutumu, ailelerinin gelir düzeyi, ebeveynlerinin evlilik durumu, algıladıkları akademik başarıları, sosyal medyada geçirdikleri süre ve sosyal medya kullanma amaçlarına göre incelenmiştir.

Araştırmanın 1. alt problemi kapsamında ergenlerin cinsiyetlerine göre önem arayışı düzeylerine ilişkin t Testi sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Önem Arayışlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	s	sd	t	p
Önem Arayışı	Kadın	378	68.02	21.03	605	2.78	.006
	Erkek	229	73.07	22.72			

Tablo 3 incelendiğinde önem arayışının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir ($t=-2.78$, $p<0.05$). Yapılan analize göre erkeklerin önem arayışı puan ortalamasının ($\bar{X}=73.07$), kadınların önem arayışı puan ortalamasına ($\bar{X}=68.02$) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Ergenlerin önem arayışı düzeylerin üzerinde cinsiyet değişkeninin etkisini belirlemek için hesaplanan Cohen d değeri .23 olarak bulunmuştur. Bu değer ergenlerin önem arayışı üzerinde cinsiyet değişkeninin etkisinin küçük seviyede olduğunu ifade etmektedir.

Araştırmanın 2. alt problemi kapsamında ergenlerin sınıf düzeylerine göre önem arayışı düzeylerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Önem Arayışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişken	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	s
Önem Arayışı	9. Sınıf	143	70.01	19.72
	10. Sınıf	141	69.56	22.69
	11. Sınıf	108	69.10	23.06
	12. Sınıf	125	71.57	21.16

Tablo 4 incelendiğinde ergenlerin önem arayışı puan ortalamalarının sınıf düzeylerine göre değiştiği görülmektedir. Gruplar arası puan farklılıklarının istatistiksel olarak da anlamlı olup olmadığının tespiti için ANOVA uygulanmış ve sonuçları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Önem Arayışına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Önem Arayışı	Gruplararası	493.354	3	164.451	.345	.793
	Grupiçi	287678.010	603	477.078		
	Toplam	288171.364	606			

Tablo 5 incelendiğinde önem arayışı puan ortalamalarının katılımcıların sınıf düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($F=.34$, $p>.05$).

Araştırmanın 3. alt problemi kapsamında ergenlerin algıladıkları anne tutumlarına göre önem arayışı düzeylerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Ergenlerin Algıladıkları Anne Tutumuna Göre Önem Arayışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişken	Algılanan Anne Tutumu	n	$\bar{X}$	s
Önem Arayışı	Baskıcı-Otoriter	115	71.85	22.01
	Serbest	76	71.89	24.17
	Koruyucu	309	68.36	20.95
	Demokratik	107	71.00	22.18

Tablo 6 incelendiğinde ergenlerin önem arayışı puan ortalamalarının algılanan anne tutumuna göre değiştiği görülmektedir. Gruplar arası puan farklılıklarının istatistiksel

olarak da anlamlı olup olmadığının tespiti için ANOVA uygulanmış ve sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Ergenlerin Algıladıkları Anne Tutumuna Göre Önem Arayışlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Önem	Gruplararası	1592.091	3	530.697	1.117	.342
Arayışı	Grupiçi	286579.273	603	475.256		
	Toplam	288171.364				

Tablo 7 incelendiğinde önem arayışı puan ortalamalarının katılımcıların algıladıkları anne tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($F=1.117$, $p>.05$).

Araştırmanın 4. alt problemi kapsamında ergenlerin algıladıkları baba tutumuna göre önem arayışı düzeylerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Ergenlerin Algıladıkları Baba Tutumuna Göre Önem Arayışlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişken	Algılanan Baba Tutumu	n	$\bar{X}$	s
	Baskıcı-Otoriter	114	71.16	22.93
Önem Arayışı	Serbest	113	69.99	24.33
	Koruyucu	277	68.31	19.76
	Demokratik	103	72.86	22.74

Tablo 8 incelendiğinde ergenlerin önem arayışlarının algıladıkları baba tutumuna göre değiştiği görülmektedir. Gruplar arası puan farklılıklarının istatistiksel olarak da anlamlı olup olmadığının tespiti için ANOVA uygulanmış ve sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Ergenlerin Algıladıkları Baba Tutumuna Göre Önem Arayışlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Önem Arayışı	Gruplararası	1784.767	3	594.922	1.253	.285
	Grupiçi	286386.597	603	474.936		
	Toplam	288171.364	606			

Tablo 9 incelendiğinde önem arayışı puan ortalamalarının katılımcıların algıladıkları baba tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($F=1.117$, $p>.05$).

Araştırmanın 5. alt problemi kapsamında ergenlerin ailelerinin gelir düzeylerine göre önem arayışı düzeylerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Ergenlerin Ailelerinin Gelir Düzeyleri Açısından Önem Arayışlarına İlişkin İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişken	Ailenin Gelir Düzeyi	n	$\bar{X}$	s
Önem Arayışı	5500 TL ve daha altı (A)	205	67.85	20.07
	5001-7500 TL arası (B)	171	69.36	20.95
	7501-10000 TL arası (C)	92	68.86	22.95
	1001 TL ve üstü (D)	139	74.40	24.01

Tablo 10 incelendiğinde ergenlerin önem arayışı puan ortalamasının ailenin gelir düzeyine göre değiştiği görülmektedir. Gruplar arası puan farklılıklarının istatistiksel olarak da anlamlı olup olmadığının tespiti için ANOVA uygulanmış ve sonuçları Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Ergenlerin Ailelerinin Gelir Düzeyleri Açısından Önem Arayışlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark
Önem Arayışı	Gruplararası	3819.072	3	1273.024	2.700	.045	.013	A-D
	Grupiçi	284352.292	603	471.563				B-D
	Toplam	288171.364	606					

Tablo 11 incelendiğinde önem arayışı puan ortalamalarının katılımcıların ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($F=2.700$, $p<.05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının tespiti için ise LSD Çoklu Karşılaştırma testi yapılmıştır. Yapılan bu karşılaştırma testi sonucu; gelir düzeyi 10.001 ve üstü olan katılımcıların ($\bar{X}=74.40$), gelir düzeyi 5.500 ve altı olan katılımcılara ($\bar{X}=67.85$) ve gelir düzeyi 5501-7500 arası olan katılımcılara ($\bar{X}=69.36$) göre önem arayışı puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların önem arayışı üzerinde gelir düzeyi değişkeninin etkisini belirlemek için hesaplanan eta-kare (η^2) katsayısı .013 bulunmuştur. Bu değer, ergenlerin önem arayışları üzerinde ailenin gelir düzeyi değişkeninin düşük düzeyde etkili olduğunu ifade eder. Dolayısıyla ailesinin gelir düzeyi 10.001 ve üstü olan katılımcıların önem arayışı düzeylerinin gelir düzeyi 5500 ve altı ile birlikte 5501-7500 arası olan katılımcılardan daha fazla olduğu söylenebilir.

Araştırmanın 6. alt problemi kapsamında ergenlerin ebeveynlerinin evlilik durumlarına göre önem arayışı düzeylerine ilişkin t Testi sonuçları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Ergenlerin Ebeveynlerinin Evlilik Durumuna Göre Önem Arayışlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Değişken	Evlilik Durumu	N	$\bar{X}$	s	sd	t	p
Önem Arayışı	Sağ ve birlikte	556	69.30	21.44	605	2.33	.020
	Ebeveyn kaybı olan/ Ayrı/Boşanmış	51	76.74	24.66			

Tablo 12 incelendiğinde önem arayışının ebeveynlerin evlilik durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir ($t=2.33$, $p<0.05$). Yapılan analize göre ebeveyn kaybı olan/ebeveyni ayrı/boşanmış olan katılımcıların önem arayışı puan ortalamasının ($\bar{X}=76.74$), ebeveynleri sağ ve birlikte olan katılımcıların önem arayışı puan ortalamasına ($\bar{X}=69.30$) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Ergenlerin önem arayışı düzeylerin üzerinde ebeveynlerinin evlilik durumu değişkeninin etkisini belirlemek için hesaplanan Cohen d değeri .32 olarak bulunmuştur. Bu değer ergenlerin önem arayışı üzerinde ebeveynlerinin evlilik durumu değişkeninin etkisinin küçük seviyede olduğunu ifade etmektedir.

Araştırmanın 7. alt problemi kapsamında ergenlerin algıladıkları akademik başarıya göre önem arayışı düzeylerine ilişkin t Testi sonuçları Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Ergenlerin Algıladıkları Akademik Başarıya Göre Önem Arayışlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Değişken	Algılanan Akademik Başarı	n	$\bar{X}$	s	sd	t	p
Önem Arayışı	Düşük/Orta	480	68.63	21.67	605	2.87	.004
	Yüksek	127	74.85	21.66			

Tablo 13 incelendiğinde önem arayışının algılanan akademik başarı değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir ($t=2.87$, $p<0.05$). Yapılan analize göre akademik başarısının yüksek algılayan katılımcıların önem arayışı puan ortalamasının ($\bar{X}=74.85$), akademik başarısını düşük veya orta algılayan katılımcıların önem arayışı puan ortalamasına ($\bar{X}=68.63$) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Ergenlerin önem arayışı düzeylerin üzerinde algıladıkları akademik başarı değişkeninin etkisini belirlemek için hesaplanan Cohen d değeri .28 olarak bulunmuştur. Bu değer ergenlerin önem arayışı üzerinde algıladıkları akademik başarı değişkeninin etkisinin küçük seviyede olduğunu ifade etmektedir.

Araştırmanın 8. alt problemi kapsamında ergenlerin sosyal medyada geçirdikleri süreye göre önem arayışı düzeylerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. Ergenlerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Süreye Göre Önem Arayışlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişken	Sosyal Medyada Geçirilen Süre	n	$\bar{X}$	s
Önem Arayışı	1 saat ve daha altı (A)	203	66.48	20.07
	2-3 saat arası (B)	285	71.17	21.78
	4-6 saat arası (C)	85	72.24	21.63
	7 saat ve üstü (D)	34	74.32	29.46

Tablo 14 incelendiğinde ergenlerin önem arayışı puan ortalamalarının sosyal medyada geçirilen süreye göre değiştiği görülmektedir. Gruplar arası değişikliklerin istatistiksel olarak da anlamlı olup olmadığının tespiti için ANOVA uygulanmış ve sonuçları Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. Ergenlerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Süreye Göre Önem Arayışlarına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2	Anlamlı Fark
Önem	Gruplararası	3960.164	3	1320.055	2.801	.039	.013	A-B
Arayışı	Grupiçi	284211.200	603	471.329				A-C
	Toplam	288171.364	606					

Tablo 15 incelendiğinde önem arayışı puan ortalamalarının katılımcıların sosyal medyada geçirdikleri süreye göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($F=2.801$, $p<.05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının tespiti için ise LSD Çoklu Karşılaştırma testi uygulanmıştır. Yapılan bu karşılaştırma testi sonucu; sosyal medyada 2-3 saat arası vakit geçiren katılımcıların ($\bar{X}=71.17$), sosyal medyada 1 saatten az vakit geçiren katılımcılara ($\bar{X}=66.48$) ve sosyal medyada 4-6 saat arası vakit geçiren katılımcıların ($\bar{X}=72.24$), sosyal medyada 1 saatten az vakit geçiren katılımcılara ($\bar{X}=66.48$) göre önem arayışı puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Katılımcıların önem arayışı üzerinde sosyal medyada geçirilen süre değişkeninin etkisini belirlemek için hesaplanan eta-kare (η^2) korelasyon katsayısı .013 bulunmuştur. Bu değer, ergenlerin önem arayışları üzerinde sosyal medyada geçirilen süre değişkeninin düşük düzeyde etkili olduğunu ifade eder. Dolayısıyla sosyal medyada 4-6 saat ve 2-3 saat arası vakit geçiren katılımcıların önem arayışı düzeylerinin sosyal medyada 1 saatten az vakit geçiren katılımcılardan daha fazla olduğu söylenebilir.

Araştırmanın 9. alt problemi kapsamında ergenlerin sosyal medya kullanma amaçlarına göre önem arayışı düzeylerine ilişkin betimsel istatistik sonuçları Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. Ergenlerde Önem Arayışının Sosyal Medya Kullanma Amacı Değişkenine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Değişken	Sosyal Medyayı Kullanma Amacı	n	$\bar{X}$	s
Önem Arayışı	Arkadaşlarla iletişim kurmak (A)	197	71.15	22.67
	Akademik gelişim sağlamak (B)	61	65.93	19.01
	Vakit geçirmek (C)	280	70.70	22.08
	Haber ve gelişmeleri takip etmek (D)	69	66.88	20.13

Tablo 16 incelendiğinde ergenlerin önem arayışı puan ortalamalarının sosyal medyayı kullanma amaçlarına göre değiştiği görülmektedir. Gruplar arası puan farklılıklarının istatistiksel olarak da anlamlı olup olmadığının tespiti için ANOVA uygulanmış ve sonuçları Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Ergenlerde Önem Arayışının Sosyal Medya Kullanma Amacı Değişkenine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Değişken	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Önem Arayışı	Gruplararası	2074.322	3	691.441	1.457	.225
	Grupiçi	286097.042	603	474.456		
	Toplam	288171.364	606			

Tablo 17 incelendiğinde önem arayışı puan ortalamalarının katılımcıların sosyal medya kullanma amaçlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($F=1.457$, $p>.05$).

Ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile önem arayışı düzeyleri arasında ilişki olup olmadığının tespitine yönelik bulgular aşağıda sunulmuştur. Ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile önem arayışı düzeyleri arasında korelasyon ilişkisi Tablo 18’de sunulmuştur. Ergenlerin sosyal medya bağımlılığının önem arayışı düzeylerini yordamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları ise Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 18. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılıkları ile Önem Arayışları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Sonuçları

		Sosyal Medya Bağımlılığı	Önem Arayışı
Sosyal Medya	Pearson Correlation	1	.336**
Bağımlılığı	Sig. (2-tailed)		.000
	n		607

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

Tablo 18 incelendiğinde; ergenlerin sosyal medya bağımlılıklarından aldıkları toplam puan ile önem arayışından aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ($p < .001$), orta düzeyde bir ilişki ($r=.336$) tespit edilmiştir.

Tablo 19. Sosyal Medya Bağımlılığının Önem Arayışını Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayan	Yordanan	B	SE	β	t	p
Sosyal	Sabit	51.29	2.28		22.43	.00
Medya	Önem	.209	.024	.33	8.76	.00
Bağımlılığı	Arayışı					
R= .336	R ² = .113	F=76.74	$p < .01$			

Tablo 19 incelendiğinde; ergenlerin sosyal medya bağımlılıklarının önem arayışlarını anlamlı olarak yordadığı görülmektedir ($R= .336$, $R^2= .113$, $p < .01$). Önem arayışının %11.3'ü sosyal medya bağımlılığı tarafından açıklanmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmada ergenlerin önem arayışı düzeyleri cinsiyet, sınıf seviyesi, algıladıkları anne tutumu, algıladıkları baba tutumu, ailelerinin gelir seviyesi, ebeveynlerinin evlilik durumu, algıladıkları akademik başarıları, sosyal medyada geçirdikleri süre ve sosyal medya kullanma amaçları gibi demografik özelliklere göre incelenmiştir. Ayrıca ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile önem arayışları arasındaki yordayıcı ilişkiler ortaya konmuştur.

5.1. Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Önem Arayışlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinden ilki olan ergenlerin önem arayışının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Erkeklerin önem arayışı puan ortalamasının, kadınların önem arayışı puan ortalamasına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Önem arayışının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılan bazı çalışmaların sonuçları şu şekildedir: Resta ve diğerlerinin (2022) yetişkinlerle yaptıkları araştırmada önem arayışının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. E. S. Şahin (2022a)'ın yetişkinlerin önem arayışı ve sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada yetişkinlerin önem arayışının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. E. S. Şahin ve Derin (2023b)'in yetişkinlerin önem arayışlarını bazı psikolojik belirtilere göre inceledikleri araştırmada da yetişkinlerin önem arayışının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. S. Şahin (2024)'in beliren yetişkinlerin önem arayışı ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada beliren yetişkinlerin önem arayışının cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erkeklerin önem arayışının, kadınların önem arayışına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Önem Arayışı Kuramı'nda fiziksel ihtiyaçlarımızın karşılanması zorunluluğu kadar önem arayışının da tüm insanlar için gerekli ve evrensel olduğu vurgulanmıştır. Yine bu kurama göre önem ihtiyacının karşılanması bireyin içinde bulunduğu toplumun sosyokültürel yapısına bağlıdır (Kruglanski vd., 2022). Bu araştırmada önem arayışının cinsiyete göre farklılaşmasının sebebi, araştırma grubunun yaş aralığının özelliklerine ve araştırma grubunun içinde bulunduğu toplumun özelliklerine bağlı olabilir.

Araştırma grubu lise çağındaki ergen bireyleri kapsamaktadır. Ergenlik dönemi insan hayatında büyük değişiklikler yaratmakla birlikte dönemin en önemli özelliği şüphesiz kimlik kazanımıdır. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramına göre de bu dönem "Kimlik Kazanmaya karşı Kimlik Karmaşası" olarak ifade edilmiştir (Gürses ve Kılavuz, 2011). Birey bu dönemde kendine en çok "Ben Kimim?" diye sorar. Ergenlik çağındaki bireyin duygularının yoğunluğu, istikrarsızlığı ve dalgalanmaları, bağımsızlık duygusu, hızlı kurulan ve bozulan ilişkileri, dikkat çekme ve sivrilme davranışları; bir gruba dâhil olma ve kendini bir gruba kabul ettirme çabası ön plandadır. Başkaları tarafından sevilme ve saygı görme ihtiyacı yani önem arayışı ile sosyallik ihtiyacından dolayı ergen birey, önemsendiğini hissettiği insanlarla, gruplarla birlikte vakit geçirmeye çalışır. Çocukluk ile yetişkinlik arasında bir geçiş olan bu dönemde, arkadaşlık ilişkilerinin daha ön plana çıkması ile durumlar daha karışık hale gelebilir. Ergen bireyin kendini önemli hissettiği gruplara dâhil olma isteği, bireyin oluşturacağı kimliği olumsuz yönde de etkileyebilir, örneğin madde bağımlılığı olan bir gruba dâhil olabilir. Olumlu yönde de etkileyebilir, örneğin bireyin kendini geliştirmesine olanak sağlayacak bir grup da olabilir. Ergenlik döneminde kurulan ilişkiler, arkadaşlıklar ergen bireyin sosyal becerilerini geliştirmesi, özgüven kazanması, benlik saygısının artması açısından önemli bir fırsattır (Atalay ve Özyürek, 2020).

Atalay ve Özyürek (2020)'in çalışmasında erkek ergen bireylerin akran sapmasının kadın ergen bireylere göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Delikara (2000)'nin çalışmasında erkeklerin kadınlara göre sapkın davranışları olan kişilerle daha fazla arkadaşlık kurduğu tespit edilmiştir. Yine farklı iki araştırmada erkek ergenlerin kadın ergenlere göre yalnızlık

düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır (Balcı, 2018; Döner, 2018). Yalnızlık düzeylerinin yüksek olması erkek ergen bireylerin herhangi bir gruba dahil olma ihtiyaçlarını kadın ergen bireylere göre daha fazla tetikleyebilir. Çelik-Örücü ve diğerleri (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmada erkek ergen bireylerin kaba davranma ve kurallara uymama davranışlarının kadın ergen bireylere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kaba davranma, kurallara baş kaldırma gibi davranışlar erkek ergen bireylerin bir gruba dâhil olup o gruptan dışlanmamak için sergilediği davranışlar olabilir. Erkek ergen bireylerin yalnızlık düzeylerinin fazla olmasından dolayı yararlı/zararlı herhangi bir gruba dahil olma, ait olma, bağlanma isteği, bu istek ve gereksinimlerin bireyin tamamen akran kontrolüne girmesine sebep olması, akran kontrolünün de akran baskısını beraberinde getirmesi (A. Aydın, 1999), bireyin dahil olduğu grubun normlarını fazlasıyla benimsemesi, gruptan dışlanmamak için kaba davranma, kurallara baş kaldırma gibi davranışlar sergilemesi, erkek ergenlerin risk alma davranışlarının kadın ergenlere göre daha fazla olması (Pekel-Uludağlı ve Sayıl, 2009), erkek ergenlerin önem arayışı düzeylerinin kadın ergenlere göre yüksek olmasını ergenlik dönemi özelliklerine bağlı açıklar nitelikte nedenler olabilir. Kadınların arkadaşlık ilişkilerinin erkeklere göre daha anlamlı olması (Atalay ve Özyürek, 2020), ilişki kurmada, iletişim başlatmada zorlanmamaları ve arkadaşlarına daha bağlı olmaları (Davies ve Brember, 1999), kadınların davranış problemlerinin daha az olması (Çelik-Örücü vd., 2015), yalnızlık düzeylerinin erkeklere göre daha düşük olması (Balcı, 2018; Döner, 2018), risk alma davranışlarının daha az olması (Pekel-Uludağlı ve Sayıl, 2009) gibi faktörler kadın ergenlerin önem arayışı düzeylerinin erkek ergenlere göre düşük olmasını ergenlik dönemi özelliklerine bağlı açıklar nitelikte olabilir.

Toplumumuzda kadınlara ve erkeklere farklı özellikler atfedilmiş ve bunun sonucu olarak da toplumsal cinsiyet rolleri ortaya çıkmıştır. Bu toplumsal cinsiyet kavramı, biyolojik cinsiyet özelliklerinden ziyade kadın ve erkeklerin toplumdaki rollerini, ihtiyaçlarını, sorumluluklarını, toplumsal düzeni ifade eden bir kavramdır (Çelik Demirtaş, 2019). Bireyin içine doğduğu toplumun sosyokültürel özelliklerine ve beklentilerine uygun olarak davranışları ve hayatı biçim almaya başlar. Bireyin etrafındaki kurumlar -aile, yakın çevre, okul, arkadaşlar, medya- toplumun beklentisi olan cinsiyet kimliğine uygun büyümesi ve gelişmesi için bireyin hayatına dahil olurlar. Toplumun beklentisine uygun cinsiyet rollerinin bireye benimsetilmesi çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik olmak üzere yıllar boyu

sürer. Çelik Demirtaş (2019)’a göre kadınların kalıp yargıları daha duygusal, entelektüel olmayan, sakin, pasif, para konusunda sorumluluğu bulunmayan olarak tanımlanırken; erkeklerin kalıp yargıları ise daha saldırgan, entelektüel, duygusal olmayan, başarılı, cesur olarak tanımlanmıştır. Kantoğlu ve diğerleri (2018) tarafından ergenlik çağındaki kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet ile ilgili algılarına ilişkin yaptıkları çalışmaya göre erkek ergenlerin daha cinsiyetçi yaklaşıma sahip oldukları ve cinsiyet rollerini daha geleneksel algılama eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Bu araştırmanın sonucunu Pınar ve diğerlerinin (2008) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışma da desteklemektedir. Erkeklerin cinsiyetlere yakıştırılan kalıp yargıları kadınlara oranla daha fazla benimsemesi ve daha geleneksel yapıya sahip olmaları, içinde bulunduğumuz toplumun erkeklerin daha bağımsız hareket etmesini desteklemesi (Atalay ve Özyürek, 2020) erkek ergenlerin önem arayışı düzeylerinin kadın ergenlere göre yüksek olmasını içinde bulunduğu toplumun özelliklerine bağlı açıklar nitelikte olabilir.

Ergenlik dönemini takip eden, yetişkin olma yolunda fakat hedefe henüz varamamış, kimlik arayışının devam ettiği, bireyin sorumluluklarını bazen olgunlukla karşılayıp yerine getirdiği bazen de bunlardan kaçtığı dönem beliren yetişkinlik dönemidir (S. Şahin, 2024). Bu dönemde ergenlik döneminin bazı özelliklerinin devam ettiği gözlemlenmektedir. S. Şahin (2024)’in araştırmasında önem arayışı puan ortalamasının erkeklerde kadınlara göre daha yüksek düzeyde olması bu araştırmanın sonucuyla da örtüşmektedir.

5.2. Ergenlerin Sınıf Düzeylerine Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinden olan önem arayışının ergenlerin sınıf düzeyleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Literatüre bakıldığında “sınıf düzeyi” değişkeni ve ergenler ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır fakat yaş değişkeni ve yetişkinler ile önem arayışı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar mevcuttur.

E. S. Şahin (2022a) tarafından gerçekleştirilen araştırmada yetişkinlerin önem arayışının yaşa göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. E. S. Şahin (2022b)'in yetişkinlerin önem arayışı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada yetişkinlerin önem arayışının yaşa göre farklılaştığı görülmüştür. E. S. Şahin ve Derin (2023b)'in yetişkinlerin önem arayışlarını bazı psikolojik belirtilere göre inceledikleri araştırmada da yetişkinlerin önem arayışının yaşa göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. S. Şahin (2024)'in beliren yetişkinlerin önem arayışı ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada beliren yetişkinlerin önem arayışının yaşa göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Webber ve diğerlerinin (2017) çalışmasında ise yaşı genç olan intihar saldırganlarının önem kazanma fırsatı ile motive olduklarını, daha yaşlı olan intihar saldırganlarının ise önem kaybının önlenmesi ile motive oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Resta ve diğerlerinin (2022) yetişkinlerle yaptıkları araştırmada önem arayışının yaşa göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Önem Arayışı Kuramında fiziksel ihtiyaçlarımızın karşılanması zorunluluğu kadar önem arayışının da tüm insanlar için gerekli ve evrensel olduğu vurgulansa da Türk kültüründe yapılan çalışmalarda farklı yaş gruplarında önem arayışı düzeyleri farklılaşmıştır. Ergenlik döneminde önem arayışının sınıf düzeyine göre farklılaşmaması lise düzeyindeki ergenlerin benzer özellikler göstermesi, yaş aralığının dar olması gibi faktörlere bağlı olabilir. Yine ergenlik dönemini takip eden beliren yetişkinlik döneminde önem arayışının yaşa göre farklılaşmaması (S. Şahin, 2024) aynı şekilde dönemin kendi içinde benzer özellikler göstermesine bağlı olabilir.

5.3. Ergenlerin Algıladıkları Anne Tutumu Açısından Önem Arayışlarına İlişkin

Bulgunun Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinden olan önem arayışının katılımcıların algıladıkları anne tutumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışı puan ortalamalarının katılımcıların algıladıkları anne tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Çocuk büyüme sürecinde ilk olarak anne baba sonrasında öğretmen, arkadaş, yakın çevre gibi kendisi için önemli olan kişilerin davranışlarını gözlemleyerek hem kendilerine hem de çevrelerine yönelik tutum ve davranış geliştirirler. Yapılan bir çalışmaya göre anne babasının tutumunu demokratik algılayan öğrencilerin benlik kavramları düzeylerinin, anne babasını aşırı koruyucu, ilgisiz, otoriter algılayanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (M. Kaya, 1988). Anne baba tutumlarının bireyin sadece benliğinin değil, kimliği ve tüm kişiliği üzerinde etkili olduğu yadsınamaz bir gerçektir (M. Kaya, 1997). Çocuğu olduğu gibi kabul etmek, insan olarak değer ve önem gördüğü bir ortamda yetiştirmek, desteklemek, teşvik etmek ve ona sevgi ile güven vermek onun sağlıklı bir kişilik geliştirmesine yardım eder.

Literatüre bakıldığında beliren yetişkinlerin algıladıkları anne tutumuna göre önem arayışları arasında fark saptanmıştır. Annesini aşırı koruyucu ve otoriter olarak algılayan beliren yetişkinlerin, demokratik olarak algılayanlara göre önem arayışı puan ortalamaları yüksek bulunmuştur (S. Şahin, 2024). Aşırı koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumları ile büyüyen çocuklarda bağımsız bir kimlik gelişimi engellenmiş olur, bu çocuklar sürekli kontrol altındadırlar, bu çocukların duygu ve düşüncelerine pek önem verilmez ve aile içerisindeki ilişkiler gergindir (M. Kaya, 1997). Aile içerisinde duygu ve düşüncelerine pek önem verilmeyen, bağımsızlaşmamış beliren yetişkinler, kendilerini önemli hissedecekleri farklı yer ve insan arayışına giriyor olabilirler. Yaş itibarıyla da bakıldığında; 18 yaş üzerindeki bireylerin üniversiteye gittiği, çalışmaya başladığı, farklı şehirlerde yaşamaya başladığı varsayılırsa önem arama ihtiyacını doyurmak için daha fazla imkân ve fırsata sahip oldukları dolayısıyla bu ihtiyaçlarını daha kolay tatmin edebildikleri söylenebilir. Bu çalışmada ise lise dönemindeki ergenlerin önem arayışlarının algılanan anne tutumuna göre farklılaşmamasının sebebi olarak; lise öğrencilerinin henüz aileleriyle yaşadıkları ve tabiri caizse “gözlerinin açılmadığı” varsayılırsa önem arayışını ailesi ve yakın çevresi dışında aramaya imkân ve fırsatlarının olmaması gösterilebilir.

Buna ek olarak bir gruba ait olma ihtiyacının fazlasıyla gözlemlendiği bu dönemde ergen birey için arkadaşları iletişim kurma, duygusal doyum yaşama, önemsendiğini hissetme, kişilik ve kimliğini destekleme işlevlerine sahiptir. Bu dönemde ergen birey ailesinden çok akranlarıyla etkileşim halindedir (Atalay ve Özyürek, 2020). Ergen bireyin “arkadaşlık” kavramına yüklediği anlam bu dönemde farklı bir boyuta ulaşır ve ergenin toplumsal,

mesleki, cinsel kimlik kazanma sürecinde arkadaşlık ilişkileri aile ilişkilerinin önüne geçer (Yalom, 2008). Aile ilişkilerinden ziyade arkadaşlık ilişkilerinin ön planda olmasından dolayı ergen bireyin algıladığı anne tutumuna göre önem arayışının farklılaşmadığı söylenebilir.

5.4. Ergenlerin Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Önem Arayışlarına İlişkin

Bulgunun Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinden olan önem arayışının katılımcıların algıladıkları baba tutumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışı puan ortalamalarının katılımcıların algıladıkları baba tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

S. Şahin (2024)'in çalışmasına göre babasını otoriter olarak algılayan beliren yetişkinlerin, babasını demokratik olarak algılayan beliren yetişkinlere göre önem arayışı puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur.

Toplumumuzda “baba”; evin geçimini sağlayıp çocukların gürültüsünden uzak durmayı tercih eden (Zeybekoğlu, 2013), otoriter, korkulması ve yanında el pençe divan durulması gereken, disiplini sağlayan (H. Şahin ve Demiriz, 2014) bir konumdadır. Halbuki çocuğun kimlik gelişiminde ve kişiliğinin gelişmesinde babanın rolü oldukça fazladır. MacDonald'ın (1988) çalışmasında 3-5 yaş aralığında kendi yaş grubu tarafından sevilmeyen çocuklarla diğer çocuklar karşılaştırılmış ve sevilmeyen çocukların babalarından daha az ilgi gördükleri tespit edilmiştir. Başka bir çalışmaya göre ise babanın ilgisiz olduğu ailelerde çocukların uyum ve davranış sorunları yaşayıp cinsel kimlik karmaşası yaşadıkları tespit edilmiştir (Özensel, 2004). Çocuğa baba tarafından sağlanan uyarıcılar, babanın çocukla konuşması, oyun oynaması, onun bakımını üstlenmesi güvenli bağlanmayı geliştirir. Babanın çocukla kaliteli vakit geçirmesi çocuğun gelişimi ve aralarındaki güven ve iletişimi kuvvetlendirir (M. Kara ve Çetinkaya, 2019). Babasını otoriter algılayan beliren yetişkinlerin algıladıkları bu baba tutumuna bağlı olarak kendilerini önemsiz hissetmeleri, güvenli bağlanamamaları, iletişimdeki kopukluk beliren yetişkinlerin önem arayışlarını artırmıştır. Bu çalışmada yine lise dönemindeki ergenlerin

algıladıkları baba tutumuna göre önem arayışı puan ortalamaları arasında fark olmamasının sebebi, algıladıkları anne tutumuna göre önem arayışı puan ortalamaları arasında fark olmamasının sebebi ile aynı olabilir. Ek olarak Türk toplumunda babanın anneye göre daha ikinci planda olması ve otoriter algılanması (Kitapçıoğlu, 2020), babaya anneye göre daha geleneksel anlamlar ve roller yüklenmesi (Ö. Çakır, 2008) de ergenlerin algıladıkları baba tutumuna göre önem arayışı puan ortalamaları arasında fark olmamasının başka sebepleri olabilir. Bir başka sebep olarak da bireylerin belirli bir yaştan itibaren kendi dünyasında olup bitenleri paylaşmak için ailesinden çok akranlarına gereksinim duyması gösterilebilir. Bu dönemde ergen bireyin akran grubu tarafından kabul edilmesi onun için her şeyden daha önde gelir. Akran grubu ergen bireye ne yapıp yapmayacağını öğretir ve ergen bireye kendi dünyasını anlamlandırma ve yorumlama fırsatı verir (Ö. N. Demir vd., 2005). Ergen artık bu dönemde arkadaşlarının, hayatının tamamı olduğunu düşünmeye başlar (Horrocks, 2009). Kısaca aile ilişkilerinden ziyade arkadaşlık ilişkilerinin ön planda olmasından dolayı ergen bireyin algıladığı baba tutumuna göre önem arayışının farklılaşmadığı söylenebilir.

Lise dönemindeki ergenler ile yapılan bu çalışmada algılanan anne ve baba tutumlarına göre önem arayışı puan ortalamaları arasında fark olmaması, bireylerin önem arayışı üzerinde anne baba tutumlarının etkisinin olmadığı anlamına gelmez. Nihayetinde bireylerin önem arayışının aileden, toplumdan ve kültürden ayrı değerlendirilemeyeceği söylenebilir (E. S. Şahin, 2022a). Kruglanski ve diğerlerine (2022) göre de önem arayışında bireysel farklar olabilir ve bunun bir belirleyicisi ebeveynlik stilleridir. Ayrıca bireyi önem aramaya iten, önem arama motivasyonunu sağlayan bireyin önem sahibi olmaya verdiği önem ve değer, ek olarak önem elde etme beklentisinin ne kadar yüksek olduğudur. Bu beklenti de bireyin ebeveynleri tarafından karşılanır (Kruglasnki vd., 2014). Bireyin etkileşim kurduğu, ilk rol model aldığı kişilerin anne ve baba olduğu varsayılsa önem arayışı üzerindeki anne baba tutumlarının etkisi inkâr edilemez. Yalnızca gerekli ortam ve koşulların sağlanması, yeterli imkân ve fırsatların yakalanması bireyi önem arayışı için tetikleyecektir. Tıpkı Maslow'un piramidinde bireyin kendini gerçekleştirebilmesi için ön koşulların (fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik, ait olma ve saygınlık ihtiyaçları) karşılanmasının gerekli olduğu gibi (A. M. Aydın, 2022).

5.5. Ergenlerin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinden olan önem arayışının katılımcıların ailelerinin gelir düzeyleri değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışı puan ortalamalarının katılımcıların ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Gelir düzeyi 10.001 ve üstü olan katılımcıların, gelir düzeyi 5.500 ve altı olan katılımcılara ve gelir düzeyi 5501-7500 arası olan katılımcılara göre önem arayışı puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Diğer bir ifade ile ailesinin geliri asgari ücret ve daha altı olanlar ile asgari ücretin hemen üstünde olanların önem arayışı puanları ailesinin geliri asgari ücretin neredeyse iki katı ve daha fazlası olanların önem arayışı puanlarından daha düşüktür.

Literatüre bakıldığında, E. S. Şahin (2022a)'in yetişkinlerin önem arayışı ve sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada yetişkinlerin önem arayışının gelir düzeylerine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. E. S. Şahin (2022b)'in yetişkinlerin önem arayışı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada yetişkinlerin önem arayışının gelir düzeylerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. E. S. Şahin ve Derin (2023b)'in yetişkinlerin önem arayışlarını bazı psikolojik belirtilere göre inceledikleri çalışmada diğerlerine göre daha düşük gelir düzeyi olan yetişkinlerin daha fazla önem arayışı içerisinde oldukları saptanmıştır. S. Şahin (2024)'in beliren yetişkinlerin önem arayışı ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada beliren yetişkinlerin önem arayışının gelir düzeylerine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Lise öğrencilerinin içinde bulundukları ergenlik evresinde özerkleşme ve sosyalleşme sürecinde ergenin akranları daha fazla rol oynamaktadır. Akranlar, ergen birey için sosyal ilişkileri geliştirme, yakınlık kurma, duygusal ihtiyaçları karşılama gibi birçok işleve hizmet etmektedir. Bu evrede birey ilgi çekme, toplumda çabuk sivrilmeye, birilerinden kolay etkilenme, birileriyle özdeşleşme süreçlerine girer (Yavuzer, 2013). Ergen “birileri gibi olma”yı istediği kişilerin arayışındadır. Kendini birileriyle sürekli kıyaslama halindedirler. Ergen bireyin bu özellikleri beliren yetişkinler ve yetişkinlerle yapılan çalışmaların sonuçlarının neden farklı çıktığını açıklar niteliktedir.

Kendini başkalarıyla kıyaslama bağlamında lisede öğrenim gören öğrencilerin sosyal karşılaştırma düzeylerinin yani bireyin başkasıyla kıyaslanması sonucu çeşitli alt boyutlarda kendini nasıl gördüğüne ilişkin durumlarının incelendiği bir çalışmada, sosyoekonomik durumu yüksek olan öğrencilerin sosyal karşılaştırma puan ortalamaları diğerlerine göre daha yüksek bulunmuştur (Erözkan, 2004). Daha açık şekilde, sosyoekonomik durumu yüksek olan lise öğrencilerinin başkalarıyla kıyaslandıklarında farklı alt boyutlarda kendilerine ilişkin algılarının yüksek olduğu saptanmıştır. Bunun sebebi olarak sahip olunan imkânlar, fırsatlar bağlamında bireyin kendini daha bağımsız, daha güçlü, daha kabul görülebilen, daha saygın kişiler olduklarını düşünmeleri gösterilebilir. Aile gelirinin yüksek olduğunu belirten ergenlerle yapılan farklı bir çalışmada ise bu ergenlerin kişisel kimlik algılarının yüksek olduğu bulunmuştur. Özetle ailesinin gelir düzeyi arttıkça ergen bireyin içsel güçlerini önemseme düzeyinin arttığı, ergenin kimliğine ilişkin özellikleri daha fazla önemsendiği ortaya çıkmıştır (Erdoğan, 2019). Lise öğrencilerinin değer yönelimlerinin araştırıldığı bazı çalışmalarda sosyoekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin güç ve uyarılma gibi bireyin özerkliğinin ve kendiliğinin desteklendiği değerleri; sosyoekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin ise evrensellik ve geleneksellik gibi kültürel durum ve fikirlere daha bağlı olmak, saygılı ve hoşgörülü olmak gibi evrensel değerleri içeren değerleri daha fazla içselleştirdiği görülmüştür (İmamoğlu, 1987; İmamoğlu, 1998; Koca, 2009; Sarıcı-Bulut, 2012; Z. Kaya vd., 2017). Bu çalışmalardan ekonomik düzeyi nispeten daha iyi olan lise çağındaki ergenlerin kendini önemli hissetme, kendini önemseme, kendine değer verme, kendini güçlü hissetme, kendini özerk hissetme gibi durumlarının daha ön planda olduğu sonucuna ulaşılabilir. Sonuç olarak lise çağındaki ergenlerin maddi açıdan farklı fırsatlara sahip olması önem kazanma fırsatlarını tetikleyebilir. Ayrıca lise öğrencilerinin psikolojik durumlarının incelendiği farklı bir çalışmada üst sosyoekonomik düzeye sahip olan lise öğrencilerinin suç içeren davranışlara daha fazla yöneldiği sonucu elde edilmiştir (Uyanık-Balat ve Akman, 2006). Önem kazanan kişilerin bu önem duygusunu kaybetmemek için farklı fedakarlıklarda bulunacağı, kişinin önem kaybını engellemek veya önem kazanma fırsatını yakalamak için sahip olduğu çevrenin onayladığı davranışları bilip o çevre tarafından onaylanan davranışları sergileyeceği (Kruglanski vd., 2009), çevresinden kendine karşı olumsuz bir tutum oluşmaması için bazı görevleri istemeyerek de olsa yerine getirme davranışı (E. S. Şahin ve Derin, 2023a) gibi durumlar göz önünde bulundurulursa; çeşitli maddi imkânlara sahip

ergen bireyin bazen dışlanıp önem kaybı yaşamaması için bazen de daha çok önem kazanması için akranlarına göre daha fazla risk alıp suç içeren davranışlara yöneldiği sonucuna ulaşılabilir.

5.6. Ergenlerin Ebeveynlerinin Evlilik Durumlarına Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorum

Araştırmanın alt problemlerinden olan önem arayışının ergenlerin ebeveynlerinin evlilik durumları değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışının ebeveynlerinin evlilik durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Ebeveyn kaybı olan/ebeveyni ayrı/boşanmış olan ergenlerin önem arayışı puan ortalamasının, ebeveynleri sağ ve birlikte olan katılımcıların önem arayışı puan ortalamasına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

S. Şahin (2024)'in beliren yetişkinlerin önem arayışı ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada beliren yetişkinlerin önem arayışının aile bütünlüğünün bozulmuş olup olmamasına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Toplumun temel taşı olan aile, bireylerin bulundukları kültüre ve topluma uyum sağlaması açısından birincil önem teşkil etmektedir. Bu uyum sağlama süreci aile ne kadar sağlıklı, ailedeki iletişim ne kadar kuvvetli ise o kadar kolay olmaktadır. Aile içerisindeki sağlıklı iletişimin kurulması ve devam ettirilmesi için aile bütünlüğünün korunması gerekmektedir (Alkan, 2014). Ayrıca bir toplumda aileler ne kadar sağlıklı ve sağlam ise o toplum da o kadar sağlamdır (M. Kaya, 1997). Aile bütünlüğünün bozulması ölüm, boşanma, ayrı yaşama, uzun süreli seyahatler, çocukların evden ayrılması gibi durumları içermektedir (Özgüven, 2001). Bu olaylar çocuğun veya ergenin yeni bir yaşantıya uyum sağlaması, akademik hayatına etkisi, aile içerisinde kurulan iletişimi etkilemesi gibi durumlara yol açmaktadır. Sağlıklı yürütülemeyen süreçler ise çocuğun veya ergenin ailesinden görmesi gereken ilgi ve sevgi yoksunluğu, iletişim eksikliği gibi yıpratıcı sonuçlar doğurabilmektedir (Şentürk, 2006).

Hassas ve zorlu bir dönem olan ergenlik döneminde birey, her ne kadar ailesinden bağımsızlaşmaya çalışıp yönünü akranlarına çevirse de ailesinden göreceği destek, sevgi, ilgi ve ailesiyle olan iletişimi ergen bireyin sağlıklı bir kimlik ve benlik gelişimi açısından önemlidir. Ebeveynlerden herhangi birinin ölümü, ayrı yaşaması, uzun süre ev ortamında bulunmaması durumlarında ergen bireyin gördüğü aile desteği, sevgisi, ilgisinde azalma yaratabilir. İhtiyacı olan destek, ilgi ve sevgiyi göremeyen ergen bireyin ise farklı sosyal ve ruhsal sıkıntılar yaşaması, davranış problemlerinin ortaya çıkması söz konusu olabilir. Met (2023)'in çalışmasına göre parçalanmış aileye sahip olan çocukların okulda daha fazla davranış problemleri sergilediği ve okul başarılarının orta-düşük düzeyde olduğu sonucu elde edilmiştir. Erdim ve Ergün (2016)'ün çalışmasına göre anne ve babası boşanan ergenlerde değersizlik duygusu, özsaygı problemi, ayrılık kaygısı, okul başarısının düşmesi gibi durumların ortaya çıktığı bulunmuştur. Elmacı (2001)'nin çalışmasında parçalanmış ve bütünlüğün korunduğu ailelerin çocukları karşılaştırılmış; yüksek seviyede sosyal destek algılayan ergenlerin orta-düşük seviyede sosyal destek algılayan ergenlere göre kişisel/genel/sosyal uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Pancar (2009)'ın çalışmasına göre de parçalanmış aileye sahip akademik başarı düşük lise öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Giangrasso ve diğerlerinin (2022) çalışmasında önemli olmadığı düşünen bireylerin depresyon, stres ve anksiyeteye karşı savunmasız oldukları ve bunun da yaşam memnuniyetsizliğini teşvik edebileceği sonucu bulunmuştur. Bu çalışmaların hepsi birlikte değerlendirildiğinde aile bütünlüğü bozulan çocuk ve ergenlerin önemli boyutta bir önem kaybı yaşadıkları söylenebilir. Yaşadıkları bu önem kaybı da onları daha fazla önem arayışına sokmaktadır. Bu çalışmada da ebeveyn kaybı olan/ebeveyni ayrı/boşanmış olan ergen bireylerin önem arayışı puanlarının, ebeveynleri sağ ve birlikte olan katılımcıların önem arayışı puanlarına göre yüksek olduğu bulunmuştu. İhtiyacı olan sevgi, ilgi ve desteği ailesinden göremeyen, kendini değersiz ve önemsiz hisseden ergen bireyin önem kaybı yaşadığı ve bu kaybın da onu önem arayışı sürecine daha fazla sürüklediği söylenebilir.

5.7. Ergenlerin Algıladıkları Akademik Başarıya Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinden olan önem arayışının katılımcıların algıladıkları akademik başarı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışının algıladıkları akademik başarı değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Akademik başarısını yüksek algılayan katılımcıların önem arayışı puan ortalamasının, akademik başarısını düşük veya orta algılayan katılımcıların önem arayışı puan ortalamasına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde Somers ve diğerlerinin (2021) çalışmasına göre kendini okulda önemli hissedenden lise öğrencilerinin okula daha iyi gittikleri gözlemlenmiştir. Ek olarak önemseme, okul başarısı duygusu ve akademik öz yeterlilik ile ilişkilendirilmiştir.

Akademik başarının farklı değişkenler ile olan ilişkisinin incelendiği çalışmalar da mevcuttur. Z. Kaya ve diğerleri (2023), ergenlerin iyi oluş düzeyleri üzerinde akademik başarının önemli bir etkisinin olduğunu bununla birlikte ergenin akademik başarının artmasının ve okulla ilgilenmesinin dijital bağımlılığını azaltmada önemli bir etkisinin olduğu sonucu ortaya koymuşlardır. Akademik başarısı düşük, nispeten daha başarısız olan öğrencilerin depresyon düzeylerinin ve olumsuz düşüncelerinin akademik başarısı yüksek, başarılı öğrencilere göre daha fazla olduğu saptanmıştır (Bulut-Serin ve Aysan, 2021; Özben, 1990).

Lise öğrencilerinin akademik başarılarının farklı değişkenlere göre incelendiği bazı çalışmalardan yola çıkarak akademik olarak kendini başarılı algılayan ergenlerin iyi oluş düzeylerinin yüksek, gelecek beklentilerinin olumlu, bağımlılık ve depresyon düzeylerinin düşük, olumsuz düşüncelerinin daha az olduğu söylenebilir. Kişinin kendini değerli hissetmesi ile ilişkiler, iş, okul ve benlik gibi yaşamın farklı alanlarına değer katma süreci olarak kavramsallaştırılan önemlilik arayışı (E. S. Şahin ve Derin, 2023b) açısından bakıldığında akademik başarısı yüksek ergenlerin önem arayışlarının daha fazla olması durumu açıklanmış olur. Önemlilik duygusunu teşvik eden ilişkiler genellikle okul ortamında yaşanır (Galassi vd., 1997). Tucker ve diğerlerinin (2010) çalışmasında öğrenciler, kendilerini dinleyen ve performanslarını önemseyen birileri tarafından

önemsendiklerini hissettikleri bir okulda bulunmaktan mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Kendilerine inanan, destek ve değer veren yetişkinlere sahip olan çocuk ve ergenlerin umutlu bir yönelime sahip olacakları ve eğitim başarısına dönüşecek öğrenme ve hedef arayışlarına vesile olacağı belirtilmiştir (Somers vd., 2022). Özetle önemsendikleri ve önemsedikleri öğretmenleri olan ergenlerin akademik başarılarının daha yüksek düzeyde olması ile akademik başarı yüksek olan ergenlerin başarı duygusu, olumlu gelecek beklentileri, iyi oluş düzeylerinin yüksek olması gibi durumların ergen bireye kattığı önem duygusu döngü halindedir. Ergen bireyin bu önem duygusunu kaybetmemek veya daha fazla önem kazanmak adına sürekli bir önem arayışı çabasında olduğu bu çalışmanın sonucunu açıklar niteliktedir.

5.8. Ergenlerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Süreye Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinden olan önem arayışının ergenlerin sosyal medyada geçirdikleri süre değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışının sosyal medyada geçirdikleri süre değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Sosyal medyada 2-3 saat arası vakit geçiren katılımcıların, sosyal medyada 1 saatten az vakit geçiren katılımcılara ve sosyal medyada 4-6 saat arası vakit geçiren katılımcıların, sosyal medyada 1 saatten az vakit geçiren katılımcılara göre önem arayışı puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

E. S. Şahin (2022a)'ın yetişkinlerin önem arayışı ve sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma sonucuna göre uyku düzeni sosyal medya kullanımından etkilenen yetişkinlerin, etkilenmeyenlere göre daha yüksek önem arayışına sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuç, sosyal medyayı daha uzun süre kullanan ve bundan dolayı uyku düzeni olumsuz etkilenen yetişkinlerin önem arayışına daha fazla yöneldiği anlamına geliyor.

Kansoy ve Sakarya (2023)'nın lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada sosyal medya kullanım süresi arttıkça sosyal medyada beğenilmeme korkusunun da arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Hatta sosyal medyada beğenilmeme korkusu durumunu kız ergenlerin erkek

ergenlere göre daha fazla önemsedikleri bulunmuştur. Bunun nedeni olarak da kadınların kendilerini, duygu ve düşüncelerini ifade etmeye ve iletişime verdikleri önem gösterilebilir. Şengönül ve Aydın (2023)'ın beliren yetişkinlerle yaptıkları çalışmada ise sosyal medyayı her gün veya haftada bir kullananların, ayda bir kullananlara göre sosyal görünüş kaygılarının daha az olduğu saptanmıştır. Ayda bir kullananların sosyal görünüş kaygı puanlarının yüksek olmasının sebebi olarak da bireylerin kendilerini başkaları ile kıyaslama içerisine girip görünüşlerinin beğenilmeyeceği korkusuyla sosyal medya kullanım sıklığını azalttıkları, sosyal medyadan kaçındıkları gösterilmiştir.

Yanar (2015)'ın çalışmasında ergen bireylerin sosyal medya vasıtası ile yeni bir kimlik kazandıklarını hissetmeleri ve sosyal medyada duygu/düşüncelerini daha rahat ifade edip kendilerini rahat hissettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Sosyal medya kullanım süresi ile sosyal medya bağımlılığı arasında her ne kadar pozitif bir ilişki olup (Uslu, 2021) bağımlı birey gerçek topluluklardan uzaklaşıyor olsa da diğer bir yandan sosyal medya kullanımı bireylerin kendileriyle baş başa kalması, duygularının daha fazla farkında olmalarına mahal veriyor olabilir. Buna ek olarak sosyal medyada kendini daha iyi ifade eden ve daha rahat hisseden ergen bireylerin içinde bulundukları evre gereği beğenilme, onaylanma, dikkat çekme, saygınlık kazanma, değer görme ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal medyaya yönelmeleri olası bir durumdur. Önemlilik kavramı da tam olarak bu ihtiyaçları ifade etmektedir: takdir edilmek, kendini değerli hissetmek, tanınmak ve saygı görmek (Scarpa vd., 2022). Bireyin önem ihtiyacının harekete geçebilmesi için diğer güdülerde olduğu gibi bazı yolları vardır. Birey ya yoksun kalmalıdır ya da teşvik edilmelidir. Yoksun kalma, bireyin başarısızlık, hayal kırıklığı, reddedilme veya aşağılanmasından kaynaklanan önem kaybı veya önem kaybı tehdidi ile ilgilidir. Teşvik edilmesi ise bireyin önem kazanması veya buna kayda değer bir destek sağlaması ile ilgilidir (Kruglanski vd., 2022). Birey her iki durumda da önem kazanmak için harekete geçecek, önem arayışı sürecine girecektir. Özetle aile ve okul ortamında fikirleri pek dikkate alınmayan, önemli olduğu hissettirilmeyen, saygı görmeyen, duygu, düşünce ve davranışlarından dolayı eleştirilen, kabul edilmeyen bir ergenin önem kaybı veya önem kaybı tehdidinden dolayı sosyal medyaya yönelmesi ve sosyal medyada uzun saatler aktif olması olası bir sonuçtur. Aynı şekilde sosyal medyada paylaşımlarından dolayı ilgi gören, desteklenen, önemsendiğini hisseden bir ergenin de önem kazanma fırsatını değerlendirip sosyal medyada çok vakit geçirmesi olası bir sonuçtur. Birey önem arayışı sürecine sosyal medya

üzerinden girdiğinde daha uzun süre çevrimiçi olacak hatta fizyolojik ihtiyaçlarını bile bir kenara bırakıp önemlilik hissini artıran sosyal medyada kalmaya devam edecektir. Sosyal medyada günlük 1 saatten daha fazla vakit geçiren ergenlerin 1 saatten daha az vakit geçiren ergenlere göre önem arayışı puan ortalamalarının daha yüksek olması bu şekilde açıklanabilir.

5.9. Ergenlerin Sosyal Medya Kullanma Amaçlarına Göre Önem Arayışlarına İlişkin Bulgunun Tartışma ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinden olan önem arayışının ergenlerin sosyal medya kullanma amaçları değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışının sosyal medya kullanma amaçları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

E. S. Şahin (2022a)'ın yetişkinlerin önem arayışı ve sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada yetişkinlerin önem arayışının sosyal medya kullanma amaçlarına göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal medyayı vakit geçirmek için kullanan yetişkinlerin önem arayışları, arkadaşlarıyla iletişim kurmak ve haberleri takip etmek için kullanan yetişkinlerin önem arayışlarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Sosyal medya kullanım amaçları ile ilgili farklı çalışmalar mevcuttur. Kaytanoğlu (2021) çalışmasında sosyal medya kullanım amaçlarından olan “eğlence” amacının yaşa göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. 20-25 yaş aralığında olan bireylerin 26-35 yaş aralığında olan bireylere göre sosyal medyayı eğlence amaçla daha fazla kullandıkları sonucunu elde etmiştir. Sosyal medya kullanım amaçlarından olan “iletişim” amacının puanının da bekarlarda ilişkisi olanlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çömlekçi ve Başol (2019)'un çalışmasında boş zamanları değerlendirmek, fikir alışverişinde bulunmak, eğlence, insanları tanımak, bilgi paylaşmak, mesajlaşmak gibi sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak müzik dinlemek, gündemi takip etmek, iletişim gibi sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı

saptanmıştır. Farklı bir çalışmada da sosyal medyayı oyun, eğlence, arkadaşlık kurmak, sohbet etmek amaçlı kullanan lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal medya kullanım amaçlarından online oyunlar oynamanın, arkadaşlık kurmanın ve sohbet etmenin diğer kullanım amaçlarına göre daha çekici ve eğlenceli gelmektedir (Yazan, 2021).

Günümüzde kişiler arası ilişkilerin yoğun yaşandığı sosyal medyanın insanlar için önemli bir sosyalleşme aracı olduğu inkâr edilemez. Ergenlik döneminin özelliklerinden bir gruba ait olma, dikkat çekme ve popüler olma ihtiyaçlarını karşılamak ve yalnızlığını azaltmak için ergen birey, sosyalleşmenin yoğun olduğu ve ulaşımın kolay olduğu sosyal medyaya yönelecektir. Yapılan çalışmada katılımcıların %91,8 oranla internet ve sosyal medyaya her gün girmeleri ve Youtube, Facebook, Twitter, Whatsapp gibi uygulamaları sıklıkla tercih etmeleri sosyal medyanın sosyalleşme ve bir ait olma aracı açısından önem teşkil ettiğini ortaya koymaktadır (Buluk-Eşitti vd., 2017). Ayrıca sosyal medyayı etkileşim, iletişim amaçlı kullanan ergen bireyler iletişim kurmaya daha istekliler, kendilerini daha rahat ifade etmektedirler ve akranlarıyla iletişim kurma açısından özgüven kazanmaktadırlar (Kale, 2019). Kendini yalnız hisseden ve özgüven eksikliği olan ergen birey, sosyal medyada gerçek benliğinin tersi bir kimlik yaratma imkânı bulmaktadır. Sosyal medyada oluşturduğu kimliği kullanıp gerçek kimliğinden uzaklaşan ergen birey, tatmin olduğunu hissedecektir (Akmeşe ve Deniz, 2017). Gerçek kimliğindeki önem kaybını ortadan kaldırmayı sanal kimliği ile sağlayan ve bu sanal kimliği ile tatmin olan ergen, önem arayışı ihtiyacını karşılama sürecine girmiş olacaktır. Bu çalışmada sosyal medyayı arkadaşlarıyla iletişim kurma, akademik gelişimi sağlama, vakit geçirme ile haber ve gelişmeleri takip etme amaçlarıyla kullanan ergen bireylerin önem arayışları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ergen bireyin sosyal medyayı bu amaçlarla kullandığında her türlü arkadaşlık kurma, popüler olma, dikkat çekme, ön plana çıkma, yalnızlığını azaltma, üyesi olduğu gruplarla değerine değer katma gibi ihtiyaçlarını karşıladığı söylenebilir. Bundan dolayı ergen bireylerin önem arayışları puanları sosyal medya kullanma amaçlarına göre farklılaşmamış olabilir. Sosyal açıdan kişinin kendini değerli hissetme motivasyonu, önemsenme ihtiyacı ile ilişkilendirilmiştir (Kruglanski vd., 2022). Sosyal medyada kendini değerli hisseden ergen, önemsenme ihtiyacını karşılamış olacaktır.

5.10. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılıkları ile Önem Arayışları Arasındaki İlişkinin Tartışılması ve Yorumlanması

Araştırmanın alt problemlerinden biri olan ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile önem arayışları arasındaki ilişkiye ilişkin bulgulara bakıldığında, ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile önem arayışları arasında pozitif orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları, önem arayışlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

Literatür incelendiğinde E. S. Şahin (2022a)'ın yetişkinlerin önem arayışı ve sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada yetişkinlerin önem arayışı ile sosyal medya bağımlılıkları arasında pozitif orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin beğenilme arzuları ile sosyal medya bağımlılıkları arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (Kahraman, 2021). Sosyal medyanın bireylerin beğenilme isteklerini karşıladığı sonucuna ulaşılabilir. Sosyal medya kullanan bireylerden, daha çok beğenilmek ve sevilmek, daha “cool” görünmek gibi narsistik kişilik özelliklerine sahip olanların sosyal medyaya daha çok yöneldikleri, başkalarının kendilerine hayran kalmasını arzuladıkları bulgusu elde edilmiştir (Buffardi ve Campbell, 2008). Sosyal medya vasıtasıyla bireye kendini sevmesi gerektiği ve değerli olduğu mesajı verilmektedir (Alanka ve Cezik, 2016). C. Şahin ve Kumcağız (2017)'in çalışmasında da bireylerin kendilerine olan saygılarının devam etmesi ve daha fazla beğeni kazanabilmeleri için sosyal medyada daha çok vakit geçirdikleri ve sosyal medyaya daha çok önem verdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bir başka çalışmada da bireyin yaptığı paylaşımlara beğeni almasının bireyde değerli hissetme, beğenilme arzusu, ego tatmini, onaylanma, özgüvenli ve mutlu olma gibi anlamlara geldiği bulgusuna ulaşılmıştır (Sarıkoc, 2021). Mangır (2021)'in lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ile aile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada lise öğrencilerinin aile yaşam doyumlarında azalma olduğunda yalnızlık, olumsuz düşünceler, bunalıma girme gibi olumsuz duygularında artışa sebep olduğu ve bunun sonucunda da sosyal medya kullanma eğilimlerinin arttığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Sosyal medyada geçirilen sürenin artmasıyla birlikte bireylerin görünür olma ve kendini gösterme eğilimlerinin de arttığı öne sürülmüştür (Özay, 2018). Sosyal medyanın fotoğraf, yazı, video paylaşımı gibi birçok özelliğe sahip olması bireylerin görünür olma, beğenilme, onaylanma ihtiyaçlarını da tatmin etmektedir. Ayrıca bireylerin paylaşımlarına aldıkları beğeni ve yorumlar kendilerini yetenekli ve daha güçlü hissetmelerine olanak vermektedir (Özay, 2018). Ek olarak bireylerin gündemdeki problemler hakkında fikirlerini sunmaları ve onaylanmaları, içinde yer aldıkları gruplarda söz sahibi olmaları, etrafındaki insanların sayıca fazla olması ve takdir edilmeleri otoritelerini kuvvetlendirecektir (Dal, 2021). Bundan dolayı bireylerin sosyal medya ziyaret sıklıklarındaki artış ve bunun bağımlılığa dönüşmesi olası bir sonuçtur.

Önem Arayışı Kuramına göre önem arayışı; bireylerin kendilerini önemli ve değerli hissetmeleri, anlamlı bir hayat yaşamaları, bireyin başkasının gözünde de önemli ve değerli olduğunu hissetmesi, içinde bulunduğu grupta sevilen, sayılan ve tanınan biri olma arzusudur (Webber vd., 2017). Bireyin önem arayışına yönelmesi için bu ihtiyacın tetiklenmesi gerekir. Önem arayışı, mevcut önemde kayıp hissi, önemi kaybetmeye ilişkin tehdit ve önem kazanmaya teşvik olmak üzere üç yoldan harekete geçirilir. Bundan dolayı önem kaybı veya tehdidi yaşamamış, önem kazanma fırsatı yakalayamamış bireyler, herhangi bir önem arayışına sürecine yönelmezler. Kısaca bireyin başkaları tarafından saygı görme arzusu, değerli olma/hissetme motivasyonunun tetiklenmesi durumu bireyi önem arayışına yönlendirir (Kruglanski vd., 2022). Önemsenme ve değerli olma arzusunun ön plana çıktığı, kimliğin şekillendiği ergenlik dönemindeki bireyler, kendilerini daha rahat hissettikleri ve ifade edebildikleri, düşüncelerine daha kolay destekçi buldukları, bir arkadaş grubu, sosyal çevre tarafından daha hızlı kabul görebilecekleri ortamlara, sosyal medyaya önem arayışı için yönelebilir. Ergen bireye kendini her geçen gün daha değerli ve önemli hissettiren sosyal medya, onun hayatının elzem bir parçası haline gelebilir ve bu da sosyal medya ve uygulamalarına bağımlılık geliştirmelerine sebep olabilir.

Özetle her insan gibi ergenler de sevildikleri, değer gördükleri, önemsendikleri, anlamlı bir hayat sürmek için gerekli şartların sağlandığı ortamlarda bulunmayı tercih eder. Bu ortamlardan zaman ve mekân açısından ekonomik, günümüz bilgi ve hız çağına en uygun olan sosyal medya, ergen bireylerin önem arayışı için yöneldikleri bir platformdur. Ergen

birey aktifleşen önem arayışını sosyal medyada bulunduğu süre zarfında tatmin eder ve bu sürenin artışı ile birlikte sosyal medya bağımlılığı ortaya çıkabilir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde ergenlerin demografik özellikleri açısından önem arayışlarına ilişkin sonuçlar özetlenmiştir. Ardından ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile önem arayışları arasındaki yordayıcı ilişkilerin sonuçlarına yer verilmiştir. Daha sonra ise araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacı ve uygulayıcılara öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

1. Ergenlerin önem arayışının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Erkeklerin önem arayışı puan ortalamasının, kadınların önem arayışı puan ortalamasına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.
2. Önem arayışının ergenlerin sınıf düzeyleri değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.
3. Önem arayışının katılımcıların algıladıkları anne tutumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışı puan ortalamalarının ergenlerin algıladıkları anne tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.
4. Önem arayışının ergenlerin algıladıkları baba tutumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışı puan ortalamalarının katılımcıların algıladıkları baba tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.
5. Önem arayışının ergenlerin ailelerinin gelir düzeyleri değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışı puan ortalamalarının

katılımcıların ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Gelir düzeyi 10.001 ve üstü olan katılımcıların, gelir düzeyi 5.500 ve altı olan katılımcılara ve gelir düzeyi 5501-7500 arası olan katılımcılara göre önem arayışı puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

6. Önem arayışının ergenlerin ebeveynlerinin evlilik durumları değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışının ebeveynlerinin evlilik durumları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Aile bütünlüğü bozulmuş olan ergenlerin önem arayışı puan ortalamasının, ebeveynleri sağ ve birlikte olan katılımcıların önem arayışı puan ortalamasına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.
7. Önem arayışının ergenlerin algıladıkları akademik başarı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışının algıladıkları akademik başarı değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Akademik başarısını yüksek algılayan katılımcıların önem arayışı puan ortalamasının, akademik başarısını düşük veya orta algılayan katılımcıların önem arayışı puan ortalamasına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.
8. Önem arayışının ergenlerin sosyal medyada geçirdikleri süre değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışının sosyal medyada geçirdikleri süre değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Sosyal medyada 2-3 saat arası vakit geçiren katılımcıların, sosyal medyada 1 saatten az vakit geçiren katılımcılara ve sosyal medyada 4-6 saat arası vakit geçiren katılımcıların, sosyal medyada 1 saatten az vakit geçiren katılımcılara göre önem arayışı puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
9. Önem arayışının ergenlerin sosyal medya kullanma amaçları değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında, önem arayışının sosyal medya kullanma amaçları değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.
10. Ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile önem arayışları arasındaki ilişkiye ilişkin bulgulara bakıldığında, ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile önem arayışları arasında pozitif orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları önem arayışlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

6.2. Öneriler

1. Bu araştırmanın katılımcıları lisede öğrenim gören ergen bireylerdir. Farklı yaş grubundaki bireylerin önem arayışları araştırılabilir.
2. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ergen bireylerin veya farklı yaş grubundaki bireylerin önem arayışlarını daha derinlemesine çalışmak için nitel araştırma yöntemi kullanılabilir.
3. Bundan sonraki çalışmalarda örneklem büyüklüğünün artırılması, çalışma sonuçlarının genellenebilirliği açısından önemlidir.
4. Önem arayışı düzeyinin gelişim evrelerinin hangisinde daha yüksek olduğuna ve nedenlerine ilişkin araştırmalar yapılabilir.
5. Okul psikolojik danışmanları, bu çalışmanın bulgularını göz önüne alarak önem arayışı baskın olan ve bu ihtiyacını karşılamak adına kendine ve çevresine zarar verici davranışlar gerçekleştirebilecek öğrencilere yönelik bireysel/grupla psikolojik danışma oturumları ve rehberlik etkinlikleri düzenleyebilirler.
6. Ortaöğretim kurumlarında ailelere ergenlik dönemi ile önem arayışı arasındaki ilişkiler hakkında farkındalık eğitimleri planlanabilir.
7. Önleyici hizmetler kapsamında okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında ailelere önem arayışı ile anne baba tutumları, ebeveynlerin evlilik durumları, kardeş sayısı, doğum sırası, bireyin aile içi ilişkileri, aile kabulü, aile desteği, sosyal ilgi gibi değişkenlerle ilişkileri hakkında eğitimler planlanabilir.
8. Ergen bireylerin önem arayışları için yöneldikleri sosyal medyanın bağımlılığa dönüşmemesi için bireyler kendilerini önemli hissedecekleri farklı etkinliklere, sportif faaliyetlere yönlendirilebilirler.
9. Sosyal medya bağımlılığı probleminin kontrol altına alınabilmesi için bireylere erken yaşlarda dijital okuryazarlık eğitimleri, bilinçli internet kullanımı hakkında eğitimler verilebilir.

KAYNAKÇA

Akçakese, A. (2023). *Sosyal medya bağımlılığının serbest zaman tutumuna etkisi: Gelişmeleri kaçırma korkusunun (FoMo) aracı rolü ve ait olma ihtiyacının düzenleyici rolü* (Tez No. 803534) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Akçan-Parlaz, E., Tekgül, N., Karademirci, E., & Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: Fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(4), 10-16.

Akmeşe, Z., & Deniz, K. (2017). Stalk, benliğin izini sürmek. *Yeni Düşünceler Dergisi*, 8, 23-32.

Alanka, Ö., & Cezik, A. (2016). Dijital kibir: Sosyal medyadaki narsistik ritüellere ilişkin bir inceleme. *TRT Akademi*, 1(2), 548-569.

Alkan, E. Ö. (2014). *Parçalanmış aile modelindeki öğrencilerin eğitimdeki başarı durumları: Trabzon örneği* (Tez No. 356771) [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Alkış, L. (2020). *Ergenlerde sosyal medya bağımlılığıyla iletişim becerilerinin karşılaştırılması* (Tez No. 643088) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Amerikan Tıbbi Bağımlılık Derneği. (2019). *Definition of addiction*. <https://www.asam.org/quality-care/definition-of-addiction>

Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 55-67.

Arnett, J. J. (1999). Adolescent storm and stress, reconsidered. *American Psychologist*, 54(5), 317–326. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.54.5.317>.

Arslan, A. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Sivas ili örneği. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 63-80.

Aslan, S. (2011). *Akademisyenlerde internet bağımlılık düzeyleri ve buna bağlı oluşabilecek sağlık sorunları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Tez No. 282094) [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Aslan, T. (2020). *Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kaygılarının sosyal medya bağımlılıklarını yordayıcı rolünün incelenmesi* (Tez No. 63129) [Yüksek Lisans Tezi, Çag Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Aşantugrul, N., & Karabacak-Çelik, A. (2023). Lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile sanal zorba ve mağdur olma arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 10(1), 1-16.

Atak, C. (2023). *18-65 yaş arası erişkin bireylerde sosyal medya kullanım alışkanlıklarının ve sosyal medya bağımlılığının sosyal anksiyeteye ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.

Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.

Atak, M. (2020). Sanal dünya sarmalında gençlik. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(9), 199-209.

Atalay, D., & Özyürek, A. (2020). Ergenlerde arkadaşlık ilişkileri ve akran sapması. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(2), 249-261.

Atran, S. (2010) *Talking to the enemy: Faith, brotherhood, and the (un)making of terrorists*. Ecco/ HarperCollins.

Aydın, A. (1999). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Anı Yayıncılık.

Aydın, A. M. (2022). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi açısından günümüz öğrenci ihtiyaçlarının incelenmesi. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 5(3), 234-251. Doi: 10.52848/ijls.1083692.

Aydoğan, D. (2024). Sosyal medya bağımlılığı, benlik saygısı ilişkisinde beden memnuniyetinin aracılık rolü analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 11(1), 135-153. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1343524>.

Ayhan, D. (2023). Erken ergenlik (10-13) döneminde olan bireylerin ebeveynlerinin cinsel iletişim dilinin incelenmesi. *International Academic Social Resources Journal*, 8(45), 1977-1988.

Baban, E. (2012). Mc Luhan ve Baudrillard'ın penceresinden sosyal medyanın etkisi: İfadenin esareti, gözetlenen toplum ve kayıp kimlik sendromu. T. Kara ve E. Özgen (Ed.), *Sosyal medya-akademi içinde* (ss. 57-83). Beta Yayıncılık.

Balcı, N. (2018). *Lise öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ve yalnızlık düzeyi ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 527536) [Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Baldwin, M. W., Carrell, S. E., & Lopez, D. F. (1990). Priming relationship schemas: My advisor and the Pope are watching me from the back of my mind. *Journal of Experimental Social Psychology*, 26(5), 435-454. [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(90\)90068-W](https://doi.org/10.1016/0022-1031(90)90068-W).

Baş, M. N. (2021). *Ergenlik çağındaki çocukların internet oyunları oynama alışkanlıklarının sosyal medya okuryazarlığı bağlamında incelenmesi* (Tez No. 679309) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Bat, M., & Akıncı-Vural, Z. B. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(4), 3348-3382.

Batıgün-Durak, A., & Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-13.

Baumeister, R. F., Smart, L., & Boden, J. M. (1996). Relation of threatened egotism to violence and aggression: The dark side of high self- esteem. *Psychological Review*, 103, 5–33.

Bayhan, V. (2020). Z kuşağı lise gençlerinde sosyal medya bağımlılığı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet deneyimleri. *İlahiyat Akademi Dergisi*, 12, 117-144.

Bedir, A. (2016). *Sosyal medya kullanımının üniversite öğrencilerinin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi* (Tez No. 418223) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Becker, E. (1973). *The denial of death*. Free Press.

Biçer, U. (2014). *Sosyal beceri eğitiminin ortaokul öğrencilerindeki internet bağımlılığı düzeyine etkisi* (Tez No. 370863) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Black, D. W. (2013). Behavioural addictions as a way to classify behaviours. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 58(5), 249-251.

Borak, N. ve Beki, A. (2021). Sosyal medya bağımlılığının lise öğrencilerinin akademik başarıları üzerindeki etkisi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(1), 61-76.

Bostancı, M. (2010). *Sosyal medyanın gelişimi ve iletişim fakültesi öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları* (Tez No. 258186) [Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Buffardi, L. E., & Campbell, W. K. (2008). Narcissism and social networking web sites. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34, 1303-1314.

Buluk-Eşitti B., Eşitti B., & Boz M. (2017). Sosyal medyanın kullanım amaçları: Üniversite çalışanları örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 5(10), 219 - 234.

Bulut-Serin, N., & Aysan, F. (2021). Lise öğrencilerinin depresyon ve olumsuz otomatik düşüncelerinin cinsiyet ile akademik başarı açısından incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 285-296.

Büyükgebiz-Koca, E., & Tunca, M. Z. (2020). İnternet ve sosyal medya bağımlılığının öğrenciler üzerindeki etkilerine dair bir araştırma. *Alanya Akademik Bakış*, 4(1), 77-103.

Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Byun, S., Ruffini, C., Mills, J. E., Douglas, A. C., Niang, M., Stepchenkova, S., Lee, S. K. Loutfi, J., Lee, J., Atallah, M., & Blanton, M. (2009). Internet addiction: Metasynthesis of 1996-2006 quantitative research. *CyberPsychology&Behavior*, 12(2), 203-207.

Carr, C. T., & Hayes, R. A. (2015). Social media: Defining, developing, and divining. *Atlantic Journal of Communication*, 23(1), 46-65. Doi: 10.1080/15456870.2015.972282

Cohen, J. (1988). Behavioral science. İçinde *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2. bs., 274-287). Lawrence Erlbaum Associates.

Contu, F., Ellenberg, M., Kruglanski, A., & Pierro, A. (2023). Means substitutability in personal significance restoration. *Frontiers in Psychology*, 14, 1193336. Doi: 10.3389/fpsyg.2023.1193336

Cormode, G., & Krishnamurthy, B. (2008). Key differences between web 1.0 and web 2.0. *First Monday*, 13(6), 1-30. <https://doi.org/10.5210/fm.v13i6.2125>.

Crandall, J. E. (1981). *Theory and measurement of social interest: Empirical tests of Alfred Adler's concept*. Columbia University Press.

Çakır, B. (2018). *Yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığı, narsizm ve empati düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 526818) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çakır, Ö. (2008). Türkiye’de kadının çalışma yaşamından dışlanması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31, 25-47.

Çakmak, S., & Müezzın, E. E. (2018). Sosyal medya kullanımının iletişim becerileriyle ilişkisinin incelenmesi. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 2(3), 196-203. Doi: 10.17932/IAU.EJNM.25480200.2018.2/3.196-203

Çalışkan, M., & Mencik, Y. (2015). Değişen dünyanın yeni yüzü: Sosyal medya. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (50), 254-277.

Çaycı, Ü. G. (2023). *Ergenlerde Covid-19 anksiyetesi, gelişmeleri kaçırma korkusu (FOMO) ve sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 795567) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çelen, F. K., Çelik, A., & Seferoğlu, S. S. (2011, Şubat). *Çocukların internet kullanımları ve onları bekleyen çevrim-içi riskler* [Bildiri sunumu]. XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Malatya, Türkiye.

Çelik Demirtaş, S. (2019). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet algısı* (Tez No. 587351) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çelik-Örücü, M., Bugay, A., Tuna, M. E., Çok, F., & Aşkar, P. (2015). Davranış problemleri ölçeğinin lise öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(5), 337-345.

Çevik, F. (2023). *14-18 yaş arasındaki bireylerin aile içi ilişkilerinin davranışsal bağımlılıklarına etkisi* (Tez No. 811010) [Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çiftçi, A. (2023). Ergenlik dönemi ve aile ilişkilerinin benlik algısı ve sosyal anksiyete üzerindeki etkileri: Türkiye’deki araştırmaların incelenmesi. *Kapadokya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 219-225. <https://doi.org/10.58241/ksbd.19>.

Çiftçi, H. (2018). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 417-434.

Çok, F. (2019). Gelişim psikolojisi: Ergenlik ve yetişkinlik. *Ankara University Journal of Educational Sciences (JFES)*, 27(2), 905-935. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000362.

Çömlekçi, M. F., & Başol, O. (2019). Gençlerin sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 173-188.

Çuhadaroğlu, F. (2000). Ergenlik döneminde psikolojik gelişimin özellikleri. *Katkı Pediatri Dergisi*, 21(6), 863-868.

Dal, A. (2021). *Sosyal medya bağımlılığı ile narsistik eğilimler arasındaki ilişki* (Tez No. 693844) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Davies, J., & Brember, I. (1999). Boys outperforming girls: An 8 year cross-sectional study of attainment and self-esteem in year 6. *Educational Psychology*, 19(1), 5-16.

Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior*, 17(2), 187–195. [https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(00\)00041-8](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(00)00041-8).

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227–268. http://dx.doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Delikara, İ. (2000). *Ergenlerin akran ilişkileri ile suç kabul edilen davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 94573) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Demir, Ö. N., Baran, G. A., & Ulusoy, D. (2005). Türkiye’de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve aapmış davranışlar: Ankara örnekleme. *Bilig*, 32, 83-108.

Demir, Ü. (2016). Sosyal medya kullanımı ve aile iletişimi: Çanakkale’de lise öğrencileri üzerine bir araştırma. *Selçuk İletişim Dergisi*, 9(2), 27-50. Doi: 10.18094/si.99029

Deniz, L. ve Gürültü, E. (2018). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları. *Kastamonu Education Journal*, 26(2), 355-367. Doi: 10.24106/kefdergi.389780

Döner, M. (2018). *Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 535552) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Duman, B., & Baştemur, Ş. (2023). Ergenlerde sosyal medya kullanımı, sosyal kaygı ve riskli davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 24(3), 1698-1714. DOI: 10.17679/inuefd.1312693

Dünya Sağlık Örgütü. (2023). *Adolescent health*. <https://www.who.int/health-topics/adolescent-health>

Ekinci, A. (2002). Aziz Antonius’un baştan çıkarılması: Bir kötü alışkanlık olarak internet. *Cogito Dergisi*, 30, 227-235.

Elphinston, R. A., & Noller, P. (2011). Time to face it! Facebook intrusion and the implications for romantic jealousy and relationship satisfaction. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(11), 631-635. <https://doi.org/10.1089/cyber.2010.0318>.

Elmacı, F. (2001). *Parçalanmış ve bütünlüğünü koruyan aileye sahip ergenlerin depresyon ve uyum düzeylerinde sosyal desteğin rolü* (Tez No. 107105) [Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Ercan, Ö. (2021). *Üniversite öğrencilerinin dijital oyun, bağımlılık düzeylerinin sosyal yeterlilik, yaşantısal kaçınma ve yalnızlık değişkenleri açısından incelenmesi* (Tez No. 677705) [Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Erdem, D. V. (2023). *Ergenlerde öz-kontrol ve sosyotelizm arasındaki ilişki: Sosyal medya bağımlılığının aracı rolü* (Tez No. 783651) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Erdem, G. (2019). *Lise düzeyindeki öğrencilerde, sosyal medya kullanımı, akran ilişkileri ve duygu düzenleme arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yakın Doğu Üniversitesi.

Erdem, S., & Tuzgöl-Dost, M. (2024). Sosyal medya bağımlılığının yordayıcıları olarak temel psikolojik ihtiyaçlar ve utangaçlık. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(89), 213-235.

Erdim, L., & Ergün, A. (2016). Boşanmanın ebeveyn ve çocuk üzerindeki etkileri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(1), 78-84.

Erdoğan, F. N. (2019). *Ergenlerde kimlik algısı ve dini başa çıkma yolları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 557246) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Erikson, E. H. (1968). *Identity, youth and crisis*. W. W. Norton.

Erişen, Y. (2023). *Yetişkin bireylerde algılanan ebeveyn kabul-red düzeyi ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki yordayıcı ilişkiler* (Tez No. 792980) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 13, 1-18.

Erkuş, A. (2017). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Seçkin Yayıncılık.

Fatuma, D. (2024). The relationship between social media and anxiety. *RIJCIAM Publications*, 3(2), 102-107.

Fiske, S. T. (2010). Interpersonal stratification: Status, power, and subordination. S. T. Fiske, D. T. Gilbert & G. Lindzey (Eds.), *Handbook of social psychology* içinde (ss. 941–982). John Wiley & Sons, Inc.

Flett, G. L. (2018). *The psychology of mattering: Understanding the human need to be significant*. Academic Press.

Flett, G. L. (2022). An introduction, review, and conceptual analysis of mattering as an essential construct and an essential way of life. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 40(1), 3-36.

Frankl, V. E. (2000). *Man's search for ultimate meaning*. Basic Books.

Fromm, E. (1973). *The anatomy of human destructiveness*. Holt, Rinehart&Winston.

Galassi, J.P., Gullledge, S.A., & Cox, N.D. (1997). Middle school advisories: Retrospect and prospect. *Review of Educational Research*, 67(3), 301–338.

George, L. S., & Park, C. L. (2016). Meaning in life as comprehension, purpose, and mattering: Toward integration and new research questions. *Review of General Psychology*, 20, 205–220.

Giangrasso, B., Casale, S., Fioravanti, G., Flett, G. L., & Nepon, T. (2022). Mattering and anti-mattering in emotion regulation and life satisfaction: A mediational analysis of stress and distress during the COVID-19 pandemic. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 40(1), 125-141. <https://doi.org/10.1177/07342829211056725>

Göksu, H., & Gültekin, M. (2023). Ergenlerin sosyal medya bağımlılığının akademik başarılarıyla ilişkisi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(239), 1897-1912.

Greenberg, J., Koole, S. L., & Pyszczynski, T. (2004). *Handbook of experimental existential psychology*. Guilford Press.

Griffiths, M. (1999). Internet addiction: Fact or fiction? *The Psychologist*, 12(5), 246–250.

Grohol, J. (1999). Too much time online: Internet addiction or healthy social interactions. *CyberPsychology & Behavior*, 2(5), 395-401. Doi: 10.1089/cpb.1999.2.395

Grossman, D. (1996). *On killing*. Little, Brown.

Güleç, V. (2018). Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. *e-Journal of New Media*, 2(1), 105-120.

Gürses, İ., & Kılavuz, M. A. (2011). Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 153-166.

Gürsu, O., & Musara, A. T. (2021). Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ile dindarlık ilişkisi. *Turkish Academic Research Review*, 6(2), 417-438.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2013). *Multivariate data analysis*. Pearson Education Limited.

Hamurcu, P. (2023). Yeme davranışı, yeme bozukluğu ve ortoreksiya nervoza yordayıcıları olarak sosyal medya bağımlılığı ve kullanım amaçları: Genç yetişkinler üzerine bir çalışma. *Bağımlılık Dergisi*, 24(2), 133-145. Doi:10.51982/bagimli.1139475

Horrocks, J. E. (2009). Adolescent attitudes and goals. M. Sherif & C. W. Sherif (Eds.) *Problems of youth* içinde (ss. 15-27). Routledge.

Horzum, M. B. (2010). Öğretmenlerin web 2.0 araçlarından haberdarlığı, kullanım sıklıkları ve amaçlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 603-634.

İli, K. (2013). *Sosyal medya ortam ve araçlarının öğrenci davranışlarına etkisi (Gaziçiği Anadolu Lisesi Örneği)* (Tez No. 339070) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

İmamoğlu, E. O. (1987). An interdependence model of human development. Ç. Kağıtçıbaşı (Çeviri Ed.), *Growth and progress in cross-cultural psychology* içinde (ss. 138-145). Swetsand Zeitlinger.

İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *The Journal of Psychology*, 132(1), 95-105.

Jasko, K., LaFree, G., & Kruglanski, A. W. (2016). Quest for significance and violent extremism: The case of domestic radicalization. *Political Psychology*, 38, 815–831. <http://dx.doi.org/10.1111/pops.12376>

Jasko, K., Szastok, M., Grzymała-Moszczyńska, J., Maj, M., & Kruglanski, A. W. (2018). Gain of personal significance and sacrifice for a cause. [Manuscript in preparation].

Johnson-Migalski, L., Huo, D., & Sessa-Osburn, F. (2017). Social interest. V. Zeigler-Hill ve T. K. Shackelford (Eds.) *Encyclopedia of personality and individual differences* içinde. Springer, Cham. Doi:10.1007/978-3-319-28099-8_631-1

Kahraman, N. (2021). *Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının beğenilme arzusu ile ilişkisinin incelenmesi* (Tez No. 693947) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kahriman, İ. (2003). *Adölesanlarda aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile benlik saygısı arasındaki ilişki* (Tez No. 138391) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kale, H. (2019). *Lise öğrencilerinde sosyal medya kullanım amacı ile yalnızlık, zaman yönetimi, iletişim becerisi ve psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 571895) [Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kamiloğlu, F., & Yurttaş, Ö. U. (2014). Sosyal medyanın bilgi edinme ve kişisel gelişim sürecine katkısı ve lise öğrencileri üzerine bir alan çalışması. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi* (21), 129-150.

Kansoy, B., & Sakarya, S. (2023). Lise öğrencilerinin sosyal kaygı durumları ile sosyal medyada beğenilmeme korkuları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 16(98), 87-98. Doi: <http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.73647>

Kantoğlu, A., Yurteri-Çetin, N., & Erdoğan, A. (2018). Ergenlerde toplumsal cinsiyet algılarının sosyodemografik özelliklere göre değerlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 10(2), 175-187.

Kara, M., & Çetinkaya, Ş. (2019). Türk toplumunda babalık kavramı ve baba-bebek bağlanmasında hemşirelik. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 11(2), 200-210.

Kara, T. (2013). *Sosyal medya endüstrisi*. Beta Yayıncılık.

Karaboğa, M. T. (2018). Üniversite öğrencilerinin bir sosyalleşme alanı olarak sosyal medya hakkındaki görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 912-936.

Karabulut, A. (2023). Bağımlılık eğitiminin üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerine etkisi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 21, 1-25. Doi: 10.46218/tshd.1166817

Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.

Karagöz, Y. (2016). *SPSS 23 ve AMOS 23 uygulamalı istatistiksel analizler*. Nobel Akademi Yayıncılık.

Kaya, M. (1988). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencilerinin benlik tasarımı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.

Kaya, Z., İkiz, F. E., & Asıcı, E. (2017). Lise öğrencilerinin değer yönelimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 662-674. Doi: <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.783>

Kaya, Z., Vangölü, M. S., Marufoğlu, M., & Özdemir, M. (2023). An investigation of high school students' levels of digital addiction and well-being according to some variables. *E-International Journal of Educational Research*, 14(1), 117-138. Doi: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1173642>

Kaytanoğlu, H. (2021). *Genç yetişkinlerde sosyal onay ihtiyacı, beden memnuniyeti ve sosyal medya kullanım amaçlarının sosyal medya bağımlılığı ile ilişkisi* (Tez No. 693641) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Kıran, S., Küçükbostancı, H., & Emre, İ. E. (2020). Sosyal medya kullanımının kişiler üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 13(4), 435-441.

Kitapçıoğlu, S. (2020). *Çevrimiçi oyun bağımlılığı olan ergenlerde baba rolünün değerlendirilmesi* (Tez No. 625261) [Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Koca, A. İ. (2009). *Üniversite öğrencilerinin değerleri ve bireysel özellikleri ile kariyer tercihleri arasındaki ilişki: Çukurova Üniversitesinde bir araştırma*. (Tez No.241492) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Korkmaz, Z., Çiçek, İ., Yıldırım, M., & Ünsal, F. (2023). Sosyal medya bağımlılığı ve uyku kalitesi arasındaki ilişki: Sanal dünyanın ergenler üzerindeki etkisi. *Yaşadıkça Eğitim*, 37(3), 844-856. <https://doi.org/10.33308/26674874.2023373654>.

Köseoğlu, A. (2023). İnternet çağının öteki yüzü: Sosyal medya bağımlılığı. Ö. F. Aslan ve S. S. Atılgan (Ed.) *İletişim perspektifinde sosyal ve ekonomik olaylar içinde* (ss. 71-92). Efe Akademi Yayınları.

Kreipe, R. E., & Mcanarney, E. R. (2001). Adölesan dönemi. M. Tuzcu (Çev. Ed.), *Nelson essentials of pediatrics* içinde (ss. 226-262). Nobel Tıp Kitabevleri.

Kruglanski, A. W., & Bertelsen, P. (2020). Life psychology and significance quest: a complementary approach to violent extremism and counter-radicalisation. *Journal of policing, intelligence and counter terrorism*, 15(1), 1-22. <https://doi.org/10.1080/18335330.2020.1725098>

Kruglanski, A. W., Bélanger, J. J., Gelfand, M., Gunaratna, R., Hettiarachchi, M., Reinares, F., & Sharvit, K. (2013). Terrorism—A (self) love story: Redirecting the significance quest can end violence. *American Psychologist*, 68(7), 559-575.

Kruglanski, A. W., Chen, X., Dechesne, M., Fishman, S., & Orehek, E. (2009). Fully committed: Suicide bombers' motivation and the quest for personal significance. *Political psychology*, 30(3), 331–357.

Kruglanski, A. W., Crenshaw, M., Post, J. M., & Victoroff, J. (2008). What should this fight be called? Metaphors of counterterrorism and their implications. *Psychological Science in the Public Interest*, 8(3), 97–133.

Kruglanski, A. W., Gelfand, M., Bélanger, J. J., Sheveland, A., Hettiarachchi, M., & Gunaratna, R. (2014). The psychology of radicalization and deradicalization: How significance quest impacts violent extremism. *Advances in Political Psychology*, 35(1), 69-93. <https://doi.org/10.1111/pops.12163>.

Kruglanski, A. W., Gelfand, M., & Gunaratna, R. (2012). Terrorism as means to an end: How political violence bestows significance. P. R. Shaver & M. Mikulincer, (Eds.), *Meaning, mortality, and choice: The social psychology of existential concerns* içinde (ss. 203–212). American Psychological Association.

Kruglanski, A. W., Jasko, K., Webber, D., Chernikova, M., & Molinaro, E. (2018) The making of violent extremists. *Review of General Psychology*, 22, 107-120.

Kruglanski, A.W., Molinario, E., Jasko, K., Webber, D., Leander, N. P., & Pierro, A. (2022). Significance-Quest Theory. *Perspective on Psychological Science*, 17(4), 1050-1071.

Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitabevi.

La Voy, S. K., Brand, M. J. L., & McFadden, C. R. (2013). An important lesson from our past with significance for our future: Alfred Adler's *Gemeinschaftsoefühl*. *The Journal of Individual Psychology*, 69(4), 280–293.

Leander, N. P., Agostini, M., Stroebe, W., Kreienkamp, J., Spears, R., Kuppens, T., Van Zomeren, M., Otten, S., & Kruglanski, A. W. (2020). Frustration-affirmation? Thwarted goals motivate compliance with social norms for violence and nonviolence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 119(2), 249–271. Doi: 10.1037/pspa0000190

Lin, C. A., & Atkin, D. J. (2021). Social media and leisure. F. Maggino (Ed.) *Encyclopedia of quality of life and well-being research* içinde (ss. 1-5). Dordrecht.

MacDonald, K. B. (1988). Parent-child relationships and the transmission of culture. K. B. MacDonald (Ed.) *Social and personality development* içinde (ss. 139-181). Springer.

Makas, Y. (2008). *Lise öğrenimi gören gençlerin internet kullanımının psikososyal durum ile ilişkisi* (Tez No. 235344) [Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Mangır, M. (2021). *Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ve aile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 706565) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Mangold, W. G., & Faulds, D. J. (2009). Social media: The new hybrid element of the promotion next. *Business Horizons*, 52(4), 357-365.

Männikkö, N., Billieux, J., & Kääriäinen, M. (2015). Problematic digital gaming behavior and its relation to the psychological, social and physical health of Finnish adolescents and young adults. *Journal of Behavioral Addictions*, 4(4), 281–288. <https://doi.org/10.1556/2006.4.2015.040>.

Maqableh, M., Rajab, L., Quteshat, W., Masa'deh, R., Khatib, T., & Karajeh, H. (2015). The impact of social media networks websites usage on students' academic performance. *Communications and Network*, 7, 159-171. Doi: 10.4236/cn.2015.74015.

Marcia, J. (1993). The relations roots of identity. J. Kroger (Ed.), *Discussions on ego identity* içinde (ss. 34-65). Lawrence Erlbaum Associates.

Marks, I. (1990). Behavioural (Non-Chemical) addictions. *British Journal of Addiction*, 85, 1389-1394.

Marshall, W.A., & Tanner, J.M. (1986). Puberty. F. Falkner & J.M. Tanner (Eds.), *Human growth* içinde (2. bs., s. 171-209). Plenum Press.

Martela, F., & Steger, M. F. (2016). The three meanings of meaning in life: Distinguishing coherence, purpose, and significance. *The Journal of Positive Psychology*, 11, 531–545.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>

Mead, G. H. (1934). *Mind, self and society*. University of Chicago Press.

Meriç, Ö. (2015). Dijital çağda siyasal gündem belirleme yaklaşımı. Ö. Oğuzhan (Ed.), *İletişimde sosyal medya sosyal medyada etkileşim* içinde (ss. 241-267). Kalkedon Yayıncılık.

Met, S. (2023). Parçalanmış aile durumunun çocuğun okul başarısı üzerindeki etkisi. *Route Educational&Social Science Journal*, 10(1), 53-72.

Milla, M. N., Putra, I. E., & Umam, A. N. (2019). Stories from jihadists: Significance, identity, and radicalization through the call for jihad. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 25(2), 111–121. <https://doi.org/10.1037/pac0000371>.

Molinario, E., Elster, A., Kruglanski, A. W., Jasko, K., Webber, D., Sensales, G., Agostini, M., Leander, N. P., & Szumowska, E. (2022). Striving for respect: Development and validation of the Quest for Significance Scale [Unpublished manuscript].

Mutlu, T. (2021). *Sosyal medya bağımlılığı ve kişilik ilişkisi: Sosyal medya üzerinden bir uygulama* (Tez No. 728842) [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı. (2023). *Madde kullanıcıları profil analizi 2022 yılı narkolog raporu* (Yayın No. 2023/4). Emniyet Genel Müdürlüğü. <https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1nlar/NARKOLOG-2023-PROFIL-ANALIZI.pdf>

Nazlıgül-Denizci, M., & Yılmaz-Esin, A. (2019). Oyun bağımlılığı ve egzersiz bağımlılığına davranışsal bağımlılık çerçevesinden bakış. *Bağımlılık Dergisi*, 20(2), 97-108.

Neel, R., Kenrick, D. T., White, A. E., & Neuberg, S. L. (2016). Individual differences in fundamental social motives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 110(6), 887–907.

Nisbett, R. E. ve Cohen, D. (1996). *Culture of honor: The psychology of violence in the South*. Westview.

Ögel, K. (2017). *Bağımlılık tedavisi ve temel kitabı*. IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Özay, S. (2018). *Ergenlerin sosyal medyaya ilişkin tutumları ile narsisizm arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 532899) [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özben, Ş. (1991). *Yurt dışından dönen işçi çocuklarının uyum problemlerinin okul başarılarına etkisi ve Türkiye’de yetişen öğrencilerle karşılaştırılması* (Tez No. 17259) [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özensel, E. (2004). Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü: Konya ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(6), 77-96.

Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. PDREM Yayıncılık.

Pancar, A. (2009). *Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 253497) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Pedahzur, A. (2005). *Suicide terrorism*. Polity Press.

Pekel-Uludağlı, N. ve Sayıl, M. (2009). Orta ve ileri ergenlik döneminde risk alma davranışı: Ebeveyn ve akranların rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(23), 14-24.

Pınar, G., Taşkın, L., & Eroğlu, K. (2008). Başkent Üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniveristesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1), 47-57.

Pittman, M., & Reich, B. (2016). Social media and loneliness: Why an Instagram picture may be worth more than a thousand Twitter words. *Computers in Human Behavior*, 62, 155-167. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.03.084>.

Prochaska, J.O., & DiClemente, C.C, (1983). Stages and processes of self-change of smoking: Toward an integrative model of change. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 51, 390–395.

Pulurluoğlu, T. (2022). Sosyal medyaya eleştirel bir bakış: Sosyal ikilem (sosyal dilemma) netflix belgesel filminin analizi. *Aksaray İletişim Dergisi*, 4(1), 21-45. Doi: 10.47771/aid.1030762

Resta, E., Ellenberg, M., Kruglanski, A., & Pierro, A. (2022). Ambition- driven aggression in response to significance-threatening frustration [Unpublished manuscript].

Resta, E., Ellenberg, M., Kruglanski, A. W., & Pierro, A. (2023). Ambition and extreme behavior: Relative deprivation leads ambitious individuals to self-sacrifice. *Frontiers in Psychology*, 14. Doi: 10.3389/fpsyg.2023.1108006

Ridgeway, C. L., & Walker, H. A. (1995). Status structures. *Sociological Perspectives on Social Psychology*, 281(1), 310-311.

Roisman, G. I., Masten, A. S., Coatsworth, J. D., & Tellegen, A. (2004). Salient and emerging developmental tasks in the transition to adulthood. *Child Development*, 75(1), 123-133.

Scarpa, M. P., Zopluoglu, C., & Prilleltensky, I. (2022). Mattering in the community: Domain and demographic differences in a US sample. *Journal of community psychology*, 50(3), 1481-1502. <https://doi.org/10.1002/jcop.22728>

Sageman, M. (2004). *Understanding terror networks*. University of Pennsylvania Press.

Sağar, M. E. (2022). Yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığının yordayıcısı olarak psikolojik esneklik ve problem çözme becerileri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 179-192. <https://doi.org/10.20875/makusobed.1080674>.

Santrock, J. W. (2020). *Ergenlik/Adolescence* (D.M. Siyez, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.

Sarıcı-Bulut, S. (2012). Gazi eğitim fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(3), 216-238.

Sarıkoç, F. (2021). *Genç yetişkinlerin sosyal medya bağımlılıkları, benlik saygısı ve beden algısı arasındaki ilişki* (Tez No. 671304) [Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Shullman, S., & Ben-Artzi, E. (2003). Age-related differences in the transition from adolescence to adulthood and links with family relationships. *Journal of Adult Development*, 10(4), 217-226.

Sprinzak, E. (2001). The lone gunmen: The global war on terrorism faces a new brand of enemy. *Foreign Policy*, 1127, 72–73.

Somers, C. L., Gill-Scalcucci, S., Flett, G. L., & Nepon, T. (2022). The utility of brief mattering subscales for adolescents: Associations with learning motivations, achievement, executive function, hope, loneliness, and risk behavior. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 40(1), 108-124. <https://doi.org/10.1177/07342829211055342>

Söylemez, A. (2021). *Bilişsel davranışçı oyun terapisi temelli psiko-eğitim programının çocuklarda şiddet içerikli dijital oyun bağımlılığı ve saldırganlık düzeylerine etkisi* (Tez No. 681561) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Starcevic, V. (2016). Behavioural addictions: A challenge for psychopathology and psychiatric nosology. *Australian & New Zealand Journal Of Psychiatry*, 50(8), 721-725.

Steger, M. F., Oishi, S., & Kashdan, T. B. (2009). Meaning in life across the life span: Levels and correlates of meaning in life from emerging adulthood to older adulthood. *The Journal of Positive Psychology*, 4, 43–52. <http://dx.doi.org/10.1080/17439760802303127>.

Steinberg, L. (2017). *Ergenlik* (A. Aypay, C. Satman, E. G. Kapçı, E. Uçar, F. Çok, H. Ercan ve M. Bağlı, Çev.). İmge Kitabevi Yayınları.

Sun, Y., & Zhang, Y. (2021). A review of theories and models applied in studies of social media addiction and implications for future research. *Addictive Behaviors*, 114. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106699>.

Şahin, C., & Kumcağız, H. (2017). Narsisizm ve benlik saygısının sosyal medya bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(30), 2136-2155.

Şahin, E. S. (2022). Predictive relations between quest for significance and social media addiction of adults. *International Journal of Modern Education Studies*, 6(2), 378-399. <http://doi.org/10.51383/ijonmes.2022.195>.

Şahin, E. S. (2022, Haziran). *Yetişkin bireylerin önem arayışları ve yaşam doyumları*. [Bildiri sunumu]. IX. International Eurasian Educational Research Congress, İzmir, Türkiye.

Şahin, E. S., & Derin, S. (2021, 27-28 Mart). *Önemlilik Arayışı Ölçeği'nin (ÖAÖ) geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenirliği*. [Sözlü Sunum]. Ege 2. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, İzmir, Türkiye.

Şahin, E. S., & Derin, S. (2023). Development, validity and reliability of Significance Quest Scale (SQS). *International Journal of Educational Research Review*, 8(3), 446-458. <https://doi.org/10.24331/ijere.1226598>

Şahin, E. S., & Derin, S. (2023). Quest for significance and some psychological symptoms of adult individuals. *Humanistic Perspective*, 5(2), 820-843.

Şahin, H., & Demiriz, S. (2014). Beş altı yaşında çocuğu olan babaların, babalık rolünü algılamaları ile aile katılım çalışmalarını gerçekleştirmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(18), 273-294.

Şahin, S. (2024). *Beliren yetişkinlerin mükemmeliyetçilikleri ile önem arayışları arasındaki yordayıcı ilişkiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Aksaray Üniversitesi.

Şahin, Ş., & Özçelik, Ç.Ç. (2016). Ergenlik dönemi ve sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 5(1), 42-49.

Şengönül, M., & Aydın, B.N. (2023). Genç yetişkinlerde sosyal medya kullanımına dair özellikler ile sosyal görünüş kaygısı ve yeme tutumları ilişkisi. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 113-134. Doi: 10.56206/husbd.1196068

Şentürk, Ü. (2006). *Parçalanmış aile çocuk ilişkisinin sebep olduğu sosyal problemler (Malatya uygulaması)* (Tez No. 190182) [Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Şimşek, C., Halıcı, C., Ayaz Dursun, B., & Gür, O. (2023). Lise öğrencilerinin teknoloji bağımlılık durumlarının incelenmesi. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 80-95.

Şireli-Bingöl, Ö., & Çolak, M. (2023). Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 30(1), 28-33.

Taş, İ. (2011). *Öğretmenlerde yaşamın anlamı yaşam doyumu sosyal karşılaştırma ve iç-dış kontrol odağının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 328092) [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tektaş, N. (2014). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanımlarına yönelik bir araştırma. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(17), 851-870.

Tucker, C., Dixon, A., & Griddine, K. (2010). Academically successful African American male urban high school students' experiences of mattering to others at school. *Professional School Counseling*, 14(2), 135–145.

Tuncer-Kayhan, S. (2023). *Ergenlik döneminde öz şefkatin saldırganlık davranışlarına etkisi* (Tez No. 843072) [Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Turel, O. (2019). Potential 'dark sides' of leisure technology use in youth. *Communications of the ACM*, 62(3), 24-27. <https://doi.org/10.1145/3306615>.

Tutgun-Ünal, A. (2015). *Sosyal medya bağımlılığı: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma* (Tez No. 396821) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tutgun-Ünal, A., & Deniz, L. (2015). Development of the social media addiction scale. *Online Academic Journal of Information Technology*, 6(21), 51-70.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması* (Yayın No. 49407.) [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407)

Uçar, N. (1999). *Correlates of suicide and ego identity status among adolescents* (Tez No. 82096) [Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Uslu, M. (2021). Türkiye’de sosyal medya bağımlılığı ve kullanımı araştırması. *Turkish Academic Research Review*, 6(2), 370-396.

Uyanık-Balat, G., & Akman, B. (2006). Lise öğrencilerinin psikolojik durumlarının sosyodemografik özelliklerine göre incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 13(1), 3-12.

Uysal, S. (2013). *Meslek lisesi öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçları ile eğitsel sosyal medya kullanımlarının değerlendirilmesi* (Tez No. 365623) [Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Uzman, E. (2002). *Sosyal destek düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre kimlik statüleri* (Tez No. 113357) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Ünal, H. (2024). *Evli bireylerde evlilik yaşam doyumu: Evlilik mitleri, psikolojik esneklik ve sosyal medya bağımlılığı değişkenlerine göre bir inceleme* (Tez No. 845001) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Valenzuela, S., Halpern, D., & Katz, J. E. (2014). Social network sites, marriage wellbeing and divorce: Survey and state-level evidence from the United States. *Computers in Human Behavior*, 36, 94-101. Doi:10.1016/j.chb.2014.03.034

Victor, S. A., Ibrahim, M. S., Yusuf, S., Mahmud, N., Bahari, K. A., Yoke Ling, Y., & Abd Mubin, N. N. (2024). Social media addiction and depression among adolescents in two Malaysian states. *International Journal of Adolescence and Youth*, 29(1), 1-16. <https://doi.org/10.1080/02673843.2023.2292055>

We Are Social. (2023). *Digital 2023*. <https://wearesocial.com/uk/blog/2023/01/digital-2023/>

Webber, D., Babush, M., Schori-Eyal, N., Vazeou-Nieuwenhuis, A., Hettiarachchi, M., Bélanger, J. J., Moyano, M., Trujillo, H. M., Gunaratna, R., Kruglanski, A. W., & Gelfand, M. J. (2018). The road to extremism: Field and experimental evidence that significance loss-induced need for closure fosters radicalization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 114(2), 270–285. <https://doi.org/10.1037/pspi0000111>

Webber, D., Klein, K., Kruglanski, A., Brizi, A., & Merari, A. (2017). Divergent paths to martyrdom and significance among suicide attackers. *Terrorism and Political Violence*, 29(5), 852–874. <https://doi.org/10.1080/09546553.2015.1075979>

Xanidis, N., & Brignell, C. M. (2016). The association between the use of social network sites, sleep quality and cognitive function during the day. *Computers in Human Behavior*, 55, 121-126. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.09.004>.

Xu, J. (2017) Research on the relationship among phone addiction, social anxiety and loneliness in high school students. *Open Journal of Social Sciences*, 5, 18-24. Doi: 10.4236/jss.2017.56003.

Yalçın, G. (2015). *Sosyal medyanın yoğun kullanımının ileri ergenlikte yalnızlık ve depresyona etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.

Yalçın-Şahin, C. (2023). *Lise öğrencilerinin sosyal medya beğenilmeme korkusu üzerinde sosyal kaygı ve mükemmeliyetçi benlik sunumunun rolünün incelenmesi* (Tez No. 791360) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yalom, I. D. (2008). *Ergen terapisi*. Prestij Yayınları.

Yanar, E. (2015). *Ergenlerin sosyal medya tutumlarının kişisel gelişimleri üzerine etkileri* (Tez No. 418273) [Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yavuzer, H. (2013). *Ana-baba ve çocuk*. Remzi Kitabevi.

Yazan, K. D. (2021). *Lise öğrencilerinde akademik başarı, sosyal destek ve sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 689456) [Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), 237- 244. <https://doi.org/10.1089/cpb.1998.1.237>.

Zeybekoğlu, Ö. (2013). Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 3(2), 297-328.

EKLER

EK-1 Kişisel Bilgi Formu (KBF)

EK-2 Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (Örnek Maddeler)

EK-3 Önemlilik Arayışı Ölçeği (Örnek Maddeler)

EK-4 Ölçme Aracı Kullanımı İzin Yazışmaları

EK-5 Etik Kurul İzni

EK-1 Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Değerli katılımcılar; bu araştırma ergenlik çağındaki bireylerin çeşitli demografik özelliklerine göre önem arayışı düzeyini belirlemek ve sosyal medya bağımlılığı ile önem arayışı arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Sizden kendinize en uygun seçeneği işaretlemeniz ve formu **eksiksiz** doldurmanız beklenmektedir.

Tuğçe TEMİZ ÇALIK
Aksaray Üniversitesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Yüksek Lisans Öğrencisi

MADDELER

1. Cinsiyetiniz?
Kadın () Erkek ()
2. Sınıf düzeyiniz?
9. Sınıf () 11. Sınıf ()
10. Sınıf () 12. Sınıf ()
3. Anne-babanızın evlilik durumu nedir?
Sağ ve birlikteler ()
Annem sağ, babam vefat etti ()
Babam sağ, annem vefat etti ()
Ayrı/boşandılar ()
Her ikisi de vefat etti ()
4. Annenizin size karşı tutumu aşağıdakilerden hangisidir?
Baskıcı-Otorite ()
Aşırı Serbest ()
Aşırı Koruyucu ()
Demokratik ()
5. Babanızın size karşı tutumu aşağıdakilerden hangisidir?
Baskıcı-Otorite ()
Aşırı Serbest ()
Aşırı Koruyucu ()
Demokratik ()
6. Ailenizin gelir düzeyi nedir?
5500 TL ve daha altı ()
5501-7500 TL arası ()
7501-10000 TL arası ()
10001 TL ve üstü ()
7. Akademik başarınız aşağıdakilerden hangisine uygundur?
Düşük () Orta () Yüksek ()
8. Sosyal medyada bir günde ne kadar süre geçirirsiniz?
1 saatten az ()
2-3 saat arası ()
4-6 saat arası ()
7 saat ve fazlası ()
9. Sosyal medyayı daha çok aşağıdakilerden hangisi için kullanırsınız?
Arkadaşlarla iletişim kurmak ()
Akademik gelişimi sağlamak ()
Vakit geçirmek ()
Haber/ gelişmeleri takip etmek ()
Alışveriş yapmak ()
Kişisel paylaşımında bulunmak ()

EK-2 Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (Örnek Maddeler)

Değerli katılımcılar; bu ölçekte size sosyal medya kullanımınız ile ilgili ifadeler sunulmuştur. Her bir maddeyi okuyarak size uygun gelen seçeneği (X) ile işaretleyiniz. **Lütfen tüm soruları eksiksiz cevaplayınız.**

Madde No	Maddeler	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
3	Belli süre sosyal medyaya girmediğimde sosyal medyaya girme düşüncesi zihnimi meşgul eder.					
6	Sosyal medyada neler olup bittiğini merak ederim.					
14	Kendimi yalnız hissettiğim zamanlarda sosyal medyada vakit geçiririm.					
16	Problemlerimden bunaldığımda sığındığım en iyi yer sosyal medyadır.					
18	Sosyal medya kullanımını durdurmaya çalışıp başaramadığım olur.					
22	Sosyal medyada harcadığım zamanı azaltmaya çalışır, başarısız olurum.					
27	Sosyal medya dolayısıyla başladığım aktiviteleri zamanında bitiremem.					
37	Sosyal medya kullanımı yüzünden uyku düzenimde değişiklikler/bozukluklar olur.					

EK-3 Önemlilik Arayışı Ölçeği (Örnek Maddeler)

Değerli katılımcılar; bu ölçekte size ilişkilerinizdeki durumunuz ve iletişiminiz ile ilgili ifadeler sunulmuştur. Her bir maddeyi okuyarak size uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

Lütfen tüm soruları eksiksiz cevaplayınız.

S. N	Maddeler	Bana Hiç Uygun Değil				Bana Çok Uygun
2	Çevremdeki herkesin bana değer vermesini isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	İçinde olduğum grupların popüler kişisi ben olmak isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Bütün dikkatlerin üzerimde olmasını isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Farklılığımı bir şekilde ortaya koymanın peşindeyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	İçinde olmadığım konuşmalara bir şekilde dâhil olurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	İmrenilen bir kişiliğim olması için uğraşırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Herkesten farklı bir imaja sahip olmaya gayret ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	Çevremdeki herkes benim yaptığım şakalara gülsün isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK-4 Ölçme Aracı Kullanımı İzin Yazışmaları

Önemlilik Arayışı Ölçeği hk. Gelen Kutusu x

Tuğçe T Çalık

Alıcı: sumeyyederin

11 Ağu 2022 Per 12:07

Merhaba Sümeyye hocam,

Ben Tuğçe TEMİZ ÇALIK, Aksaray Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. Danışman hocam Dr. Öğt. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN. Önemlilik Arayışı Ölçeğini izninizle tez çalışmamda kullanmak istiyorum. Bu konuda bana yardımcı olabilir misiniz? Saygılarımla...

SÜMEYYE DERİN

Alıcı: ben

11 Ağu 2022 Per 12:09

Merhaba Tuğçe,

Öncelikle çalışmada kolaylıklar dilerim. Ölçeği tez çalışmada kullanabilirsiniz.

Sevgiler.

Tuğçe T Çalık

11 Ağu 2022 Per, 12:07 tarihinde şunu yazdı:

Yanıtla

Yönlendir

Tuğçe T Çalık

Alıcı: İdeniz

11 Ağu 2022 Per 12:11

Merhaba Levent hocam,

Ben Tuğçe TEMİZ ÇALIK, Aksaray Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. Danışman hocam Dr. Öğt. Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN. Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeğini izninizle tez çalışmamda kullanmak istiyorum. Bu konuda bana yardımcı olabilir misiniz? Saygılarımla...

Levent Deniz

Alıcı: ben

12 Ağu 2022 Cum 11:05

Sn. Tuğçe TEMİZ ÇALIK,

Tarafımızdan geliştirilen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'ni yüksek lisans teziniz kapsamında araştırmanızda kullanabilirsiniz.

Çalışmanızda başarılar dilerim.

Prof. Dr. Levent DENİZ

M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı

İletişim Bilimleri
Eğitim Bilimleri
Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı

10 ek - Gmail tarafından tarandı

EK-5 Etik Kurul İzni

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Aksaray Üniversitesi- Aksaray Üniversitesi Rektörlüğü
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Tarih: 26/08/2022 16:09

E0000750380

Sayı : E-34183927-000-00000750380
Konu : Başvurunuz Hk.Başvurunuz Hk

Sayın: Tuçe TEMİZ ÇALIK

“Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılıkları ile Önem Arayışları Arasındaki Yordayıcı İlişkiler”
başlıklı 2022/05-19 protokol numaralı başvuru 24.08.2022 tarihli toplantıda kurulumuz tarafından
incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Yönergesi’nde belirtilen etik ilkelere **uygun**
olduğuna toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Necmettin AYGÜN
Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurul
Başkanı

Ek: İnsan Araştırmaları Etik Kurul Kararı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://e-belge.aksaray.edu.tr> adresinden d1bd66e0-7fe2-4d9e-bdc1-369ef04f90bd kodu ile erişebilirsiniz.

Bu Belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: D1BD66E0-7FE2-4D9E-BDC1-369EF04F90BD Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/aksaray-universitesi-ebys>

Adres: tarih Bölümü

Telefon No: 2882194 Faks No: 2882125

e-Posta: naygun@aksaray.edu.tr İnternet Adresi:

<https://www.aksaray.edu.tr/>

KEP Adresi:

Ayrıntılı bilgi için: Necmettin AYGÜN

Profesör

Telefon No: 2882194

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU		
Öğrencinin Adı Soyadı:		EVET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 7 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşlukları ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

Dr. Öğretim Üyesi Ekrem Sedat ŞAHİN

İmza